

HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM

NAGYRÁBÉ NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

2023-2028.

Tartalomjegyzék

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)

Bevezetés	4
A település bemutatása	4
Értékeink, küldetésünk	12
Célok	13

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE)

1. Jogszabályi háttér bemutatása.....	15
2. Stratégiai környezet bemutatása.....	15
3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlőség.....	19
4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység.....	53
5. A nők helyzete, esélyegyenlősége.....	84
6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége.....	92
7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége.....	103
8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása.....	111
9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága.....	113

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

1. A HEP IT részletei ..	114
A helyzetelemzés megállapításainak összegzése.....	114
Jövőképünk.....	116
2. Összegző táblázat-A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)..	117
3. Megvalósítás	124
3.1. A megvalósítás előkészítése	124
3.2. A megvalósítás folyamata	124
3.3. Monitoring és visszacsatolás.....	127
3.4. Nyilvánosság	127
3.5. Kötelezettségek és felelősség.....	127
3.5. Érvényesülés, módosítás	128
4. Elfogadás módja és dátuma.....	129

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)

A Helyi Esélyegyenlőségi Program kidolgozásának egyik legfontosabb reális közösségi indítéka (a jogszabályi és pályázatadási követelmények mellett) az, hogy empirikus kutatásokkal is alátámasztható hazánkban az egyre növekvő társadalmi megkülönböztetés és diszkrimináció, amely különösen a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok esetében az esélyegyenlőség csorbulásához és társadalmi integrációjuk gyengüléséhez vezet.

A program célja, a településen jelentkező esélyegyenlőségi problémákra történő reagálás és beavatkozás megtervezése, konkrétan a Nagyrábén élő, hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása, életminőségének javítása, társadalmi részvételének biztosítása, ezekkel együtt egy mindenki számára „elérhető”, „élhető” település megteremtése - reális, megalapozott, a valós intézményi- és finanszírozási feltételekre épülő, sikeresen kivitelezhető intézkedések, fejlesztések révén.

Bár elméleti, értékrendi síkon a társadalmi megkülönböztetésnek, az esélyek egyenlőtlenségének, a diszkriminációnak minden formája elkerülendő, az ezzel kapcsolatos konkrét beavatkozások szintjén érdemes kiemelni azt a sajátosságot, melyre a hazai szociológiai kutatások világítottak rá.

A személyes diszkrimináció előfordulási valószínűsége leginkább a munkakereséssel és munkavállalással összefüggésben, illetve a szociális és egészségügyi ellátásban a legmagasabb. Érdemes kiemelt figyelmet szentelni ezekre az intézményrendszerekre és mechanizmusokra az esélyegyenlőségi program kidolgozása során is.

A társadalmi megkülönböztetéseknek rengeteg változata létezik, így az esélyek egyenlőtlensége, a társadalmi hátrányok is nagyon sokféle formában bukkanhatnak fel. Annak érdekében, hogy kezelhető léptékű, jól célzott, reális és a helyi problémákra, sajátosságokra fókuszáló program legyen kidolgozva a leginkább veszélyeztetett, kiemelt célcsoportokból (nők, mélyszegénységben élők, romák, fogyatékkal élők, hátrányos- és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, idősek) indul ki a munka. Az egyes célcsoportok köré szerveződik a helyzetelemzés, a probléma analízis és a megoldási javaslatok rendszerezése is.

Felépítés szempontjából a program logikája a következő: a jogi és szervezeti indokoltság után először az esélyegyenlőség társadalmi fontosságáról esik szó (kitérve az esélyegyenlőség kapcsán javasolt alapvető értékekre és elvekre). A helyzetelemzés célcsoportonként mutatja be a társadalmi hátrányok és esélyegyenlőségi problémák legfontosabb helyi sajátosságait a korlátozottan rendelkezésre álló, nagyon hiányos adatok, valamint a megalapozott helyzetelemzéshez készített interjúk, fórumok és csoportos megbeszélések eredményei alapján.

A program legfontosabb részét a beazonosított problémák és lehetőségek áttekintése, illetve az ezek enyhítését, megszüntetését célzó konkrét fejlesztési javaslatok (intézkedések, beavatkozások) specifikált kidolgozása alkotja - a rendszerezett időtáv, a lehetséges források nagysága és az érintett célcsoportok szerint.

Bevezetés

Összhangban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvénnyel, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló **2021. 06. 30-án módosított 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet alapján megjelent Belügyminisztérium „Módszertani útmutató a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához” c. dokumentum szerint átdolgozva, Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programban rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.**

Az önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja a település más dokumentumait, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy az Esélyegyenlőségi Program elkészítése során bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira. Jelen helyzetelemzés az Esélyegyenlőségi Program megalapozását szolgálja.

A település bemutatása

Nagyrábé Nagyközség Magyarország Észak-alföldi részén, Hajdú-Bihar Békés Vármegye felőli délnyugati peremén fekszik. Az lakhatatlan nádtengerhez: a Sárret nevezetű tájfelrajzi egységhez tartozik.

Nagyrábé pozíciója Magyarország térképén

A nagyközség szomszédos települései: 3 kilométerre, észak-nyugatra Bihardancsháza, 172 fő-; észak-keletre Bihartorda, 916 fő-; 6 kilométerre, nyugat irányában Biharnagybajom 2579 fő-; 9 kilométerre, keletre pedig Bakonszeg, 1157 fő lakossal. Az említett falvak felől közvetlen útvonalon közelíthető meg Nagyrábé, így a településnek összesen 4 belépési pontja van. Bihardancsházára a Széchenyi István-, Bihartordára a Rétszentmiklósi-,

Biharnagybajomba a Dózsa György-, Bakonszegre pedig a Füstí úton keresztül juthatunk el közvetlenül.

Térkép a környező településekről

A település része a püspökladányi kistérségnek, mely az alábbi 12 településből tevődik össze: Báránd, Bihardancsháza, Biharnagybajom, Bihartorda, Földes, Kaba, Nagyrábé, Püspökladány, Sáp, Sárretudvari, Szerep és Tetétlen. A térség területileg az Alföld tiszántúli részének közepén található, közigazgatási szempontból Hajdú-Bihar megyéhez, maga a település pedig 2013. január első napjától a **Püspökladányi Járáshoz tartozik**. Püspökladány **mikroregionális szerepköre** révén meghatározó tényező a térség településeinek ellátásában.

Természeti adottságok

A települések osztályozási szempontját tekintve Nagyrábé állandó településnek minősül, alaprajza szabályos, földrajzi fekvése szerint síkvidéki-, lakóépületek száma szerint csoportos-, gazdasági jellegét tekintve mezőgazdasági település, jogi- és közigazgatási kategória szerint pedig nagyközség.

A terület mérsékelten kontinentális síkság. Domborzat típus szerint a tökéletes síkságok közé tartozik. A tengerszint feletti magasság 84-89 m, a relatív magasságkülönbség 0-1 és 1-3 m/km².

Éghajlata mérsékelten meleg és száraz. Közel 2000 az évi napsütéses órák száma, ebből 800 óránál több a nyári félévben. Az évi középhőmérséklet 10,2°C, a csapadék évi összege 540 mm körüli. Legnagyobb valószínűséggel az északkeleti, északi és déli szelek fújnak.

A Dél-Hajdúság tájegység vízfolyásai: Keleti-főcsatorna, Kösely, Hamvas főcsatorna és a Sárreți-főcsatorna. A folyóvizeken árhullámok csak tavasszal és ritka nagy csapadékok idején szoktak jelentkezni, míg az év többi részében alig van víz a medrekben.

A talajvíz 2-4 m mélységben található. Mennyisége nem számottevő, kémiai jellege szerint kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos. Jóval jelentősebb a rétegvíz-készlet. Az átlagosan 700 m mélységű ártézi kutak nátrium-hidrogénkarbonátos és kloridos gyógyvize fontos természeti adottság. Nagyrábénak 46°C-os meleg vizű kútja van. Valamennyi településnek van közüzemi vízellátása, de csatornázás még több településen nincs.

Növényzetében szintén nagy változatosság figyelhető meg a lösz- és hajdani mocsártársulások mellett sziki növénytársulások is gazdagítják a táj képét. A Sárréti kistérség Magyarország egyik leggyengébben beerdősült területe.

A nagyközség elhelyezkedése

Nagyrábé közigazgatási területe összesen 8541 hektár, belterülete 213-, zártkertje pedig 73 hektár nagyságú. Határát tekintve több más települést is a szomszédok közé sorolhatunk a fentiekén kívül, melyek az alábbiak: Báránd, Darvas, Füzesgyarmat, Sáp és Zsáka, ezen településekről azonban közvetlen útvonalon nem lehet megközelíteni a helységet.

A nagyközség félúton Berettyóújfalu és Püspökladány között található. Földrajzi környezetét a Nagysárrétnek nevezett táj alkotja, amely a 19. század közepéig - amíg a vízszabályozások a mocsarakat nem szárították ki és vizét a Berettyó ásott medrébe nem vezették el - mocsár, ingovány és nádtenger volt.

Történelem

A község nevének első említése a Várad Regestrumban 1215-ben történik. Mai földrajzi helyét valószínűleg 400 évvel ezelőtt, 1495-ben foglalta el. Hosszan elnyúló település. A község központjában álló 1809-ben épült zsindegyháza református templom védett, műemlék jellegű épület. A régi piactérből kialakított parkban látható Gyórfi Sándor szobrászművész második világháborús emlékműve, a Sárrét egykor jellegzetes madaraival, a daruval, mely a település címerében is szerepel. Az átutazó figyelmét nem kerülheti el az Echeolles család hajdani kastélya. A helyenként középkori hangulatú, néhol neobarokk díszítésű, kecses saroktoronyokkal tagolt, összességében kissé franciás, romantikus kastély igen érdekes látványosság. Füstpusztán a múlt tanúfája, a 250-300 éves kocsányos tölgy védett természeti érték, mely az ott lévő kastéllyal harmonikusan illeszkedve, emlékeztetnek az egykori angol tájképi stílusban kialakított parkra. A Művelődési Ház parkjában található Tájház az itt élő emberek életébe nyújt betekintést. Címerében követ tartó daru, a többiekre örökös, vigyázó madarat jelképezi, átvitt értelemben az óvatosság, a vigyázás szimbóluma. A címerpajzsban a három búzalkalász a falu egykori jobbágy mivoltjára, földműves jellegére utal.

Épített és szellemi örökség

A **Kossuth Lajos Művelődési Ház** parkjában álló tájház az itt élő emberek egykori életvitelébe nyújt betekintést. Az Önkormányzat szépen felújított épületének 1996-ban készült székely kapuja Sófalvi Árpád korondi fadaragó munkája.

A település mind természeti, építészeti, mind néprajzi oldalról **vonzó idegenforgalmi lehetőségekkel** rendelkezik. Területére kiterjed a Bihari Tájvédelmi körzet. Bihardancsháza felé eső határrészén előfordul hazánk legnagyobb testű madara, a túzok.

2015. nyarán nyílt meg magángyűjteményként a Mezőgazdasági Hagyományok Gyűjteménye. Tulajdonosa szerint kiállításának emberi mondanivalója a mezőgazdasági munka értéketermelő folyamata, mely emberi furmánnal és leleménnyel párosul.

2017-ben került átadásra a Kormányzati támogatásból megépített tornacsarnok, mely a gyermekek részére minden igényt kielégítően biztosítja a testmozgáshoz, a mindennapi testnevelés céljának eléréséhez szükséges modern, korszerű és kényelmes körülményeket.

A településnek számos, már hagyományosnak mondható kulturális rendezvénye van. Ilyen a Szent György nap - a Sárrét Íze Fesztivállal, az időszaki kiállítások és az Ifi partik. A köznevelési intézményekben folyó igényes munka, gazdag az értékteremtő és hagyományőrző tevékenység. Az idősek is tevékenyen részt vesznek a település kulturális életében énekes-táncos és színi előadásaikkal, más településen történő fellépéseik során öregbítik Nagyrábé hírnevét.

A felmerülő igényekhez igazodva az intézmények, civil szervezetek a saját területükön biztosítják a kulturális tevékenységüket.

A művelődési ház egyrészt közösségi formában ismeretterjesztő előadásokat, egészséges életmódot segítő közösségi programokat, érdeklődési körök szerinti kiscsoportos foglalkozásokat szervez. Másrészt nagyközönségnek koncerteket, színházi előadásokat, hagyományőrző napot, családi programokat szervez, valamint évről évre egyre csodásabb karácsonyi mesekertet alakít ki a kicsik és nagyok örömeire.

A Mezőgazdasági Hagyományok Gyűjteménye néven ismert magángyűjtemény több ezer tárgy bemutatásával nyújt lehetőséget a mezőgazdaság múltjának megismerésében. Hagyományápoló rendezvényei az ország minden részéről csábítanak látogatókat.

Közlekedés

A kistérség települései **közúton megközelíthetők**, bármely településről bármelyikre el lehet jutni. Nagyrábét vasútvonal nem érinti – legközelebb Sápon vagy Biharnagybajomban van lehetőség a vasúthálózat használatára, a buszjáratok azonban aránylag gyakoriak. Berettyóújfaluba és Püspökladányba óránként-két óránként járnak buszok, ezenfelül Debrecen is megközelíthető közvetlen buszjáratokkal.

A település teljes úthálózata megújult a 2018. évi szennyvízberuházás befejeztével, azonban a makadám útszerkezetek nem túl időtállóak, az utak aszfaltozása elengedhetetlen. A településvezetőség törekszik az utak aszfaltpalattal történő ellátására, azonban önerőből lehetetlen a megvalósítás.

Pályázati forrásból több utcát is el tudtunk látni aszfaltpalattal, ezek a Füstti út, Liszt Ferenc krt. egy része, Pákász u., illetve a Hunyadi u. egy része.

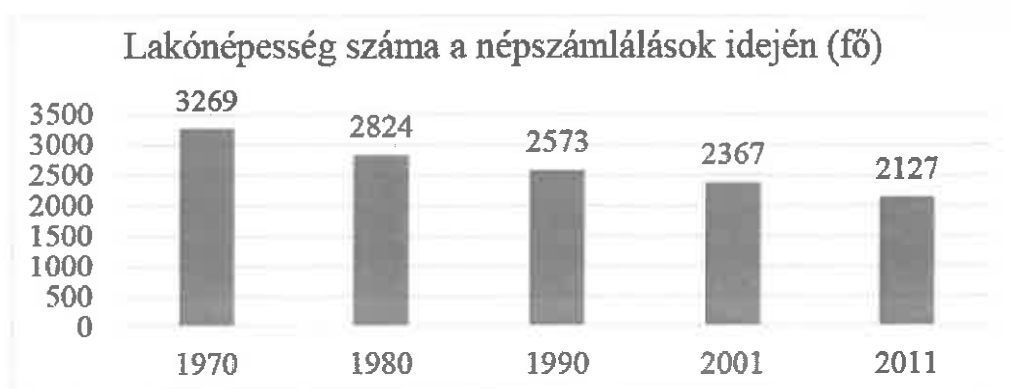
A Sárréti Kistérség minden települése megközelíthető közúton, ennek következtében a Hajdú-Volán járatai minden településen biztosítják a tömegközlekedést. A körzetközpont Püspökladány, minden településről elérhető. 8 településről közvetlenül átszállás nélkül el lehet jutni a körzetközpontba, viszont 4 település lakosai csak átszállással tudják megtenni ezt az utat.

Demográfia

A lakónépesség adataiba azon személyek tartoznak, akiknek egyetlen lakóhelyük van és életvitelszerűen a településen tartózkodnak. A lakónépesség száma 2022. január 1-jén Nagyrábé településen 1913 fő, 2023. január elsején pedig 1903 fő volt.

Év	Fő (TS 001)	Változás
2016	2 111	bázis év
2017	2 118	100,33%
2018	1 989	93,91%
2019	2 098	105,48%
2020	1 933	92,14%
2021	1 889	97,72%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Az országos demográfiai viszonyok sajátosságai tükröződnek Nagyrábén is. A **több évtizede tartó elvándorlás**, a **csökkenő természetes szaporodás** eredményeként a településen is előregedési tendencia figyelhető meg. A lakónépesség száma folyamatosan csökken.

Gyorsan csökken a gyermekkorúak aránya az össznépességből. Egy egész fölötti az öregezési index, azaz több a 60 év feletti idős ember, mint a 15 év alatti gyermekkorú népesség. Ez az adat az utóbbi éveket vizsgálva, sajnos 2021-ben volt a legmagasabb 168,63%. Összességében, az **időskorúak arányának gyors növekedése**, valamint a **szociálisan rászorult rétegek nagy aránya** kiemelt fontossággal követeli meg a kistérségben a **szociális gondoskodás** színvonalának emelését.

3. számú táblázat - Öregedési index			
Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő) (TS 026 és TS 028 összesen)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő) (TS 010 és TS 012 összesen)	Öregedési index % (TS 030)
2016	407	298	136,58%
2017	411	287	143,21%
2018	409	277	147,65%
2019	418	261	160,15%
2020	420	266	157,89%
2021	430	255	168,63%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Az állandó népesség településünkön 2021. december 31-én 2.022 fő, melyből férfiak száma: 1.001 fő, nők száma: 1.021 fő. A demográfiai adatok vizsgálatakor figyelemmel kell lennünk arra, hogy az állandó lakosság száma tartalmazza azon személyeket is, akiknek más településen ideiglenes tartózkodási helyük van bejelentve, illetve azokat is, akik valamilyen okból (tanulás, munkavállalás) külföldön tartózkodnak.

A demográfiai adatok vizsgálatakor fontos a korösszetétel és a nemek közötti megoszlás vizsgálata. A 2. számú táblázatból megállapítható, hogy az állandó népesség férfi-női megoszlását tekintve a 60 évnél fiatalabb korosztályon belül többségben vannak a férfiak, addig a **65 év felettek között többségben vannak a nők (2019).**

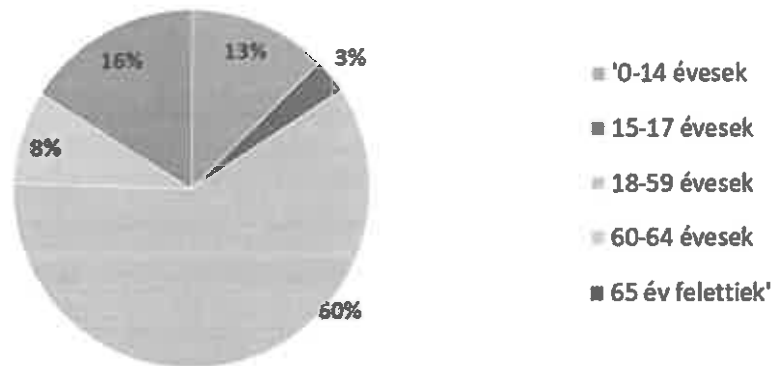
2019-ben Magyarország népességéből a 65 éves korosztályban a férfiak száma 60.993, a nőké 77.483 fő volt. A népességen belül, amely 9.772.756 fő volt, 5,1 millió volt a nők száma, vagyis országosan is több, mint 52 %-a a népességnek nő.

Ez az arány a helyi viszonyokban is nagyon jól tükröződik, szemmel látható, hogy a 65 év felettek aránya a nőknél 4%-kal nagyobb a férfiaknál.

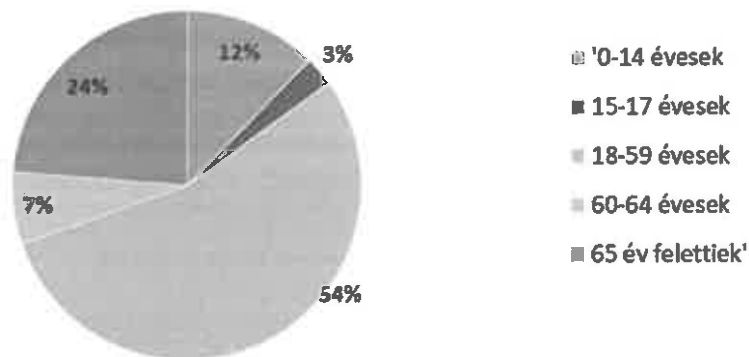
2. számú táblázat - Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (2019)					
Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen (TS 003)	Férfiak (TS 005)	Nők (TS 007)
Állandó népesség száma (férfiak TS 004, nők TS 006)	1 035	1 063	2098	49,33%	50,67%
0-2 évesek (összes száma TS 008, aránya TS 009)			38	1,81%	
0-14 éves (férfiak TS 010, aránya TS 011; nők TS 012, aránya TS 013)	130	131	261	6,20%	6,24%
15-17 éves (férfiak TS 014, aránya TS 015; nők TS 016, aránya TS 017)	33	29	62	1,57%	1,38%
18-59 éves (férfiak TS 018, aránya TS 019; nők TS 020, aránya TS 021)	619	580	1199	29,50%	27,65%
60-64 éves (férfiak TS 022, aránya TS 023; nők TS 024, aránya TS 025)	87	71	158	4,15%	3,38%
65 év feletti (férfiak TS 026, aránya TS 027; nők TS 028, aránya TS 029)	166	252	418	7,91%	12,01%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Állandó népesség - férfiak életkori megoszlása

Állandó népesség - nők életkori megoszlása

Mind a nőknél, mind a férfiaknál megfigyelhető, hogy növekedett a születéskor várható átlagos élettartam. Az emelkedést több tényező is befolyásolja, például az orvostudomány fejlődése, az egészséges életmód, életkörülmények javulása, azonban több feladatot is előre vetít, mint a nyugdíjrendszer, a szociális ellátórendszer, egészségügy fejlesztése.

Természetes szaporodás

A település kedvezőtlen demográfiai mutatói közül ki kell emelnünk, hogy a 2016-2021 években vizsgált időszakban az élve születések száma és a halálozások száma igen eltérő tendenciát mutat. A település öregedési indexét is figyelembe véve elmondható, hogy a hosszútávú kedvező tendencia érdekében a fiatal korosztályt kell helyben tartani, illetve a betelepülés lehetőségével is számolnia kell a településnek.

Sajnos a 2020-as év a COVID-19 világjárvány miatt kimagaslóan magas halálozási számmal ért véget.

5. számú táblázat - Természetes szaporodás	
Év	Az élve születések és halálozások különbözetének 1000 lakosra vetített száma (fő) (TS 032)
2016	-7,92
2017	-11,88
2018	-11,35
2019	-12,16
2020	-15,94
2021	-12,56

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A természetes szaporodás negatív irányát erősíti az elvándorlás növekedése. E két hatás együtt járul hozzá a település népességének folyamatos csökkenéséhez.

Ciklikusan változó az elvándorlás és odavándorlás aránya. Hiteles adataink a belföldi vándorlásról vannak, amely az országon belüli lakhelyváltoztatásokat foglalja magába. A külföldön ideiglenesen munka vagy tanulás miatt tartózkodók számáról nincs hiteles adataink.

4. számú táblázat - Belföldi vándorlások	
Év	Állandó oda-, és elvándorlások különbségének 1000 állandó lakosra vetített száma (fő) (TS 031)
2016	8,86
2017	-28,03
2018	-24,68
2019	-4,56
2020	2,06
2021	-8,37

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Több, korábban elvándorolt fiatal költözött vissza az elmúlt években vélhetően az infrastrukturális fejlesztéseknek köszönhetően. Kiemelten fontos a település további fejlesztése, annak érdekében, hogy számuk tovább nőhessen.

A demográfiai mutatók javítása érdekében lehetőséget kell teremteni a helyi egzisztencia megteremtésére és a fiatalok családalapítási kedvének növelésére, támogató szolgáltatások megteremtésével. Ezzel csökkenthető az elvándorlások aránya.

Értékeink, küldetésünk

A diszkrimináció, hátrányos megkülönböztetés minden történelmi korban és társadalmi rétegek között megtalálható volt az emberek csoportjai, tagjai között. Az egyenlőtlenség és a különbségtétel a társadalom számára megoldandó problémát jelentett és jelent, amely ellen a mai napig küzdelem folyik.

A diszkrimináció tilalmának elve a közösségi jog alapja, amelyet szinte valamennyi nemzetközi emberi jogi egyezmény tartalmaz. Az egyenlő bánásmód elvének betartása mind az Európai Unió, mind a hazai társadalom elvárása. Az egyenlőtlenségek felszámolása Magyarország számára is alapvető feladatot jelent. Az antidiszkriminációs szabályozást már az Alaptörvény is rögzíti, amely kimondja, hogy minden ember számára biztosítani kell az alapjogokat, bármely megkülönböztetés nélkül (XV. cikk (2)). Az alapjogok biztosításán túl az egyenlő bánásmód követelménye a diszkrimináció tilalmát szolgáló jogszabályok létezését követeli meg. A hazai jogrendben mindezt az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) szabályozza.

A diszkrimináció hátrányos megkülönböztetést jelent, olyan megkülönböztető bánásmódot (cselekedetet, tevékenységet, viselkedést, kijelentést és elmulasztott tettet), amely az érintett egyén vagy csoport esélyegyenlőségére hat. A diszkrimináció egy többnyire tudatos, kirekesztő cselekedet, amely az egyenlő bánásmód elvével ellentétes és esélyegyenlőtlenséget teremt.

Az egyenlő bánásmód követelménye a hátrányos megkülönböztetéstől mentes élethez való jog garantálása, vagyis a kötelezettek tartózkodjanak az olyan magatartástól, amely egyes személyek vagy azok csoportjaival szemben, bizonyos tulajdonságaikkal összefüggésben, hátrányos megkülönböztetést eredményez/eredményezhet. A jogszabály 19 ún. „védett tulajdonságot” nevesít (pl. nem, életkor, nemzetiség, fogyatékoság, családi állapot, bőrszín...), amelyek a kedvezőtlenebb bánásmód alapjául szolgálhatnak, valamint nyitva

hagyva a felsorolást, egyéb helyzet, tulajdonság vagy jellemző alapján is érhet valakit hátrányos megkülönböztetés.

Az Ebktv. felsorolja azokat a magatartásokat, amelyek megvalósítása esetében hátrányos megkülönböztetés valósul meg:

- közvetlen hátrányos megkülönböztetés,
- közvetett hátrányos megkülönböztetés,
- zaklatás,
- jogellenes elkülönítés (szegregáció),
- megtorlás (viktimizáció),
- az ezek bármelyikére adott utasítás.

Ezen magatartásokon kívül idevágó hátrányos megkülönböztetés valósulhat meg abban az esetben, ha a fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatban az érintettek elmulasztják az akadálymentesítési kötelezettségüket. A törvényi szabályozás azonban nem garantálja az esélyegyenlőséget, hiszen a társadalmi és gazdasági különbségekből adódó hátrányokat nem szünteti, nem szüntetheti meg.

Az esélyegyenlőségi politika a jogegyenlőségen túl tehet többet az élet különböző területein mindazért, hogy mindenki egyenlő eséllyel érvényesülhessen, hogy mérséklődjenek a társadalmi különbségek például az oktatásban, a munkaerőpiacon vagy a szolgáltatások, közszolgáltatások igénybevételekor. Ahhoz, hogy mindezek a gyakorlatban is megvalósuljanak, előnyben részesítő intézkedésekre van szükség. Ezek egyrészt megerősítő, valamint esélykiegészítő intézkedések lehetnek.

Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata minden szükséges intézkedést megtesz annak érdekében, hogy az érintett célcsoportok a településen lehetőséghez jussanak az oktatás, a kultúra, a sport, a szociális- és egészségügyi szolgáltatás, a foglalkoztatás, a lakhatás, valamint a közlekedés és a kommunikáció területén. Lehetőséget teremt arra, hogy hazai vagy uniós pályázatokon történő részvétellel megteremtse és elősegítse a célcsoportok minden kiemelt területre vonatkozó esélyegyenlőségét.

Célok

A Helyi Esélyegyenlőségi Program átfogó célja

Nagyrábé település Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

A településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének feltérképezése és a feltárt problémák komplex kezelésre szolgáló (más települési programokkal összehangolt) intézkedési terv megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával.

A HEP helyzetelemző részének célja

Elsődleges célunk számba venni a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból fókuszban lévő célcsoportokba tartozók számát és arányát, valamint helyzetét a településen.

E mellett célunk:

- a célcsoportba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat.
- meghatározni az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, melyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód érdekében.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését az HEP IT tartalmazza.

A HEP IT célja

Célunk a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.

További célunk meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt.

Szintén célként határozzuk meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

A HEP jelentősége

A HEP-ek nem csupán a felzárkózási stratégia településszintű megvalósításának alapegységei, hanem fontos szerepet töltenek be a kormányzati konzultációs rendszerben azzal, hogy megteremtik a lehetőséget a kormányzati célok társadalmasítására, a fejlesztési elképzelésekhez történő csatlakozásra és fordított irányban az alulról felfelé történő információáramlásban is lehetőséget biztosítanak a településszintű előrehaladás nyomon követésére és fejlesztési igények megfogalmazására a felzárkózási, esélyteremtési feladatokhoz kapcsolódóan

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE)

1. Jogszabályi háttér bemutatása

A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása

Az Alaptörvény 4. módosításával bekerült a XV. cikk (4) pontjaként, hogy „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.”

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján végeztük. A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei,

- a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és 2021.06.30-i módosítása
- a Belügyminisztérium honlapján megjelent „MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához” alapján alkalmaztuk, különös figyelmet fordítva a
- a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Möt.)
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Flt.)
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (továbbiakban: nemzetiségi törvény)
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eütv.)
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.)
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Nkntv.) előírásaira.

2. Stratégiai környezet bemutatása

A felzárkózás politika alapidokumentumaként Magyarország Kormánya 2011-ben fogadta el a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát [1430/2011. (XII. 13.) Korm. hat.], majd 2014-ben annak frissítéseként a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II-t [1603/2014. (XI. 4.) Korm. hat.] 2021-ben elkészült a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 (Továbbiakban: MNTFS 2030), amely a következő 10 évre alapozza meg a felzárkózás-politika fő irányait.

- Új Roma Stratégia(2019-2030)
- Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024)
- „Legyen jobb a gyermekeknek” Nemzeti Stratégia (2007-2032)
- Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2010-2021)
- Idősügyi Nemzeti Stratégia (2010-2022), (2023-2024)
- Országos Fogyatékosági Program (2015-2025)

A HEP-ekben le képeződik a felzárkózási stratégia szemlélete, így azok a felzárkózás politika helyi szintű részeként és a végrehajtás eszközeiként működnek.

A helyi felzárkózás politika tervezési alapjaként épít a HEP-ekre a Pénzügyminisztérium összefogásában készült Nemzeti Fejlesztés 2030, és az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció is.

Az Ebktv. 31. § (2) bekezdése értelmében **a programalkotás során gondoskodni kell a HEP és a települési önkormányzat által készítendő egyéb fejlesztési tervek, koncepciók, továbbá a köznevelési esélyegyenlőségi terv, illetve a szakképzési esélyegyenlőségi terv és az integrált településfejlesztési stratégia antiszegregációs célkitűzéseinek összhangjáról.**

Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal:

Nagyrábé Nagyközség **Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének** megállapításáról 2005-ben megalkotott és 2014-ben módosított rendelete számos változást tartalmaz. A szabályozás jelentős része a településkép védelméről szóló 32/2017. (XII.29.) önkormányzati rendelet hatálya alá került. Az előírások területi hatálya kiterjed Nagyrábé Nagyközség egész közigazgatási területére.

A település közigazgatási területén területet felhasználni, továbbá telket alakítani, építményt, építményrészt, épületegyüttest építeni, átalakítani, bővíteni, felújítani, helyreállítani, korszerűsíteni és lebontani, rendeltetését megváltoztatni és ezekre hatósági engedélyt adni a fenti jogszabályok rendelkezéseinek megfelelően lehet.

Az önkormányzat feladatellátása, ezzel együtt a finanszírozási rendszere is jelentősen átalakult 2013. évtől. A korábban az önkormányzat által ellátott feladatok egy része az államhoz került. Ezzel együtt a feladatellátást szolgáló, eddig az önkormányzatoknak átengedett források nagyobb része, illetve egyéb, feladatokhoz szorosan nem kötődő támogatások egy része is átirányításra került a központi költségvetésbe. Az önkormányzatoknál maradó feladatok nagyobb részét a klasszikus értelemben vett önkormányzati feladatok (igazgatás, településüzemeltetés) teszik ki. E helyi közügyek ellátását 2013-tól egy általános jellegű támogatás biztosítja. Ezek figyelembevételével készül el évről évre az önkormányzat költségvetési rendelete.

Az Önkormányzat szabályozó eszközeinek készítésekor és elfogadásakor figyelemmel lesz az esélyegyenlőségi programban megfogalmazásra kerülő intézkedések végrehajtásához szükséges gazdasági környezet kialakítására.

A helyi stratégiákkal, települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal összhangban kerül megalkotásra a HEP, melyek a következők:

- Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testületének 16/2017 (IV.28.) önkormányzati rendelete a településfejlesztési, a településrendezési, és a településképi partnerségi egyeztetési szabályzatról
- A püspökladányi Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ Család-és Gyermejjóléti Szolgálat és Központ Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója
- Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testületének 24/2005 (XII.23.) önkormányzati rendelete Nagyrábé Nagyközség Helyi Építési Szabályzatáról és a hozzá tartozó Szabályozási Terv
- Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testületének Gazdasági programja 2020-2024
- Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testületének 14/2018 (X.19.) önkormányzati rendelete a helyi közművelődési feladatok ellátásáról
- Költségvetési rendeletek
- Intézményi esélyegyenlőségi programok és akciótervek

2.2. A helyi esélyegyenlőségi program térségi, társulási kapcsolódásainak bemutatása

Nagyrábé Nagyközség az alábbi társulások tagja:

2013. január 1. napjával létrejöttek a járások. Nagyrábé település a **Püspökladányi Járáshoz** tartozik. Számos államigazgatási feladat került jegyzői hatáskörből a járási hivatalok hatáskörébe, többek között a szociális ellátások egy része is.

Érdekesség, hogy településünket választókerületileg három szomszédos településsel együtt átcsatolták a berettyóújfalui választókerülethez. Tehát a települést a mindennapi ügyintézés a Püspökladányi Járáshoz, a választási eljárással kapcsolatos teendők, illetve az országgyűlési képviselőnkkel való kapcsolattartás Berettyóújfaluhoz köti.

Mai nevén **Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ Család-és Gyermejjóléti Szolgálat és Központ**hoz 2011-ben csatlakozott az önkormányzat azzal a céllal, hogy ezzel az együttműködéssel minél hatékonyabb, célszerűbb szociális és gyermejjóléti ellátást biztosítson a településen élő lakosság számára. Az önkormányzatnak kötelező feladata a szociális alapszolgáltatások, a gyermejjóléti alapellátás biztosítása. 2017. január 1. napjától a Család- és Gyermejjóléti Szolgálat kiszervezésre került a szolgáltató központtól és a Nagyrábéi Óvoda-Bölcsőde, Család- és Gyermejjóléti Szolgálat létrejöttével beintegrálódott a helyi óvoda intézményébe. Feladatait ellátja Nagyrábé és Bihardancsháza tekintetében is.

2016. január 1-jétől kellett kialakítani a járásszékhelyen a **Család- és Gyermejjóléti Központot**. Nagyrábé település, mint járásszékhely, Püspökladányhoz tartozik. A központ célja a gyermekek érdekeit védő speciális, személyes szociális szolgáltatás, a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, megszüntetését, illetve a családjából kikerült gyermek visszahelyezését. A központ a járás területén működő Család- és gyermejjóléti szolgálatokkal szorosan együttműködik.

2018. 09. 01-től a Család- és gyermejjóléti központ járási szinten az általános szolgáltatásain túl a gyermekek családban nevelkedése, valamint a veszélyeztetettségének megelőzése érdekében, a szükségleteknek és igényeknek megfelelően, önálló egyéni és csoportos

szolgáltatásokat, programokat nyújt, amelynek keretében az óvodai és iskolai segítő tevékenységet biztosítja.

2013. március 1. napjától a Nagyrábé és Bihardancsháza települések által fenntartott körjegyzőség átalakult a közösen fenntartott **Nagyrábéi Közös Önkormányzati Hivatallá**. A közös önkormányzati hivatal 2023. május 1. napjától 10 fő kinevezett dolgozóval látja el a két településsel kapcsolatos feladatokat. Valamennyi munkavállaló számos feladatkört lát el. Emellett más foglalkoztatási jogviszony keretében több dolgozó segíti a hivatal munkáját.

2013. január 1. napjától az óvodai nevelés kivételével az állam gondoskodik a köznevelési alapfeladatok ellátásáról. **Nagyrábé-Bihardancsháza Önkormányzati Társulás**, mint a **Nagyrábéi Óvoda-Bölcsőde, Család- és Gyermekejéletről Szolgálat** intézményfenntartója, a 2017-2018. nevelési évben elindította első önálló bölcsődei csoportját. Az intézmény mindkét település gyermekeinek szakszerű és gyermekcentrikus gondozási-nevelési feladatait ellátja.

Az állami fenntartásba kerülő iskolák fenntartói feladatait a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ látja el, amelynek területi szerveként működik a **Berettyóújfalui Tanterületi Központ**. Az önkormányzat eltökélt szándéka, hogy az alapfokú oktatást a szervezet helyben biztosítsa. Sajnos a közoktatás központosításával az önkormányzatok és az iskolák közötti kapcsolat, együttműködés jelentősen gyengült, valójában szinte semmit nem tudunk a település iskolájának működéséről, életéről, holott ugyanúgy Nagyrábé gyermekei járnak oda. Az önkormányzat és az intézmény közötti kommunikáció szinte teljesen megszakadt.

Önkormányzatunk tagja a **Bihari Szilárd Hulladéklerakó és Hasznosító Társulásnak** is, mely társulás már csak a korábban felvett EU támogatással finanszírozott projektből származó kötelezettségek teljesítése céljából működik, és belépett a Debreceni Agglomeráció Hulladékgazdálkodási Társulásba. A hulladékszállításához kapcsolódó közszolgáltatást a Debreceni Hulladék Közszolgáltató Kft. végzi 2018. január 1. napjától, mint Hajdú-Bihar Vármegyében egyedüli megfelelési véleményel rendelkező közszolgáltató.

Az önkormányzat az egészséges ivóvíz biztosítását, mint kötelező feladatot 2015. január 1. napjától a **Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt.**, mint közszolgáltató útján látja el. 2018-2019-ben kiépült a település szennyvízhálózata, 100%-os lefedettséggel, saját szennyvíztisztító teleppel melynek üzemeltetője szintén a Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt.

2.3. A települési önkormányzat rendelkezésére álló, az esélyegyenlőség szempontjából releváns adatok, kutatások áttekintése, adathiányok kimutatása

Az állampolgári öngondoskodás, együttműködési készség erősítését szolgálja az a törvényi felhatalmazás, amely szerint a képviselő-testület egyes közszolgáltatások igénybevételét rendeletében feltételekhez kötheti, a feladat- és hatáskörébe tartozó önkormányzati ügyekben - törvény által biztosított keretek között - önállóan mérlegelhet.

A HEP figyelembe veszi Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata által hozott rendeleteket, dokumentumokat, mint a:

- A szociális ellátások helyi szabályairól szóló 3/2022. (III.24.) önkormányzati rendelet

- Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testületének 14/2016 (VII.21.) önkormányzati rendelete az első lakáshoz jutási támogatásról
- A szociális tüzelőanyag támogatás helyi szabályairól szóló 12/2019. (XI.21.) önkormányzati rendelet
- A gyermekvédelem helyi rendszeréről, a szolgáltatások térítési díjáról szóló 8/2021. (VI.30.) önkormányzati rendelet
- A helyi közművelődési feladatok ellátásáról szóló 14/2018. (X.19.) önkormányzati rendelet
- A lakások és helyiségek bérletéről és elidegenítéséről szóló 4/2022. (III.24.) önkormányzati rendelet
- A háziorvosi, fogorvosi, védőnői, iskola-egészségügyi és ügyeleti ellátási körzetekről szóló 10/2016. (IV.26.) önkormányzati rendelet
- Az önkormányzat költségvetéséről szóló önkormányzati rendelet
- A települési hulladékkal kapcsolatos önkormányzati hulladékgazdálkodási közfeladat és a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás ellátásáról szóló 13/2016 (VI.28.) önkormányzati rendelet
- A nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvízzel kapcsolatos kötelező helyi közszolgáltatásról szóló 24/2014. (XII. 23.) önkormányzati rendelet

A Helyi Esélyegyenlőségi Program elkészítését a Központi Statisztikai Hivatal, a VÁTI Non-profit Kft., a TEIR –Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer, a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, TÁKISZ, a helyi önkormányzat adatbázisa, valamint helyi adatgyűjtés szolgálta. Az esélyegyenlőségi program készítésekor az országos adatbázisokban a 2022. évi adatok még nem elérhetőek. Ezeket a két év múlva esedékes felülvizsgálat során pótolni kell.

3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

A mélyszegénység nem csak tudományos fogalom a szociológiában, de sajnos a hétköznapi élet jelensége. Ezen elsősorban azt a jelenséget értjük, amikor valaki vagy valakik tartósan a létminimum szintje alatt élnek, és szinte esélyük sincs arra, hogy abból a helyzetből önerőből kitörjenek.

A mélyszegénység az életmódot meghatározóan alakító jellemző, ami nem egyszerűsíthető le a jövedelmi szegénységre. A szegénység meghatározóan korlátozza az egyén autonómiáját, cselekvési lehetőségeit, az egyéni tehetségek kibontakoztatását – ami pedig minden esélyteremtési, esélyegyenlőségi törekvés célja. A mélyszegénységben élők tapasztalatait a szociológiai-szociálpolitikai szakirodalom leggyakrabban a társadalmi sérülékenység kifejezéssel írja le. Nem egyszerűen a létbizonytalanságról van szó, hanem a létbiztonság egymással összefüggő rendszereinek megrendüléséről.

A mélyszegénységet összetett jelenségként kell kezelni, amelynek okai többek között társadalmi és gazdasági hátrányok, iskolai, képzettségéből és foglalkoztatottságból adódó hiányokban mutatkoznak meg, melyek súlyos megélhetési zavarokhoz vezetnek.

„Az Európa 2020 stratégia szegénységcsökkentési céljában definiált indikátor, vagyis a szegénységben vagy társadalmi kirekesztődésben (jövedelmi szegénység vagy súlyos anyagi

nélkülözés kockázatában vagy alacsony munkaintenzitású háztartásban) élők aránya jelentős mértékben, 29,6%-ról 34,8%-ra növekedett Magyarországon 2009 és 2013 között. Ezt követően, 2019-re szintén jelentős mértékben, 17,8%-ra csökkent ez az arány. Az összetett mutató változását összességében elsősorban a súlyos anyagi nélkülözés kockázatának kitett és az alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők arányának alakulása mozgatta. Az eleve viszonylag alacsony relatív jövedelmi szegénységi arány kevésbé változott – bár a válság negatív és az azt követő konszolidáció pozitív hatásai e mutató esetében is megfigyelhetők. Ez összességében azt jelenti, hogy a kiinduló állapothoz képest **2019-re Magyarország – a kezdeti távolodást követően, a kormányzati intézkedések eredményeképpen – már bőven elérte, sőt, túl is teljesítette az EU2020 Stratégiában tett nemzeti vállalását.**”

A helyi önkormányzat feladat- és hatásköreinek ellátása során – törvényben meghatározott módon és mértékben – biztosítja a településen élő álláskereső személyek közfoglalkoztatásba történő bevonását. Az utóbbi években, ennek következtében településünkön is érezhetően csökkent az álláskeresők száma. Míg 2010-ben 266 fő nyilvántartott álláskeresőt tartottak számon a településen, addig 2021. évben 50 főt. A változás a település lélekszámát tekintve nagymértékű, ennek oka a munkalehetőségek bővülése, ami a település esetében a közfoglalkoztatási programok kiszélesítésének eredménye és csak kisebb mértékben a munkaképes lakosság elvándorlása.

A Kormány legutóbb 2015 márciusában alakította át a szociális ellátórendszert, az önkormányzatokra bízva a fenntartást. Megszűntek a központi lakhatási és adósságrendezési támogatások, a rendszeres szociális segélyt is sokkal kevesebben kaphatják meg. Különösen a nyugdíj előtt állóknak egyedüli esélyként maradt meg a közfoglalkoztatás, amit kötelező elvállalniuk, ha valamilyen bevételhez szeretnének jutni. Az álláskeresési járadékot kilenc hónapról háromra rövidítették. Helyi szinten a legnagyobb közfoglalkoztató és munkát koordináló szerv az önkormányzat, a munkavégzés helyét az önkormányzat és intézményei biztosítják.

Az önkormányzat innovatív közfoglalkoztatási programjaival megteremti a lehetőséget a helyiek számára a kilépést az elsődleges munkaerőpiacra. Munkaerőpiaci szempontból a rendszerváltás piaczgazdasági átalakulásának egyik legnagyobb vesztese a roma népesség, a munkahelyek, az ingázási lehetőségek beszűkülése miatt. A helyi roma népesség munkahelyi elhelyezkedésének kérdésében megoldást a közfoglalkoztatási programok kiszélesítése jelentett.

3.1. Jövedelmi és vagyoni helyzet

Nagyrábé lakosságának vagyoni helyzete a munkanélküliség megszüntetése – a folyamatos közfoglalkoztatás eredményeként - stagnál. E nélkül folyamatos lenne az egyre nagyobb mértékű elszegényedés. Bár a közfoglalkoztatotti bér nem nagy, de a mindennapok legminimálisabb igényeinek kielégítéséhez elegendő. Itt elsősorban akkor van szükség külön önkormányzati segítségre, ha nagyobb váratlan kiadás jelentkezik az érintett családoknál. Ebben a helyzetben több esetben az önkormányzathoz fordulnak szociális ellátásért.

Sajnos többen -még ha lehetőségük is lenne rá – nem vállalják az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedést, megelégszenek a közfoglalkoztatási jogviszonyukkal.

Több családra jellemző a szükségletek nem megfelelő rangsorolása, és az ebből adódó megélhetési problémák kialakulása, itt csak a szemléletformálás jelentene megoldást, amely azonban az érintett korosztálynál és társadalmi csoportnál szakemberek folyamatos, tartós segítsége nélkül már nem megoldható.

A település lakosságának jövedelmi és vagyoni helyzetéről nyújt információt, a 3.1-es táblázat, mely 2016-2021 időszakra vonatkozóan tartalmazza a személyi jövedelemadót fizetők számát, valamint a személyi jövedelemadót fizetők közül a 0 és 1 millió forintos jövedelem sávba tartozók számát.

A település lakosságának vagyoni-jövedelmi helyzetéről elmondható, hogy stagnál. Kis mértékben ugyan csökkent azoknak a létszáma, akik éves szinten 1 millió Ft alatti jövedelem sávba sorolhatók, de a fő állással rendelkezők száma és a személyi jövedelemadót fizetők száma is közel azonos.

3.1. számú táblázat - Jövedelmi helyzet		
Év	Az SZJA adófizetők száma	Az SZJA adófizetők közül a 0-1 millió forintos jövedelemsávba tartozók
	az állandó népesség %-ában (TS 059)	az állandó népesség %-ában (TS 060)
2016	51,75	42,25
2017	53,81	40,84
2018	55,18	38,32
2019	55,39	29,17
2020	54,98	38,34
2021	55,20	31,00

Forrás: TeIR, KSH Tstar

3.2. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

A HEP-ben elhelyezett táblázatokba gyűjtött adatok, valamint a helyi önkormányzat a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Ft.) és a MötV-ben foglalt feladatai alapján településünkre jellemző foglalkoztatottságot, munkaerő-piaci lehetőségeket kívánjuk elemezni az elmúlt évek változásainak bemutatásával, a különböző korosztályok, illetve nemek szerinti bontásban. Az elemzést összevetjük térségi és országos adatokkal is.

A 2014-2020 közötti időszak foglalkoztatáspolitikai célú fejlesztéseinek megalapozása című szakpolitikai stratégia a foglalkoztatáspolitikai-képzési szakterület prioritásai ebben az uniós programozási időszakban az alábbiak voltak:

- Munkaerő-piaci belépés segítése:

A beruházási prioritás a munkaerő-piaci belépés elősegítésére irányul, elsősorban a hátrányos helyzetű munkanélküliekre és inaktívakra fókuszálva. Ennek keretében foglalkoztathatóságuk javítását célzó aktív munkaerő-piaci eszközök, az ezeket megvalósító Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat szervezetének és munkaerő-piaci szolgáltatásainak fejlesztése, valamint a munkaerő-piaci belépést elősegítő célzott foglalkoztatási kedvezmények kerülnek megvalósításra.

- A fiatalok fenntartható munkaerő-piaci integrációja:

A fiatalok munkaerő-piaci integrációjának segítségét az Ifjúsági Garancia bevezetése segítheti elő, mely számos támogatást, szolgáltatást foglal magába, pl.: aktív munkaerő-piaci eszközök és munkaerő-piaci szolgáltatások a fiatalok számára, gyakornoki programok, fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása, nonprofit szervezetek fiatalok foglalkoztatását segítő programjai.

- Az egész életen át tartó tanulás ösztönzése a szakképzés és felnőttképzés támogatásával és fejlesztésével:

Az egész életen át tartó tanulás ösztönzéséhez jelentősen hozzájárul a szak- és felnőttképzés támogatása és fejlesztése. Ezek keretében a tervezett fejlesztések a duális képzés elterjesztésének támogatását, a szakképzés minőségének javítását, felnőttképzési programok támogatását – kiemelten az alacsony iskolai végzettségűek és közfoglalkoztatottak foglalkoztathatóságának javítása érdekében –, valamint a felnőttképzés intézményrendszerének fejlesztését célozzák.

- A munkavállalók és vállalkozások munkaerő-piaci alkalmazkodóképességének fejlesztése:

A munkaerő-piaci szereplők alkalmazkodóképességének javítását célzó tervezett fejlesztések a munkahelyi rugalmasság ösztönzésére, a kisgyermekes rugalmas, napközbeni ellátásának fejlesztésére, a be nem jelentett munkavállalás elleni küzdelemre, a munkaegészségügy és munkabiztonság fejlesztésére, valamint a szociális partnerek programjainak támogatására irányulnak.

- A szociális gazdaság és nonprofit foglalkoztatási programok támogatása:

A szociális gazdaság fejlesztése keretében a foglalkoztatáspolitikai társadalmi vállalkozások fejlesztésére, illetve tranzitfoglalkoztatási programok támogatására fókuszál. Emellett a nem állami szervezetek komplex foglalkoztatási programjainak támogatása.

A stratégia prioritási területeinek megvalósítása folyamatosan érezhető a hazai foglalkoztatáspolitikai területén. A hazai foglalkoztatási helyzet sajátossága, hogy az iskolai végzettségi szintenként igen nagyok a különbségek a foglalkoztatottságban. Az alacsony végzettségűek hátránya tetemes, foglalkoztatási rátájuk jóval alacsonyabb, mint az EU-ban. Az alacsonyabb női foglalkoztatás mögött fontos szerepet játszik a gyermekvállalási korban lévő nők alacsony munkaerő-piaci részvétele.

„Az országban a foglalkoztatás területi dimenziójában egymással ellentétes irányú változások figyelhetők meg. A fejlettebb térségek közül a központi régióban, a Közép- és Nyugat-Dunántúlon, míg a hátrányos helyzetű területeken belül az **észak-alföldi régióban** nőtt

jelentősebb mértékben a foglalkoztatottak száma. Mivel a regisztrált álláskeresők száma is a gazdaságilag fejlettebb régiókban csökkent a leggyorsabb ütemben, mindezek azt támasztják alá, hogy ezekben térségekben döntően a versenyszférában bővült a foglalkoztatás. Ezzel szemben a hátrányos helyzetű régiókban alapvetően a közfoglalkoztatás térnyerése emeli a foglalkoztatásban állók számát és csökkenti időszakosan az álláskeresők állományát”.

A munkanélküliség éves változásának üteme az ország különböző térségeiben igen eltérő. Az országban a legrosszabb munkanélküliségi mutatóval rendelkező térségek Baranyában, Somogyban, Nógrádban, valamint Észak-Kelet Magyarországon találhatók.

A munkaerő-igények tekintetében az újonnan bejelentett állások túlnyomó többsége támogatott foglalkoztatás keretében került bejelentésre. A támogatott állások dominanciája erősödött köszönhetően a nem támogatott állások alacsony szintjének, valamint a közfoglalkoztatási programok előtérbe kerülésének.

A hátrányos helyzetű térségekben a támogatott állások, míg a fejlettebb megyékben a nem támogatott állások vannak többségben.

„Magyarországon a munkaerőhiány és a munkaerő-többlet egyszerre van jelen. A kínálati oldalon az alacsony munkavállalási hajlammal, szakképzetlenséggel vagy nem megfelelő szakmai tudással, elavult szakismeretekkel, nem megfelelő kompetenciákkal jelen lévő álláskeresők mellett az ország egyes területein kialakultak és tartósan megmaradtak a hiányszakmák. Ennek következtében a keresett és a túltelített szakmák körében évek óta átfedés van. Ennek oka egyrészt a magyar munkaerőpiac területi egyenlőtlenségei és az alacsony mobilitás, másrészt az is, hogy az adott szakmájú/képzettségű állást kereső személyek - a formális képzettségén felüli - szakmai ismeretei, munkatapasztalata, munkavégzési készségei és kompetenciái nem megfelelőek, vagy elavultak, motivációjuk az álláskeresésre alacsony.”

A szakpolitikai stratégia megállapításai teljes mértékben ráillenek településünk helyzetére. Napjaink egyik legégetőbb problémája már nem a **tartós munkanélküliség**, hanem a **megfelelő munkaerő megtalálása**. A szakképzetlen munkavállalók, továbbá a gazdaság által már nem keresett szakképzettséggel rendelkezők sajnos kiszorulnak a munkaerőpiacról, és egyre jelentősebb arányban válnak a segélyezési rendszer alanyaivá és maradnak annak alanyai. A fiatalok elhelyezkedési lehetősége, ha nem is a szakmájukban, de egyre inkább javul. Gondot a röghöz kötöttség jelent, mert sok munkavállalónak hiába ajánlanak munkalehetőséget az elsődleges munkaerő piacon, nem hajlandó utazni vagy itt hagyni a települést.

A munkanélküliek számának csökkenése évről évre kimutatható, mely a különböző közmunka programok keretében megvalósuló foglalkoztatásnak és a nagyobb arányú elhelyezkedésnek is köszönhető.

A helyi adatok áttekintése előtt néhány fogalmat, ellátási formát tekintsünk át az adatok könnyebb értelmezhetősége érdekében.

Álláskereső: az a személy, aki

- a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik,
- oktatási intézmény nappali tagozatán nem folytat tanulmányokat, és öregségi nyugdíjra nem jogosult, valamint rehabilitációs járadékban nem részesül,
- az alkalmi foglalkoztatásnak minősülő munkaviszony kivételével munkaviszonyban nem áll, és egyéb kereső tevékenységet nem folytat
- elhelyezkedése érdekében az állami foglalkoztatási szervvel együttműködik,
- akit az állami foglalkoztatási szerv álláskeresőként nyilvántart.

Pályakezdő álláskereső: az álláskeresők közül azok a 25. életévüket – felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetén 30. életévüket – be nem töltött fiatalok, akik tanulmányaik befejezését követően munkanélküli ellátásra nem szereztek jogosultságot.

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény alapján nyújtható ellátások:

a) **álláskeresési járadék:** megilleti azt a személyt, aki

- álláskereső,
- az álláskeresővé válását megelőző három éven belül legalább 360 nap - a 27. § (1) bekezdésében meghatározott - jogosultsági idővel rendelkezik,
- munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani. Az álláskereső az álláskeresővé válását megelőző három éven belül legalább háromszázhatvan nap jogosultsági idővel rendelkezzen. Jogosultsági időt munkaviszonnyal, illetve egyéni, illetőleg társas vállalkozói tevékenység folytatásával lehet szerezni, feltéve ez utóbbi esetben, hogy az álláskereső vállalkozói tevékenysége alatt járulékfizetési kötelezettségének eleget tett.

b) **nyugdíj előtti álláskeresési segély:** megilleti azt a személyt, aki

- álláskeresőnek minősül, munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani,
- a kérelem benyújtásának időpontjában a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséhez legfeljebb öt éve hiányzik,
- legalább 45 napon át álláskeresési járadékban részesült, vagy a folyósítási időtartam kimerítését megelőzően az álláskeresési járadék folyósítása kereső tevékenység miatt megszűnt és az álláskereső álláskeresési járadékra ismételten nem szerez jogosultságot és az álláskeresési járadék folyósításának időtartamát kimerítette, és
- az álláskeresési járadék folyósításának kimerítését, vagy az előzőekben részletezett megszűnését követően három éven belül betölti a megállapításhoz szükséges életkort, és

- rendelkezik az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel, és
- korhatár előtt ellátásban, szolgálati járandóságban, balettművészeti életjáradékban és átmeneti bányászjáradékban nem részesül.

Megfelelő munkahely:

A munkahely akkor megfelelő, ha egészségi állapota szerint az álláskereső a munka elvégzésére alkalmas, a várható kereset az álláskeresési járadék összegét, illetőleg – amennyiben az álláskeresési járadék összege a kötelező legkisebb munkabérnél alacsonyabb – a kötelező legkisebb munkabér összegét eléri, a munkahely és a lakóhely közötti naponta – tömegközlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje a három órát, illetve tíz éven aluli gyermeket nevelő nő és tíz éven aluli gyermeket egyedül nevelő férfi álláskereső esetében a két órát nem haladja meg, az álláskereső foglalkoztatása munkaviszonyban történik. A felsorolt feltételeknek megfelelő rövid időtartamú munkalehetőség (ideértve a közfoglalkoztatást is) szintén megfelelő munkahelynek minősül.

A szociális igazgatásról szóló 1993. évi III. törvény alapján nyújtható ellátás:

Aktív korúak ellátása:

A járási hivatal aktív korúak ellátására való jogosultságot állapít meg annak az aktív korú személynek,

- a) aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, aki legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy akinek az egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg az 50%-os mértéket, vagy
- b) aki vakok személyi járadékában részesül, vagy
- c) aki fogyatékosági támogatásban részesül, vagy
- d) akinek esetében az álláskeresési támogatás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően az Flt. alapján álláskeresési támogatásra nem szerez jogosultságot, vagy
- e) akinek esetében az álláskeresési ellátás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően az Flt. alapján álláskeresési ellátásra nem szerez jogosultságot, vagy
- f) aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel vagy a rehabilitációs hatósággal legalább egy év időtartamig együttműködött, vagy
- g) akinek esetében a gyermekek otthongondozási díja, az ápolási díj, a Cst. szerinti gyermekgondozási támogatás, a rendszeres szociális járadék, a bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, a rehabilitációs járadék, a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, a megváltozott munkaképességű személyek ellátása, az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, illetve az özvegyi nyugdíj folyósítása a Tny. 52. §-ának (3) bekezdése szerinti okból szűnt meg, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az

állami foglalkoztatási szervvel vagy a rehabilitációs hatósággal legalább három hónapig együttműködött, feltéve, hogy saját maga és családjának megélhetése más módon nem biztosított, és keresőtevékenységet nem folytat.

Az aktív korúak ellátása tekintetében nem minősül keresőtevékenységnek a közfoglalkoztatás, az egyszerűsített foglalkoztatás, valamint a háztartási munka. Az aktív korúak ellátására való jogosultság tekintetében akkor nem biztosított a megélhetés, ha a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg a szociális vetítési alap összegének 90%-át és vagyona nincs.

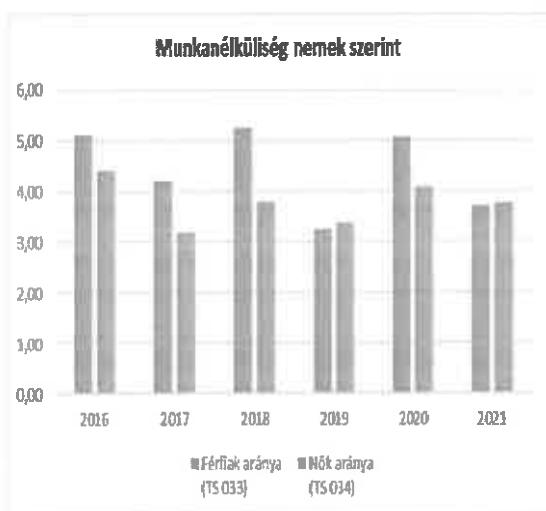
Az a személy, akinek az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult, kivéve azokat a speciális eseteket, amikor az ellátás formája egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás.

Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásra jogosult az az aktív korúak ellátására jogosult személy, aki:

- a) egészségkárosodottnak minősül,
- b) 14 éven aluli kiskorú gyermeket nevel - feltéve, hogy a családban élő gyermekek valamelyikére tekintettel más személy nem részesül a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény szerinti gyermekgondozási támogatásban vagy gyermekgondozási díjban, csecsemőgondozási díjban - és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben, illetve nyári napközi otthonban, óvodában vagy iskolai napköziben nem tudják biztosítani;

3.2. a) A foglalkoztatottak, munkanélküliek, tartós munkanélküliek helyzete:

A 3.2.1. számú táblázat éves szinten mutatja a településen élő nyilvántartott álláskeresők százalékos arányát. A vizsgált időszakban a nők és a férfiak aránya közel azonos, minimális csökkenés figyelhető meg, ami a helyi közfoglalkoztatási program sikerességének is köszönhető.

Év	Nyilvántartott álláskeresők aránya az állandó népességben a 15-64 évesek körében		
	Férfiak aránya (TS 033)	Nők aránya (TS 034)	Összesen
2016	5,12	4,42	4,77%
2017	4,21	3,19	3,70%
2018	5,24	3,79	4,52%
2019	3,25	3,38	3,32%
2020	5,06	4,08	4,57%
2021	3,71	3,77	3,74%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

a) nyilvántartott álláskeresők;

A 3.2.2 táblázat mutatja a nyilvántartott álláskeresők számát korcsoportok szerint. Látható, hogy legkisebb arányban a 31-45 év közöttiek esetében találhatóak regisztrált munkanélküliek, számuk összességében csökkent a vizsgált időszakban. Ennek magyarázata lehet, hogy ebben a korcsoportban a legnagyobb az iskolázottság, így elhelyezkedési lehetőségeik is jobbak a többi korosztálynál.

A 20 év alatti korosztály esetében a vizsgált időszakban alacsony az álláskeresők száma, ennek oka lehet, hogy a fiatalok további tanulmányokat kívánnak folytatni.

Említést érdemel, hogy az 61 év feletti korosztály esetében jelentős mértékben nőtt az álláskeresők száma. Az 61 év feletti korosztály esetében számolhatunk a meglévő képzettségek elavulásával, esetükben ritkább a hajlandóság az átképzésre az új ismeretek megszerzésére, illetve jelentős rizikós tényező az egészségromlás és különböző betegségek megjelenése.

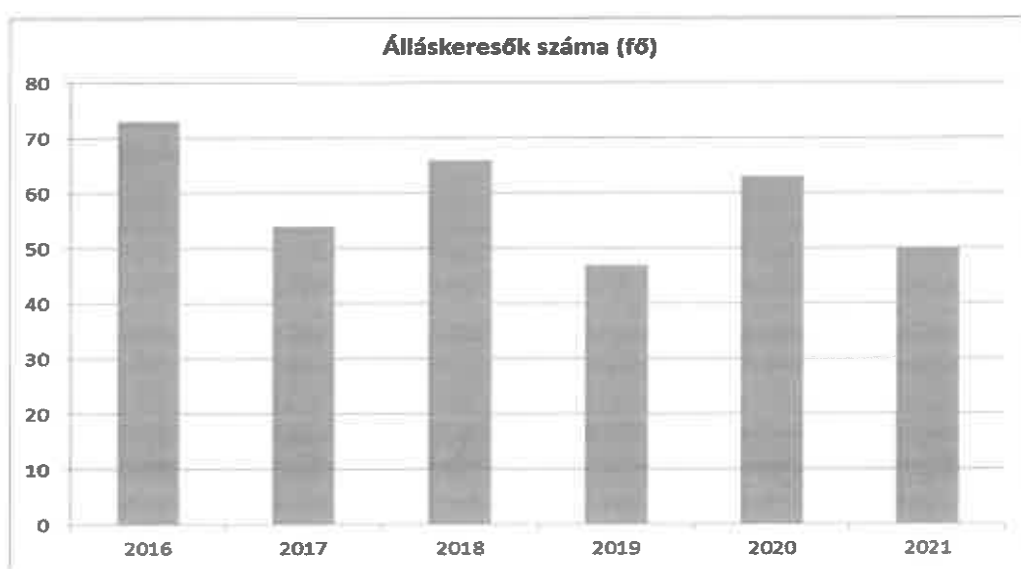
2021-ben az álláskeresők száma 50 fő volt, annak korcsoportonkénti megoszlása a 61 év feletti lakosság arányának tükrében növekedett. A kiugró növekedés a 61 év feletti lakosság körében, a 2010 óta zajló, lépcsőzetes nyugdíjkorhatár emeléssel, valamint a kordézarményes nyugdíj megszüntetésével is összefüggésben állhat. Ezen felül általánosságban is megállapítható, hogy idősebb korban a mobilitási képesség csökkenésével egyenes arányban növekszik a kiszolgáltatottság is, amennyiben helyben nincs lehetőség a foglalkoztatásra, az idősebb korosztály tagjai gyakrabban válnak munkanélkülivé.

Az önkormányzat által működtetett közfoglalkoztatási programok próbálják ellensúlyozni az idősebb korosztályra és egyéb hátrányos helyzetben lévő lakosokra nehezedő - főként az alacsony mobilitási lehetőségeikből fakadó terheket - azzal, hogy helyben biztosítanak álláslehetőséget számukra.

Összességében elmondható, hogy a többi korcsoport tekintetében a munkanélküliség aránya az országos átlag, illetve az alatt helyezkedik el. A nyilvántartott álláskeresők száma csökkent, míg 2016-ban 73 fő volt, ez a szám 2021-ben már csak 50 fő.

3.2.2. számú táblázat - Nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportok szerint

Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Év	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Fő összesen	73	54	66	47	63	50
20 éves, vagy az alatti (TS 037)	Fő	7,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00
	%	9,59%	1,85%	6,06%	4,26%	1,59%	2,00%
21-25 év (TS 038)	Fő	14,00	12,00	11,00	8,00	7,00	3,00
	%	19,18%	22,22%	16,67%	17,02%	11,11%	6,00%
26-30 év (TS 039)	Fő	8,00	3,00	7,00	4,00	5,00	1,00
	%	10,96%	5,56%	10,61%	8,51%	7,94%	2,00%
31-35 év (TS 040)	Fő	6,00	4,00	7,00	2,00	5,00	3,00
	%	8,22%	7,41%	10,61%	4,26%	7,94%	6,00%
36-40 év (TS 041)	Fő	4,00	3,00	6,00	4,00	5,00	4,00
	%	5,48%	5,56%	9,09%	8,51%	7,94%	8,00%
41-45 év (TS 042)	Fő	4,00	2,00	4,00	3,00	3,00	2,00
	%	5,48%	3,70%	6,06%	6,38%	4,76%	4,00%
46-50 év (TS 043)	Fő	5,00	5,00	4,00	2,00	6,00	1,00
	%	6,85%	9,26%	6,06%	4,26%	9,52%	2,00%
51-55 év (TS 044)	Fő	4,00	5,00	6,00	3,00	4,00	5,00
	%	5,48%	9,26%	9,09%	6,38%	6,35%	10,00%
56-60 év (TS 045)	Fő	5,00	4,00	6,00	5,00	10,00	6,00
	%	6,85%	7,41%	9,09%	10,64%	15,87%	12,00%
61 éves, vagy afeletti (TS 046)	Fő	16,00	15,00	11,00	14,00	17,00	24,00
	%	21,92%	27,78%	16,67%	29,79%	26,98%	48,00%

A 3.2.3 számú táblázat mutatja a 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott álláskeresők számát. A vizsgált időszakban megfigyelhető a regisztrált munkanélküliek, valamint a nyilvántartott álláskeresők számának %-os növekedése a településen, továbbra is problémát okoz az állásnélküliek visszakerülése a munkaerőpiacra. A nyilvántartott álláskeresők

között a tartós munkanélküliek aránya változó tendenciát mutat. Ez annak köszönhető, hogy az álláskeresők munkaerőpiacon hátrányt okozó tényezői - amelyek akadályozzák őket az elhelyezkedésben - tartósan nem javultak, illetve annak, hogy a foglalkoztatási programokba való bevonás feltételrendszere változott.

Megfigyelhető, hogy a tartósan munkanélküliek között nagyobb a nők aránya. Ennek oka lehet az, hogy helyben a közfoglalkoztatáson kívül kevés az álláshely, illetve a szabad munkaerő piacon lévő álláshelyek jellegüknél fogva inkább a férfiak számára nyitottak.

3.2.3. számú tábla - A 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott álláskeresők aránya		
Év	180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek aránya (TS 057)	Nők aránya a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőkön belül (TS 058)
	%	%
2016	41,10	56,67
2017	41,82	47,83
2018	45,45	40,00
2019	63,83	46,67
2020	55,56	48,57
2021	72,00	44,44

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

b) Alacsony iskolai végzettségűek foglalkoztatottsága;

Az iskolai végzettség, szakképzettség kiemelt szempontja a foglalkoztatásnak, mely mind a szegénység vizsgálatánál, mind a jövedelmi és a vagyoni helyzet elemzésénél is kiemelésre kerül. A mai, rohamosan fejlődő világban a szakmák, munkakörök egyre erőteljesebben specifikálódnak, azok műveléséhez, betöltéséhez speciális iskolai végzettségek, szakképesítések szükségesek.

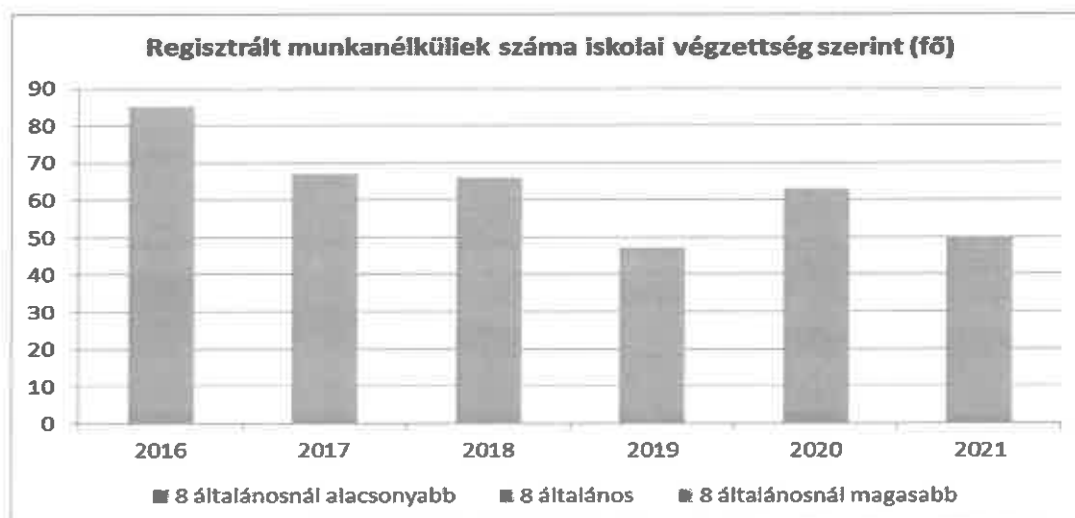
Természetesen a munkaerőpiacon bizonyos szegmensei továbbra is felszívják az alacsony iskolai végzettségű lakosok egy részét, azonban ezen munkakörök száma is véges, így a megfelelő iskolai szakképesítés és a végzettség hiánya egyértelműen hátrányt okoz a munkaerőpiacon való elhelyezkedésben.

Felnőttképzés keretében többen elvégezték a gimnáziumot és érettségit szereztek. Ezzel javult ezen személyek elhelyezkedési lehetősége. A 3.2.4. számú táblázat végzettség szerint foglalja össze az álláskeresőket. A 8 általánosnál magasabb iskolai végzettséggel rendelkezőknek a nyilvántartott álláskeresők között mutató magasan aránya csalóka, hiszen ez a szám magába foglalja a szakiskolától kezdve az egyetemi végzettséggel rendelkezőket is.

3.2.4. számú táblázat - Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott állás keresők száma iskolai végzettség szerint

Év	Regisztrált munkanélküliek /nyilvántartott állás keresők száma összesen (TS 052)	Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott állás keresők megoszlása iskolai végzettség szerint					
		8 általánosnál alacsonyabb végzettség (TS 036)		Általános iskolai végzettség (TS 035)		8 általánosnál magasabb iskolai végzettség	
		Fő	%	Fő	%	Fő	%
2016	85	3	3,53%	37	43,53%	45	52,94%
2017	67	2	2,99%	29	43,28%	36	53,73%
2018	66	0	0,00%	26	39,39%	40	60,61%
2019	47	1	2,13%	18	38,30%	28	59,57%
2020	63	3	4,76%	22	34,92%	38	60,32%
2021	50	2	4,00%	23	46,00%	25	50,00%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

c) közfoglalkoztatás, közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra történő átlépés lehetőségei;

A közfoglalkoztatás elsősorban azokat juttatja munkajövedelemhez, akik szociális ellátásban, azon belül foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülnek. Ezeknek a személyeknek hosszabb ideje nincs lehetőségük egyéb munkaviszony létesítésére a munkalehetőség hiánya, az alacsony iskolai végzettség miatt, vagy azért, mert már kiestek a munkagyakorlatból.

A közfoglalkoztatás keretében végzett munka olyan tevékenységekre irányul, amely javítja többek között a települések szociális-, egészség megőrzési-, nevelési-, kulturális-, közrendés közlekedési helyzetét, közösségi tereinek használhatóságát, illetve a települések gazdasági, foglalkoztatási helyzetét.

A közfoglalkoztatás társadalombiztosítási ellátást, nyugdíjra és álláskeresési ellátásra való jogosultságot biztosít, valamint segíti az elsődleges munkaerőpiacra történő be-, illetve visszajutást.

A közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény meghatározza, hogy közfoglalkoztatottként kik azok a természetes személyek, akik foglalkoztathatók. Az említett törvény felsorolja azt is, hogy ki lehet közfoglalkoztató.

A közfoglalkoztatás típusai:

- rövid időtartamú foglalkoztatás: legfeljebb 4 hónap időtartam, napi 4 órás munkaidő,
- **hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás: legfeljebb 12 hónap időtartam, napi 6-8 órás munkaidő (rehabilitációs ellátásban részesülő személy esetében napi 4-8 órás munkaidő),**
- országos közfoglalkoztatási program: legfeljebb 12 hónap időtartam, napi 6-8 órás munkaidő (rehabilitációs ellátásban részesülő személy esetében napi 4-8 órás munkaidő),
- **mintaprogram: legfeljebb 12 hónap időtartam, napi 8 órás munkaidő.**

Nagyrábén igen hatékony a mintaprogramok működtetése. Több, különböző területen tevékenykednek a közfoglalkoztatottak. Nagy sikerrel és igen jelentős eredménnyel üzemel a Nagyrábéi Papírfonó.

Jelenleg 3 mintaprogramban összesen 88 főt foglalkoztatunk. A település lakosság számát nézve, ez nagy arányú foglalkoztatást jelent. A jelenleg futó mintaprogramok: a mezőgazdaság-, a szociális jellegű- és a helyi sajátosságú programok. 2023. január 1. napjától elindítottunk egy hosszabb időtartamú programot is, melyben 9 fő vesz részt.

A programok további kiemelt sajátossága maga az értékteremtés. A közfoglalkoztatottak munkájukkal hozzájárulnak a település ápolásához, a szociális természetbeni ellátások megteremtéséhez, miközben a munkavállaláshoz szükséges kompetenciákat sajátítanak el. A közfoglalkoztatási programok hosszútávú célja, hogy visszavezesse az elsődleges munkaerőpiacra a munkanélkülieket és e cél megvalósulása településünkön is megfigyelhető.

A közfoglalkoztatási programokban résztvevők száma és összetétele évről évre változik és elmondhatjuk, hogy a megfelelő tapasztalatot szerzett munkavállalók szép számmal kerülnek vissza az elsődleges piacra. Szakképesítés megszerzését elősegítő programok elindítását is támogatta és támogatja az önkormányzat. Szükséges azonban újból hangsúlyozni, hogy a közfoglalkoztatás csak átmeneti megoldást nyújt a munka nélkül maradt lakosság számára, így nem lehet tartós célként meghatározni a közfoglalkoztatási programban való részvételt.

3.2.5. számú táblázat - Foglalkoztatáspolitikai		
Év	Aktív foglalkoztatás-politikai eszközökkel támogatottak száma (TS 050)	Közfoglalkoztatottak száma (TS 055)
	Fő	(éves átlag - fő)
2016	216	277
2017	221	224
2018	186	182
2019	155	166
2020	143	127
2021	122	114

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

d) a foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyének mobilitási-, információs- és egyéb tényezői;

A foglalkoztatás mutatója lehet a munkahelyek, vállalkozások száma. A településen a korábbi időszakban elég változatos képet mutat a helyi vállalkozások és kereskedelmi egységek számának alakulása. Az elmúlt években a településen a vállalkozói szektor kereskedelmi területen nem bővült, a foglalkoztatási adatok változása az önkormányzat által szervezett programoknak köszönhető, emellett a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó östermelők és kistermelők száma is emelkedett.

A Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya „Álláskeresők vállalkozóvá válását elősegítő” támogatással segíti az álláskeresőket. A helyi vállalkozások az aktív korú népesség csak kis részét képesek foglalkoztatni, ezért a munkahelykeresés és munkavállalás során fontos a vonzáskörzetekben lévő munkahelyek elérhetősége.

Településünkről a Püspökladányi Járás valamennyi települése elérhető, de leginkább Berettyóújfaluba, Püspökladányba, Füzesgyarmatra, illetve Debrecenbe ingáznak a munkavállalók.

A foglalkoztatás javulását az infrastruktúra folyamatos fejlesztésével érhetjük el, hiszen kedvező körülmények megteremtésével talán elérhetnénk, hogy egy nagyobb vállalat lehetőséget lásson a településben és helyben vagy a közelben telephelyet létesítsen, ezzel munkahelyeket biztosítva.

e) fiatalok foglalkoztatását és az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenetet megkönnyítő programok a településen; képzéshez, továbbképzéshez való hozzáférésük;

A Püspökladányi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya tájékoztatása alapján az alábbi szolgáltatásokat biztosítja a munkaerőpiacra való átmenetet megkönnyítő program keretében 2018. évben:

Az Ifjúsági Garancia Rendszer keretében megvalósuló GINOP 5.2.1-14 Ifjúsági Garancia program keretében biztosít lehetőséget regisztrált álláskeresők számára, támogatott képzések elvégzésére, 25. év alatti álláskeresők foglalkoztatására, önfoglalkoztatására (vállalkozóvá válás), képzésére, lakhatására, valamint munkába járásának támogatására.

A programok célja, hogy az álláskeresők nagyobb eséllyel tudjanak elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon. Az álláskeresők a képzés idejére jogosultak keresetpótló juttatásra, a lakóhely és a képzés helyszíne között az utazási költséget is megtérítik, valamint a teljes képzési díj és az első vizsga költsége is térítésmentes az ügyfél számára.

A programok célja a 25 év alatti fiatalok, valamint a 25-64 év közötti álláskeresők - különös tekintettel az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők - segítése. A képzés elvégzését követően az ügyfeleknek lehetősége nyílik támogatott foglalkoztatásra, valamint lakhatási- és vállalkozóvá válási támogatásra.

A 3.2.6. számú táblázat a pályakezdő álláskeresők számát mutatja, melyben fokozatosan csökkenő tendencia és nagy mértékű javulás figyelhető meg a 2016-os évhez képest.

3.2.6. számú táblázat - Pályakezdő álláskeresők száma		
Év	Nyilvántartott álláskeresők száma (TS 052)	Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (TS 053)
	Fő	Fő
2016	73	12
2017	55	8
2018	66	8
2019	47	9
2020	63	2
2021	50	2

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

f) munkaerő-piaci integrációt segítő szervezetek és szolgáltatások feltérképezése, szakképzéshez, felnőttképzéshez és egyéb munkaerő - piaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés, helyi foglalkoztatási programok;

Eredményesnek és gördülékenynek mondható az együttműködés a Nagyrábéi Közös Önkormányzati Hivatal, az önkormányzati intézmények, a Püspökladányi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya, valamint a település intézményei és szervezetei között.

Lehetőségeikhez mérten valamennyien pályázatok és a programlehetőségek kihasználása mellett segítik a munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való hozzáférést, a képzések és a foglalkoztatás bővítését.

g) mélyszegénységben élők és romák települési önkormányzati saját fenntartású intézményekben történő foglalkoztatása;

A településen az érintett célcsoport esetében az önkormányzati foglalkoztatás javarészt a közfoglalkoztatási programokon keresztül valósul meg. Ezekben a programokban lehetőség van arra, hogy alkalmazzák - többek között - a roma lakosságot is.

A környező települések cégei EU-s projekteknek köszönhetően a célcsoport bevonásával elsősorban betanított munkásként alkalmazzák a roma lakosságot. Az önkormányzat intézményeit áttekintve kivétel nélkül elmondható, hogy jellemző a helyi roma lakosok foglalkoztatása.

h) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén;

A foglalkozási diszkrimináció elsősorban a munkahelyi felvételnél, másodsorban az elbocsátásoknál érezteti hatását. A foglalkozási diszkrimináció mértéke és a munkaerő-piaci státusz között erős összefüggés található. A nem foglalkoztatottak csoportja (munkanélküliek és inaktívak együtt) és azokon belül a roma származású nem foglalkoztatottak szenvedték el legnagyobb valószínűséggel a hátrányos megkülönböztetést eddigi életútjuk során.

A munkaerőpiacról való korai kiszoruláshoz leginkább az egészségi állapottal, a származással és az életkorral összefüggő foglalkoztatási diszkrimináció járul hozzá. A diszkriminációs gyakorlat visszaszorítása szempontjából fontos a foglalkoztatási viszonyok ellenőrzése, valamint tájékoztató kampányok szervezése, vagy a területtel foglalkozó társadalmi szervezetekkel történő együttműködés.

A foglalkoztatás és a munkavégzés lehetősége a mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség kulcselemei, s jelentősen hozzájárulnak az emberek gazdasági, társadalmi és kulturális életben való teljes jogú részvételéhez. Ennek ellenére a foglalkoztatási és a munkaerőpiacon a hátrányos megkülönböztetés számos esetével találkozhatunk (roma, kisgyermekes szülő, fogyatékos stb.)

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló kötelelességeket a 2003. évi CXXV. törvény foglalja össze, amely összesen húszféle diszkriminációra okot adó tulajdonságot sorol fel. Ilyen például a faji hovatartozás, az egészségi állapot, az anyaság (terhesség) vagy apaság, a nemi identitás, a foglalkoztatási jogviszonynak vagy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonynak részmunkaidős jellege, illetve a határozott időtartama. A törvény szerint hátrányos megkülönböztetésnek minősül minden olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt személyi kvalitása miatt kedvezőtlenebb bánásmódban részesül, mint más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport.

i) digitális ismeretek megszerzésének és hozzáféréseinek lehetőségei.

A digitális átalakulás komoly kihívást jelent társadalmunk számára. Ahhoz ugyanis, hogy sikeresen érvényesüljünk a társadalmi életben és megfeleljünk a gazdaság munkaerőpiaci elvárásainak, el kell sajátítaniuk a felmerülő problémák digitális eszközökkel, eljárásokkal történő megoldását is. Mivel az informatikai eszközök fejlődése folyamatosan olyan új lehetőségeket tár fel, amelyekkel korábban nem találkoztunk, a digitális kompetencia fejlesztése nem csupán az informatikai tudás átadását jelenti, hanem a digitális kultúra sokoldalú fejlesztését is igényli.

2017-ben településünk kiválasztásra került, hogy részt vegyen az Idősügyi Infokommunikációs Programban, mely során 100 fő 65 év feletti helyi lakos részére laptop és hozzá tartozó kiegészítő eszközök kerültek kiosztásra. A program célja, hogy az idősek megismerkedjenek a digitális világgal, melyben kezdetben 20 fő közfoglalkoztatott segítette őket, akik előzetes képzésben vettek részt. A program folytatását a helyi önkormányzat vállalta, továbbra is biztosítva a szükséges feltételeket.

3.3 Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások

E fejezetben kiemeljük a pénzbeli és természetbeni szociális támogatásokat, valamint a munkaerő - piaci szolgáltatásokat és az álláskereső számára elérhető támogatásokat. Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testülete megalkotta a 3/2022. (III. 24.) önkormányzati rendeletet a szociális ellátások helyi szabályairól.

Az állam és az önkormányzatok segélyezéssel kapcsolatos feladatai egyértelműen elváltak egymástól, és átalakult a finanszírozás rendszere. Valamennyi jövedelemkompenzáló támogatás, így a korábban jegyzői hatáskörben lévő aktív korúak ellátásának megállapítása is a járási hivatalok hatáskörébe került. Az aktív korúak ellátásával kapcsolatban kétféle ellátástípus állapítható meg, egyrészt a foglalkozást helyettesítő támogatás, másrészt az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás (ez utóbbi a megszűnő rendszeres szociális segély helyébe lép). Járási hatáskörben maradt az időskorúak járadéka, az ápolási díj, a közgyógyellátások, valamint az egészségügyi szolgáltatásokra való jogosultság.

Az önkormányzatoknál kiadáskompenzáló támogatások igényelhetők, melyek egységesen „települési támogatás” elnevezésre hallgatnak. Településünkön az alábbi támogatási formák igényelhetők:

- Havi rendszerességgel nyújtott ellátás:
 - gyógyszer-támogatás.
- Eseti jelleggel nyújtott ellátások:
 - daganatos betegek támogatása,
 - születési támogatás,
 - tanévkezdési támogatás,
 - gyermekek egyszeri támogatása,
 - idősek támogatása,
 - temetési támogatás,
 - ivóvíz bekötéshez nyújtott támogatás,
 - gázfűtéshez nyújtott támogatás,
 - szociális kölcsön,
 - első lakáshoz jutók támogatása.

- Rendkívüli települési támogatás:
 - Népjóléti Bizottság hatáskörébe tartozó rendkívüli települési támogatás,
 - Polgármester hatáskörébe tartozó azonnali támogatás,
 - Mezőgazdasági termékellátási támogatás.
- Köztemetés,
- Bursa Hungarica Ösztöndíj pályázat

Az aktív korúak ellátásán belül, a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra (FHT) jogosultak száma a lakosság szociális és foglalkoztatási helyzetének egyik indikátora. Jelzi, hogy hányan élnek a településen olyanok, akik munkanélküliként már nem jogosultak álláskeresői támogatásra, s megélhetésük más módon sem biztosított, vagyis családjukban az egy fogyasztási egységre jutó jövedelmük nem haladja meg a nyugdíjminimum 90%-át, és vagyonuk nincs.

3.3. 1. számú táblázat - Passzív foglalkoztatás-politikai eszközök - Álláskeresők ellátásai I.				
Év	Nyilvántartott álláskeresők száma (TS 052)		Álláskeresői ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresők száma (TS 047)	
	Fő	15-64 év közötti népesség %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában
2016	73	5,19%	23	31,51%
2017	55	3,87%	22	40,00%
2018	66	5,07%	26	39,39%
2019	47	3,31%	22	46,81%
2020	63	5,05%	34	53,97%
2021	50	4,15%	30	60,00%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A fenti táblázat rámutat, hogy a nyilvántartott álláskeresők száma ingadozó, ám mégis csökkenő tendenciát mutat. Pozitív megállapítás, hogy az 50 fő nyilvántartott álláskereső közül 30 fő álláskeresői ellátásban részesül, tehát nem tartósan munkanélküli.

3.3.2. számú táblázat - Passzív foglalkoztatás-politikai eszközök - Álláskeresők ellátásai II.

Év	Szociális támogatásban részesülő nyilvántartott álláskeresők száma (TS 048)		Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma (TS 054)		Ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresők száma (TS 049)	
	Fő	Nyilvántartottak %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában
2016	20	27,40%	n.a.	-	43	58,90%
2017	18	32,73%	17	30,25%	40	72,73%
2018	14	21,21%	22	32,76%	40	60,61%
2019	11	23,40%	20	42,21%	33	70,21%
2020	17	26,98%	23	36,41%	51	80,95%
2021	11	22,00%	16	32,00%	41	82,00%

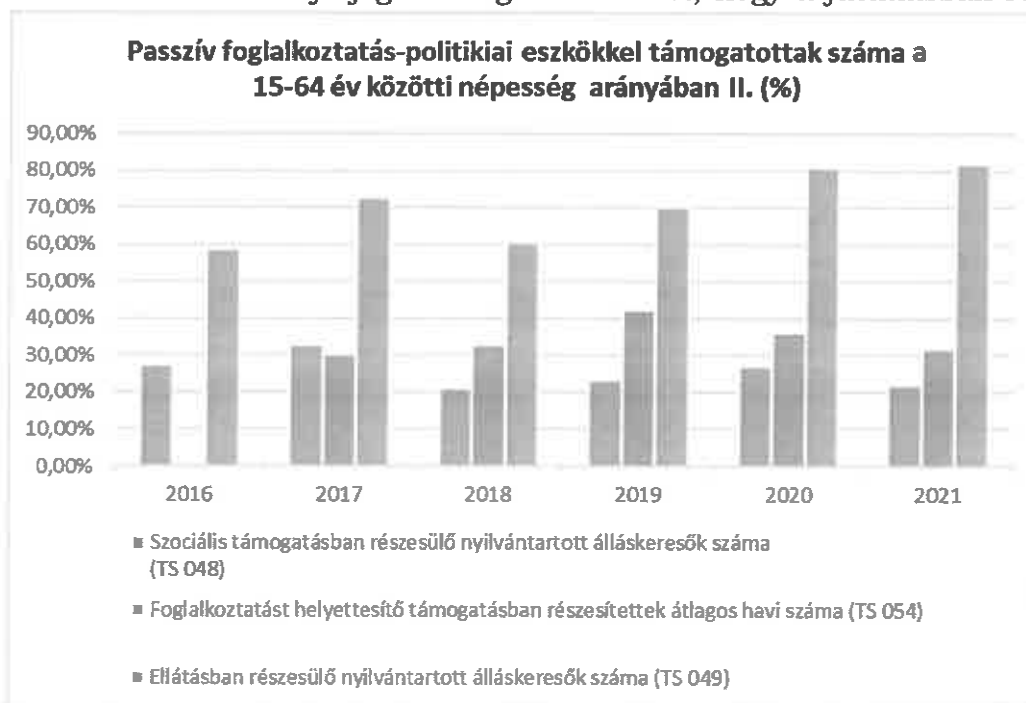
Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Munkáltatók részére nyújtott támogatás

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. tv. 16. §-a, a foglalkoztatást elősegítő támogatásokról, valamint a Munkaerőpiaci Alapból foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásról szóló 6/1996.(VII.16.) MÜM rendelet 11.§-a, az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 87. és 88. cikke alkalmazásában a támogatások bizonyos fajtáinak a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánításáról szóló 2008. augusztus 6-i 800/2008/EK bizottsági rendelet szabályozza a foglalkoztatás bővítését szolgáló bértámogatás nyújtásának feltételeit.

Arról nincsenek információink, hogy a helyi munkáltatók milyen számban vettek igénybe ilyen jellegű támogatást.

Közfoglalkoztatásban csak a kirendeltség által közvetített álláskeresők, elsősorban FHT-ra jogosult személyek foglalkoztathatók, akik a felajánlott munkalehetőséget az iskolai végzettség és szakképzettség figyelembevételével kötelesek elfogadni, emellett az önkormányzat rendeletben előírhatja jogosultsági feltételként, hogy a juttatásban részesülő a

lakókörnyezetét tartsa rendben. A helyi munkanélkülieket a Püspökladányi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya tartja nyilván.

3.3.3. számú táblázat - Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás	
Év	Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesítettek havi átlagos száma (TS 056)
	fő
2016	n.a.
2017	6
2018	5
2019	4
2020	5
2021	6

Forrás: TeIR, KSH

A táblázat adataiból kitűnik, hogy míg az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesülők száma az elmúlt években jelentősen csökkent, addig a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők száma emelkedett. Az emelkedés oka, hogy a közfoglalkoztatásba a 25 év alattiakat és szakképesítéssel rendelkezőket nem vonhatja be az önkormányzat, illetve a támogatásban részesülők között többen vannak, akik az orvosi alkalmassági vizsgálaton nem feleltek meg.

3.4 Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció

E fejezetben a lakhatáshoz kapcsolódó területet elemezzük, kiemelve a bérlakás-állományt, a szociális lakhatást, az egyéb lakáscélra nem használt lakáscélú ingatlanokat, feltárva a településen fellelhető elégtelen lakhatási körülményeket és veszélyeztetett lakhatási helyzeteket, illetve a lakhatást segítő támogatásokat. Emellett részletezzük a lakhatásra vonatkozó egyéb jellemzőket, elsősorban a szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

A Habitat for Humanity 2016-os, a lakhatási szegénységről szóló éves jelentésében az alábbiakat írja:

„A lakáspolitikai eszköztár és a lakáscélra fordított költségvetési források túlnyomórészt a háztartások saját tulajdonú lakásvásárlását, illetve meglévő lakásuk fejlesztését, bővítését támogatják olyan módon, hogy a támogatásokhoz szisztematikusan rosszabb eséllyel férnek hozzá az alacsony státusú háztartások.”

„A magyarországi lakásszektorban domináns a tulajdonos általi lakáshasználat, a lakosok 89%-a saját tulajdonú lakásban él. Jellemző, hogy az alacsony státuszú háztartásoknak, amelyek nem rendelkeznek jelentős vagyonnal és jövedelemmel, méltányos lakhatási körülményeket kínáló, saját tulajdonú lakás vásárlására szinte nincs esélyük önerő, hitelképesség és az állami támogatásokhoz való hozzáférés híján. A lakástulajdonhoz jutás megkönnyítését célzó, 2016-ban hozzáférhetővé vált intézkedések – a családi otthonteremtési

kedvezmény kiterjesztése, adóvisszatérítés, új lakásokra vonatkozó ÁFA-csökkentés – a problémákkal küzdő alacsony státuszú háztartások egy részét kizárják.”

„Bár a lakásállomány komfort szerinti összetétele folyamatosan javul, továbbra is megtalálható a lakásállomány olyan szegmense, amely minőségét illetően „leszakadt” a többitől. Ezekben a lakásokban tipikusan alacsony jövedelmű, alacsony státuszú háztartások élnek.”

Ezt a néhány mondatot végig olvasva részben ráismerhetünk saját településünkre is.

a) Bér lakás-állomány

A település lakosai leginkább saját tulajdonú családi házakban élnek, néhány esetben jellemző, hogy magántulajdonú albérletben laknak. A CSOK és a babaváró hitel hatása itt is érezhető, több fiatal pár vett igénybe ilyen támogatást, valamennyien használt lakás vásárlásához.

A településen egyre több az üresen álló, romló állagú, elhanyagolt lakóépület. Szinte alig épül új ház. Ennek nem kizárólag az általános rossz anyagi helyzet az oka, hanem az elvándorlás, elöregedés is. Sok ház tulajdonosa elhalt, és a messze élő örökösök nem gondoskodnak az épületek állagának megóvásáról. Ide sorolhatók azon házak, melyek még a korábbi szociálpolitikai kedvezmény igénybevételével épültek, összekapcsolva a jelzáloghitel felvételével. Ezek a házak sosem voltak jó minőségűek, a hitelek miatt „eltűnt” tulajdonosok távozása után pedig az enyészeté lesznek. A korábbi éveknél nagyobb a használt lakások iránti kereslet, azonban az amúgy is rossz állapotú ingatlanok nem találnak új gazdára, így állaguk tovább romlik. A régóta üresen álló házak némelyike már romos állapotban van, azok értékesítése legfeljebb telekáron lehetséges.

Az új lakások építésének gátat szab az is, hogy a település elhelyezkedése, infrastruktúrája, gazdasági potenciáljának hiánya miatt az ingatlanok ára - bár emelkedést mutat - elég alacsony, sokkal jobban megéri használt lakást vásárolni és azt felújítani.

A település lakásállományát mutatja a 3.4.1-es táblázat.

3.4.1. számú táblázat - Lakásállomány						
Év	Lakásállomány (db) (TS 073)	Épített lakások száma (TSv 077)	Épített lakások száma 1000 lakásra (TS 078)	1-2 szobás lakások aránya (TS 076)	A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (TS 074)	A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (TS 075)
	db	db	db	%	%	%
2016	934	0	0,00	61,46	0,00	96,25
2017	934	1	1,07	61,35	0,00	96,25
2018	929	0	0,00	61,14	0,00	93,43
2019	928	1	1,08	61,21	0,00	94,83
2020	928	0	0,00	61,21	75,65	96,23
2021	931	3	0,00	61,21	95,22	96,20

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatok

A lakások száma Nagyrábén 931 db, melynek 61,21 %-a 1-2 szobás lakás. A közüzemi szennyvízgyűjtő hálózatba bekapcsolt lakások aránya 95,22 % volt 2021-ben, jelenleg pedig 98-99%. A közüzemi ivóvízvezeték hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2021-ben 96,21% volt, mely azóta biztosan növekedett.

A település lakásállományában számszakilag sok változás nem történik, minőségében azonban folyamatos a romlás. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy életveszélyes állapot miatt kötelező hatósági bontásra is sor került már.

A 2021-ben EFOP pályázat megvalósítása révén 7 db szociális bérlakás került átadásra, melyből 3 db újépítésű és 4 db felújított ház. Mindegyik szociálisan rászorult család részére lett kiadva. A további bérlakások kialakítása rendkívül fontos, kiemelt cél.

Az önkormányzatnak jelenleg nincs szabad szolgálati lakása. A meglévő lakások pedig mind korszerűsítésre szorulnak, méghezá sürgősen. Magyar Falu Programból sikerült felújítanunk 2022-ben az egyik házi orvosunk részére kiadott szolgálati lakást, a másik orvosi szolgálati lakásra benyújtott pályázat azonban tartaléklistáról sajnos elutasításra került 2022-ben.

Az önkormányzat továbbra is igyekszik megtalálni a módját a meglévő lakások felújítására vagy akár újak kialakítására.

Kiemelten fontos a település számára a bérlakások korszerűsítése vagy akár újak kialakítása. Egy település akkor működőképes, ha helyben biztosítani tudja a mindennapi élet alapvető feltételeit és el tudja látni az egészségügyi-, a szociális- és a társadalmi infrastruktúra feladatait.

Az önkormányzati szolgálati lakások célja lehetőséget biztosítani a közfeladatot ellátó személyek (orvos, jegyző, óvónő stb.) lakhatására. A kistélepülések életében ez kiemelt figyelmet érdemel, hiszen a közfeladatokat el kell látni és mivel az infrastrukturális tényezők kevésbé kedvezőek, mint városban - fontos, hogy legalább a lakhatás megoldott legyen.

b) Szociális lakhatás

A településen a szociális lakhatás nem releváns.

c) Egyéb lakáscélra használt nem lakáscélú ingatlanok

Nagyrábén az egyéb lakás célra használt nem lakáscélú ingatlanok nem jellemzőek.

d) Lakhatást segítő támogatások

Az önkormányzat egészen 2017. december 31-ig biztosította a lakosok számára a lakásfenntartási, majd később lakhatási támogatás igénybevételének lehetőségét. A képviselő-testület törekvése az volt, hogy valóban az arra rászorulóknak jussanak hozzá a támogatáshoz, és ehhez mértén rögzítette a jogosultság szabályait helyi rendeletében. Miután a törvényességi felügyeletet gyakorló szerv felhívta a képviselő-testület figyelmét arra, hogy ez a szabályozás így nem jogszerű, a döntéshozó úgy döntött, hogy ezt az ellátási formát megszünteti, és más formában támogatja a rászorulókat.

Nagyobb kiadások esetén a lakosság tud élni a rendkívüli települési támogatás és a szociális kölcsön igénylésének lehetőségével. Lehetőség van ivóvíz-bekötési támogatás igénylésére is, valamint **az első lakáshoz jutási támogatás** igénylésére, melynek jogosultsági feltételei igen kedvezőek. Minden évben több pár veszi igénybe ezt az ellátási formát.

3.4.3. számú táblázat - Lakhatást segítő támogatások		
Év	Települési támogatásban részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (TS 136)	Egyéb önkormányzati támogatásban részesítettek száma (TS 137)
	Fő	Fő
2016		n.a.
2017	1 145	11
2018	1 047	3
2019	1 127	1
2020	1 014	1
2021	931	208

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A településen a lakások 99 %-a **vezetékes ivóvízzel** ellátott, minden lakásnál elérhető a villamos áram. Azért „elérhető”, mert egyre több lakás esetén kerül sor a meg nem fizetett tartozások miatt a kikötésre, illetve számos esetben szerel fel a szolgáltató előre fizetős mérőt. A lakások kb. **70 %-a tekintetében beszélhetünk vezetékes gázzal** való ellátottságról. Itt is megfigyelhető, hogy az alacsony jövedelmek, illetve az energiahordozó árának emelkedése miatt egyre többen térnek vissza a vegyes tüzelésre. Az önkormányzat ezen úgy próbált enyhíteni, hogy minden évben támogatási igényt nyújt be szociális tüzelő támogatásra, ezzel is segítve a rászoruló lakosság téli tüzelőellátását.

e) Eladósodottság

A település lakosaira, elsősorban az egyébként szociális ellátásokra jogosult, különösen a hátrányos helyzetű, munkájukat elvesztő, vagy alacsony jövedelmű idős emberekre, vagy többgyermekes családokra jellemző az eladósodottság. Ez elsősorban abból adódik, hogy bármilyen nem várt kiadás felborítja az egyébként is feszített anyagi helyzetet.

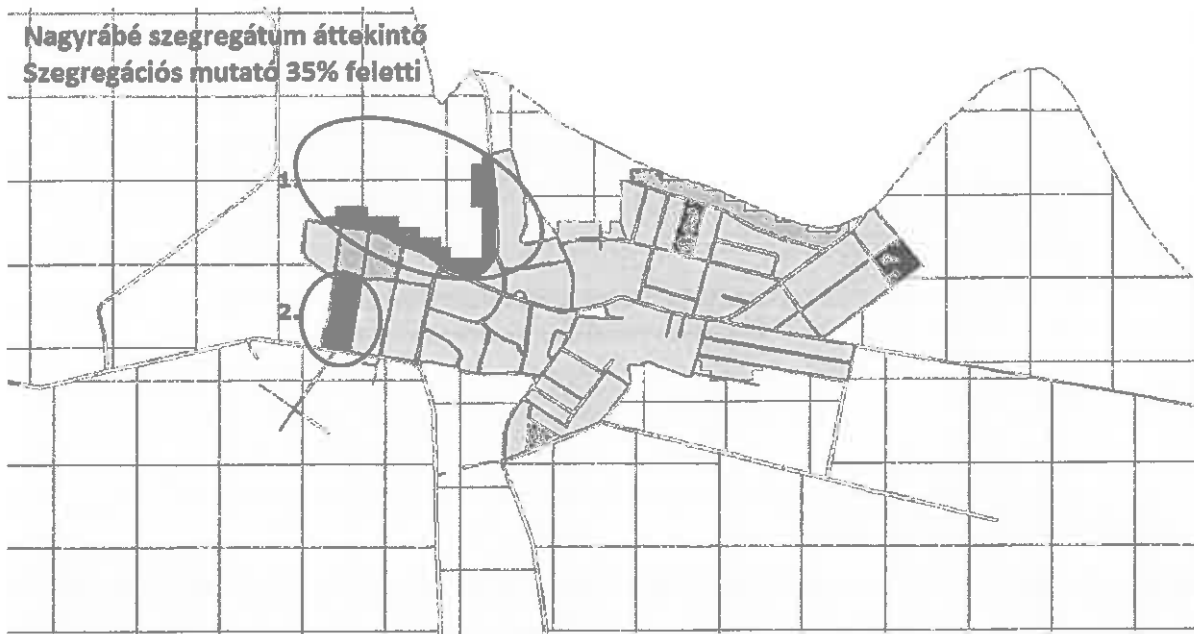
f) Lakhatás egyéb jellemzői: külterületeken és nem lakóövezetben elhelyezkedő lakások

A település külterületén való lakhatás nem jellemző, mindössze egy családról tudunk, akik a település külterületén, ezen belül a Füstti kastély csodás környezetének szomszédtságában építkeztek.

3.5 Telepek, szegregátumok helyzete

a) telep/szegregátum, mint lakókörnyezet jellemzői kiterjedtsége, területi elhelyezkedése, megközelíthetősége, a közösségi közlekedés, és a munkába jutás egyéb lehetőségei, lakásállományának állapota, közműellátottsága, közzolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetőségei, egyéb környezet-egészségügyi jellemzői;

A település egyes részein jellemző az alacsony iskolai végzettségű, rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező lakosok, illetőleg egyes utcákban a roma népesség koncentrációja. Különösen igaz ez a megállapítás a református templomtól nyugatra lévő településrészen, illetve az Ady Endre-Gyóni Géza utcák vonatkozásában.

Ezekon a területeken kiemelten jelentkezték nemcsak a foglalkoztatási és szociális problémák, hanem a gyermekvédelmi intézkedések magasabb száma is jellemző volt. Kiemelten fontos a 0-3 éves korosztály esetében a prevenció, és a megfelelő alap- illetve szakellátás.

A szegregátumokban élő lakók **többsége kétszoba + konyhás lakásban él.** A lakások **alacsony komfortfokozatúak**, sok lakásban - annak ellenére, hogy az önkormányzat támogatásokkal segíti a rászorulókat - a fizetési kötelezettség **elmulasztása miatt a szolgáltató kikapcsolta a villanyt, vizet.**

A lakáskörülményeket nagyban rontja, hogy a viszonylag szűk alapterületű lakásokba a **bentlakók nagyszámú rokonságukat fogadják be.**

Az itt élők többsége halmozottan hátrányos helyzetű, körükben igen nagyfokú az alulképzettség, magas a munkanélküliség, rossz szociális körülmények jellemzik a családok többségét. Azt is látni kell azonban, hogy helyzetükön kizárólag szociális támogatások nyújtásával segíteni nem nagyon lehet.

Társadalmi, komplex programokra van szükség, melybe a szociális segítségnyújtáson túl, az oktatást, a foglalkoztatást, az egészségügyet, a lakáskörülmények javításának elősegítését érintően vállal szerepet az önkormányzat is.

Ilyen program volt településünkön az EFOP-1.6.2 és az EFOP-2.4.1., melyek szegregátumokból való kitörésre adtak lehetőséget lakhatás biztosításával, képzések megvalósításával, tanácsadásokkal, egészségügyi szűrésekkel és különböző programokkal.

A szegregátumok felszámolására további hasonló programokra van szükség, hiszen a probléma nem egyik évről a másikra jelent meg, így annak teljeskörű megoldása sem megoldható egyről a kettőre.

Infrastrukturális és közlekedési szempontok

Az iskolai végzettség és a foglalkoztatási viszonyok mellett a szegregátumok **infrastrukturális jellemzőjének** vizsgálata is a szegregátumok települési átlaghoz viszonyított kedvezőtlen helyzetét mutatják. Az infrastrukturális helyzet bemutatásához a KSH adatforrás mellett a települési felmérések adatait is használjuk, hiszen a tervezett infrastrukturális beavatkozásokhoz szükséges volt a reális helyzet feltérképezése.

A szegregátumok **általában jól megközelíthetőek**, azonban feltétlenül szükséges a Damjanich-, a Kistorony-, az Aradi- és a Tank utca aszfalttal történő ellátása a település többi utcájával együtt, ahol csak makadám útburkolat található.

Szennyvíz-csatorna a település egészében kiépült, így a közszolgáltatás egyaránt elérhető a lakosok számára.

b) a telepen, / szegregátumokban élők általános jellemzői és társadalmi problémák szempontjából főbb mutatói: életkori megoszlás, iskolai végzettség, foglalkoztatottsági helyzet, segélyezettek, hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya;

A szegregátumok lakói között magasabb a gyermekkorúak aránya, vagyis a gyermekvállalás intenzívebb, mint a település más területein.

A szegregátumok korosztályi megoszlását a települési átlagtól történő alacsonyabb érték jellemzi a 15-59 és a 60 év feletti korosztályban, míg a 0-14 éves korosztály esetében magasabb az arány a települési átlaghoz viszonyítva.

Az iskolai végzettség a szegregátumokban kedvezőtlenül alakul. A 16-54 éves korosztályon belül a legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a településen 27,7%. A szegregátumokban ez az arány lényegesen kedvezőtlenebb, mindegyik szegregátumban legalább kétszerese ez az arány.

c) a szegregációval veszélyeztetett területek, a lakosság területi átrendeződésének folyamatai.

Az EFOP-1.6.2-16-2017-00040 azonosító számú Szegregált élethelyzetek felszámolása Nagyrábén program megvalósítása 2022. év végén lezárult, kiemelt jelentőségű volt a településünk életében. Megkezdődött a szegregátumok felszámolása:

- lépcsőzetes lakhatási mobilizációt biztosító beavatkozásokkal
- több család integrált területre történő kiköltöztetésével magasabb lakhatási komfortfokozatú otthonba.

Soft elemek megvalósításával a szegregátumokban lakók oktatási, foglalkoztatási, szociális és egészségügyi körülményeinek a javítása történt 100 fő aktív korú és családtagjaik számára.

3.6 Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

Az egészségügyi törvény alapján az alapellátás célja a közösség egészségét fejlesztő megelőző tevékenység, illetve az egyén egészségi állapotának figyelemmel kísérése, valamint egészségügyi felvilágosítása és nevelése, a külön jogszabályban meghatározott

kompetencia keretében történő gyógykezelése, gondozása és rehabilitációja az adott diagnosztikus és terápiás háttér mellett. Ezen kívül a szakorvoshoz történő irányítása a betegség megállapítása, kezelési terv készítése vagy terápiás ellátás céljából, a beteg gyógykezelése, házi ápolása és rehabilitációja a kezelőorvos által javasolt terápiás terv alapján, és szükség esetén a beteg otthonában történő ellátása, illetőleg a beteg otthonában végzendő szakorvosi konzílium kérése.

A települési önkormányzatnak kell gondoskodnia az alapellátás körében:

- a. a háziiorvosi-, házi gyermekorvosi ellátásról,
- b. a fogorvosi alapellátásról,
- c. az alapellátáshoz kapcsolódó háziiorvosi-, házi gyermekorvosi- és fogorvosi ügyeleti ellátásról,
- d. a védőnői ellátásról, és
- e. az iskola-egészségügyi ellátásról.

a) az egészségügyi alapszolgáltatásokhoz, szakellátáshoz való hozzáférés

A települési önkormányzat Képviselő-testülete a település lakosság számára tekintettel felnőttek és gyermekek részére **két egészségügyi alapellátási**, vegyes körzetet alakított ki. Nagyrábé II. körzetéhez tartozik Bihardancsháza település is. Heti négy napon van lehetőség a településen a fogorvosi alapellátás igénybevételére, valamint védőnői ellátás is működik.

3.6.1. számú táblázat – Egészségügyi ellátás						
Év	Felnőttek és gyermekek részére szervezett háziiorvosi szolgálatok száma (TS 107)	Csak felnőttek részére szervezett háziiorvosi szolgálatok száma (TS 106)	A házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok száma (TS 108)	Gyógyszertárak és flókgyógyszertárak száma (TS 110)	Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (alanyi és normatív alapon kiadott) (TS 133)	Ápolási díj, alanyi jogon: támogatásban részesítettek évi átlagos száma (TS 135)
	db	db	db	db	Fő	Fő
2016	2	0	0	1	n.a.	n.a.
2017	2	0	0	1	142	36,74
2018	2	0	0	1	86	32,53
2019	2	0	0	1	84	18,38
2020	2	0	0	1	73	22,87
2021	2	0	0	1	52	21,70

A szakorvosi ellátást igénylő betegeket a háziiorvos a berettyóújfalui, debreceni szakorvosi rendelőintézetbe utalja. Az idős, mozgásukban korlátozott, illetve önálló közlekedésre képtelen személyek számára szükség szerint betegszállító igényelhető.

Az orvosi rendelő épülete akadálymentesített. Gyermekgyógyász és nőgyógyász szakorvos havonta egyszer kijár a településre.

Fejlesztő és rehabilitációs szolgáltatásokat elsősorban Berettyóújfaluban, a Gróf Tisza István Kórházban lehet igénybe venni.

b) prevenció és szűrőprogramokhoz (pl.: népegészségügyi, koragyermekkor kötelező szűrésekhez) való hozzáférés

A házi orvosok statisztikai adatai szerint a felnőtt lakosság megbetegedései között a magas vérnyomás, a keringési zavar okozta szívbetegségek állnak az első helyen, ezt követik a mozgásszervi betegségek. Magas arányt képvisel a korszpecifikus cukorbetegség, és a különböző légúti megbetegedések is.

Fontos, hogy a nőgyógyászati daganatos megbetegedések megelőzésében nagy szerepet játszik a védőnői szolgálat prevenció tevékenysége, illetve az is, hogy a 7. osztályos lány tanulók ingyenes HPV védőoltásban részesülhetnek.

A házi orvosok is jelentős prevenció munkát végeznek, a településen egyre nagyobb igény mutatkozik a megelőző tevékenységek (információs előadások, szűrővizsgálatok, tanácsadások) iránt. Többek között hipertóniaszűrésre, az anyagcsere betegségek feltérképezésére, az egészségre ártalmas rizikófaktorokra (dohányzás, alkohol...) való felhívás terjesztésére, különböző életmód tanácsadásokra.

A prevenció munkában jelentős szerepe van az intézmények mellett a civil szervezeteknek és a különböző területekre benyújtott nyertes pályázataiknak. A kötelező szűrésekhez való hozzáférés a lakosság számára a településen helyben nem áll folyamatosan rendelkezésre. A rendszeres szűrések körébe tartozó nőgyógyászati vizsgálatok köre (mammográfia, UH) Debrecenben és Berettyóújfaluban biztosított. A házi orvosi körzet rendelőjében a vérvétel biztosított térítésmentesen.

Az önkormányzat és fenntartott intézményei, korlátozott anyagi lehetőségeik miatt többnyire pályázatok keretében valósítanak meg prevenció programokat. Az iskola egészségügyi tevékenység keretén belül a gyermekeknél, tanulóknál egészségügyi szűrővizsgálatok, tisztasági vizsgálatok, fejtetvességi vizsgálatok, szomatikus fejlettségi vizsgálatok, fogászati vizsgálatok és beavatkozások, csoportos egészségnevelés és egyéni mentális gondozás történik.

A gyermekek 2021-ben is több alkalommal vettek részt az iskola és az óvoda által szervezett egészségnapokon, részt vettek osztályfőnöki órákon, egészséges táplálkozásról tartottak egészség órákat. Szűrővizsgálatokhoz kapcsolódóan segítették a vizsgálatokra eljuttatni a problémás diákokat, szükség esetén a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat segítségét is kérték. Rendszeresen visszatérő fejtetvességi problémák esetén a rendszeres kontrollvizsgálatokkal, illetve a rászoruló családoknak irtószert beszerzésében segítettek. Az egészségügyi szűrővizsgálatok ugyanúgy az óvodákban is kötelezőek, évente meg is valósulnak: fogászati- és érzékszervi szűrővizsgálatok, fejtetvesség vizsgálat.

Az óvoda különösen nagy hangsúlyt fektet az egészség megőrzésére, melyet hűen tükröz az intézmény nevelési programja is.

c) fejlesztő és rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférés

A Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ az alapszolgáltatások biztosításával segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában. A szolgálat biztosítja a fejlesztő és rehabilitációs, alapvető ellátáshoz való hozzáférést.

A helyi óvodában lehetőség van fejlesztő és rehabilitációs szolgáltatások korlátozott igénybe vételére. Az óvodában működik 4 éves kortól a DIFER mérés, logopédiai vizsgálat és a pedagógiai szakszolgálat iskolaérettségi vizsgálat is elérhető helyben. További feladatokat központilag lát el a Hajdú-Bihar Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat.

A korai problémák felismeréséhez és kezeléséhez már az óvodában szükség van tehetség-gondozó pedagógusra, fejlesztőpedagógusra, anyanyelvi fejlesztőre, pszichológusra, gyógy-pedagógusra és gyógytornászra. Sajnos az egész ország gyógypedagógus – többek között szomatopedagógus és konduktor - hiánnyal küzd.

A lakosság 10-12%-a küzd valamilyen mozgásszervi, érzékszervi vagy mentális problémával, részükre az intézményesített ellátáson kívül alapítvány és egyesület is segítséget nyújt. A statisztika szerint magas a mozgásszervi, kardiovasculáris (szív és érrendszeri), pulmonológiai (légúti) betegek száma és emiatt igen gyakran igénybe vett szolgáltatás az ortopéd, reumatológus, kardiológus, pulmonológus, bőrgyógyász szakrendelések.

d) közétkeztetésben az egészséges táplálkozás szempontjainak megjelenése

Az önkormányzat a **közétkeztetést** a településen 2007-ben új beruházásként megépített 350 adagos konyhával biztosítja. Ez a konyha nyújt ellátást a bölcsődei-, óvodai-, iskolai-napközis- és szociális étkeztetést igénylők számára. A konyha épülete akadálymentesített. A heti étrendet az iskola-egészségügyi orvosi ellátást végző házi orvos áttekinti, és amennyiben megfelelőnek itéli meg, aláírásával hagyja jóvá.

Mivel a településen már nincs olyan vendéglátóhely, ahol meleg ételt lehet vásárolni, így az önkormányzat lehetőséget biztosít arra, hogy a fenntartásában működő konyháról ebédet vásároljon a lakosság.

e) sportprogramokhoz való hozzáférés

Az egészséges életmód kialakításához járul hozzá a Nagyrábéi Petőfi Sportkör, melynek keretében jelenleg négy szakosztály működik, a futball, a birkózó, a sakk és az asztalitenisz szakosztály. Mindegyik igen aktív, jelentős számú taggal. Az iskolai sportélet is igen aktív, az egyesület révén a gyermekek is rendszeresen járnak edzésekre, versenyekre, ahol szép sikereket érnek el. Az önkormányzat támogatja az egyesület munkáját.

Emellett a Kossuth Lajos Művelődési Ház és Könyvtár is számos új programot szervezett a közelmúltban, (pl. asztalitenisz szakkör), mely folyamatosan ösztönzi a fiatalokat, idősebbeket a mozgásra.

f) személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata a szociális alapellátási feladatokat (családsegítés, étkeztetés, házi segítségnyújtás, időskorúak nappali ellátása) és a gyermekjóléti szolgáltatásokat a Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ, Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ Intézményfenntartó Társulás által biztosítja a településen. A Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ útján látja el az idősek nappali ellátását, a házi segítségnyújtást, illetve a szociális étkeztetést. A jelzőrendszeres házi segítségnyújtást, családsegítést és gyermekvédelmet, támogató szolgálatot és közösségi szolgáltatásokat a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat útján látja el.

A lakosság szükségleteit elégíti ki a Család- és Gyermejköltségi Szolgálat megelőző, korrekciós és kríziskezelő tevékenysége is. A házi segítségnyújtás az egész településre kiterjedően látja el feladatait.

Szociális alapszolgáltatások:

- **Falugondnoki**, vagy **tanyagondnoki szolgáltatás**: melynek lényege az aprófalvakban, külterületeken élők számára a településintézményhiányából származó hátrányok enyhítése.
- **Étkeztetés**: melynek keretében legalább napi egyszeri meleg étkezéstről kell gondoskodni azoknál, akik maguk vagy eltartottjuk számára ezt nem képesek biztosítani.
- **Házi segítségnyújtás**: keretében kell gondoskodni, azokról az időskorúakról, akik otthonukban önről nem képesek magukat ellátni, azokról a pszichiátriai betegekről fogyatékos személyekről és szenvedélybetegekről, akik állapotukból adódóan az önálló életvitellel kapcsolatos feladataik ellátásában segítséget igényelnek, de képesek önmaguk ellátására. Ugyancsak ezen szolgáltatás keretében kell gondoskodni azokról, akik egészségi állapotuk miatt ezt igénylik, illetve bentlakásos intézményi elhelyezésre várnak.
- **Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás**: a saját otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, a segélyhívó készülék használatára képes időskorú, vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott ellátás.
- **Családsegítés**: mely által nyújtott általános és speciális segítő szolgáltatás a szociális munka eszközeinek és módszereinek alkalmazásával hozzájárul az egyének, a családok, valamint a különböző közösségek jólétéhez, fejlődéséhez, szociális környezetükhöz való alkalmazkodáshoz.
- **A közösségi ellátások**: célja a pszichiátriai vagy a szenvedélybetegek lakókörnyezetben történő gondozása, továbbá gyógyulásuk és rehabilitációjuk elősegítése.
- **Támogató szolgáltatás**: célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, a fogyatékos személy önrendelkezésén alapuló önálló életvitelének megkönynyítése, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítségével.
- **Az utcai szociális munka** tevékenysége az utcán tartózkodó hajléktalan személyek helyzetének, életkörülményeinek figyelemmel kísérése, szükség esetén ellátásának kezdeményezése, az ehhez szükséges intézkedések megtétele.
- **A nappali ellátás**: A nappali ellátást, mint szociális alapszolgáltatást minden tízezer főnél (kivéve idős nappali ellátást, ahol háromezer fő a határ) több lakost számláló települési önkormányzatnak biztosítani kell, azon rászoruló személyek részére, akik segítséget igényelnek önálló életvitelük fenntartásához. A nappali ellátás elkülönült célcsoportjai: idősek, fogyatékkal élők, pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, hajléktalanok. A szolgáltatás keretében biztosítani kell a célcsoport igényeinek megfelelő szolgáltatásokat, melyek a következők lehetnek: napközbeni intézményi tartózkodás, higiéniai szükségletek kielégítése, igény szerinti étkeztetés, társas kapcsolatok építése, fenntartása, szociális és mentális támogatás.
- **Szociális alapszolgáltatások** közül a településen biztosított az étkeztetés, házi segítségnyújtás, családsegítés, nappali ellátás, ezen belül a demens személyek nappali ellátása. Ezen ellátások igénybevételének szabályait Püspökladány Város Önkormányzatának, mint székhely településnek az önkormányzati rendelete tartalmazza.

Abban az esetben, ha életkoruk, egészségi állapotuk, szociális helyzetük miatt a rászorult személyekről az alapellátás keretében nem lehet gondoskodni, a rászorultakat állapotuknak és helyzetüknek megfelelően szakosított ellátási formában kell gondozni.

A szakosított ellátási formák típusai a következők:

- ápolást, gondozást nyújtó intézmények,
- rehabilitációs intézmények,
- átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények,
- lakóotthonok.

A településen ápolást, gondozást nyújtó intézményként nonprofit gazdasági társaság fenntartásában egy **25 férőhelyes idősök bentlakásos otthona** működik. A Gyémántkor Idősök Otthona több helyi szakképzett és kiegészítő feladatokat ellátó lakosnak teremtett munkalehetőséget.

g) drogprevenációs szolgáltatások;

A prevenációs munkában jelentős szerepe van az intézmények mellett a civil szervezeteknek és a különböző területekre benyújtott nyertes pályázataiknak.

h) hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor;

Az önkormányzati intézmények az ügyintézés és a foglalkoztatás során is megelőzik és megakadályozzák a hátrányos megkülönböztetést, mindent megtesznek az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség biztosítása érdekében.

i) előnyben részesítési (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások) a szociális és az egészségügyi ellátórendszer keretein belül.

Az önkormányzat több éve részt vesz a hátrányos helyzetű, szociálisan rászoruló fiatalok felsőoktatási tanulmányainak támogatására szolgáló Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázaton. A településen élő rászoruló fiatalokat támogatja anyagiilag ezzel a lehetőséggel.

Az Arany János Tehetséggondozó Program keretében lehetőség nyílik arra, hogy a hátrányos helyzetű tehetséges gyerekek olyan középiskolákban, kollégiumokban tanuljanak, nevelődjenek, amelyek célul tűzték ki a tehetséggondozást és a felsőfokú tanulmányokra való eredményes felkészítést.

A Roma Nemzetiségi Önkormányzat célja, hogy biztosítsák a roma lakosság érdekeinek védelme mellett, a felnőtt – és gyermek közösség számára a cigányság kulturális értékeinek (történelmét, irodalmát, zene- és tánc kultúráját, valamint a hagyományok) megismerését. Fontosnak tartják a közösségen belüli identitás erősítését. Céljuk a hátrányos helyzetű romák esélynövelése a munkaerőpiacon, illetve alacsony iskolázottság csökkentése.

Minden évben segítik a nagycsaládban élő vagy a hátrányos helyzetű első osztályos tanulók iskolakezdését. A nemzetiségi önkormányzat anyagi támogatási lehetősége korlátozott, adott évi támogatások a rendelkezésre álló költségvetési keret függvénye.

A településen népkönyha nem működik.

3.6.2. Népkonyha	
Év	Népkonyhán kiosztott ételadagok száma (db)
2016	0
2017	0
2018	0
2019	0
2020	0
2021	0

Forrás: Önkormányzati adat

3.7 Közösségi viszonyok, helyi közelet bemutatása

a) közösségi élet szinterei, fórumai;

Az önkormányzat a közművelődéshez való jogot közcélnak tartja, a közművelődést olyan értékhordozó közösségi tevékenységnek tekinti, amely a lakosság életminőségét javíthatja, ezért fontosnak tartja a kulturális esélyegyenlőség megteremtését, az önkormányzati feladatvállalást és az azok megvalósításában résztvevők támogatását. A településen a kultúra és a közművelődés központja a Kossuth Lajos Művelődési Ház és Könyvtár. Az itt dolgozóknak köszönhetően számos színes program várja az érdeklődőket egész évben. A település kiemelt rendezvénye a Sárrét Íze Fesztivál, melyet az önkormányzat és a művelődési ház minden évben együttesen valósít meg évről évre egyre nagyobb sikerrel.

A művelődési ház folyamatosan biztosítja a helyiek számára – óvodástól a nyugdíjasig – a kulturált szórakozási lehetőséget. Számos időszakos kiscsoportos foglalkozást, tanfolyamokat, települési- és nemzeti ünnepeket tartanak, ahol a szórakozáson túl az életvitelüket is könnyítő ismereteket gyűjthetnek, illetve tanulhatnak a résztvevők.

Kulturális szolgáltatásaikat valamennyi korosztály igénybe veszi és speciális rétegfeladatokat is ellátnak:

- játszóház, tábor,
- igény szerinti ifjúsági összejövetelek,
- ismeretterjesztő előadások,
- tanfolyamok,
- klubok, körök, klubjellegű programok,
- kirándulások,
- táncos rendezvények,
- szabadtéri rendezvények,
- nyugdíjas klubok,
- fesztiválok.

A helyi kötelező közszolgáltatási feladatok megszervezése, a humán szolgáltatások, a szociális és gyermekjóléti ellátások, a település üzemeltetési feladatai, a közterületek tisztántartása biztosított. Az állampolgárok számára elérhetőek, megfelelő színvonalon működnek és minden jogos igényt kielégítenek. Az önkormányzat részben, mint intézményalapító és fenntartó, részben szolgáltatási szerződés útján gondoskodik. Az egyes feladatok ellátása

során együttműködik a helyi, nem önkormányzati fenntartású intézményekkel, civil szervezetekkel, gazdasági társaságokkal, a történelmi egyházakkal, a nemzetiségi önkormányzatokkal és egyéb szervezetekkel.

Az önkormányzat és a helyi civil szervezetek, önszerveződő közösségek között az együttműködés jónak mondható. A civil szervezetek és önszerveződő közösségek feladatok vállalásával, véleményezéssel segítik az önkormányzat munkáját, az önkormányzat pedig lehetőségéhez mértén anyagi támogatást biztosít számukra feladataik ellátásához, működésükhöz. Rendezvényeikkel egy-egy csoport, egy-egy korosztály, gyakran az egész település színvonalas szórakoztatását biztosítják. Ezeken a rendezvényeken más települések hasonló civilszervezeteinek tagjai is részt vesznek, térségi rendezvényként funkcionálnak.

Ma már több az országos hírű népszerű rendezvény fémjelzi az önkormányzat közművelődési, közélet szervezési tevékenységét. Rendezvények többsége ingyenes, mindenki számára elérhető esemény.

A környező és távolabbi községekből, városokból, vármegye távolabbi részein, az ország távolabbi településein élők érdeklődését is felkeltő programjaink közül a **Sárrét Íze Fesztivál** emelhető ki.

Korosztályonként is mind az ifjúságnak, mind az idősebb korosztálynak van szórakozási lehetőség, de műsoraikkal ezt egymásnak kölcsönösen is biztosítják. **Óvodai, iskolai jótékonyági bálakon** színvonalas műsort adnak, de az **óvodai, iskolai ballagások, karácsonyi ünnepek** is nagyon családi hangulatúak, meghittek.

Kétévente kerül sor az **elszármazottak találkozásának** megrendezésére. Az **Idősek Napját** is megrendezzük minden évben. Az idősek napközi otthonában is tartalmas kulturális élet folyik. Dalaikkal, verseikkel, színdarabjaikkal nemcsak a helyieket, de más helységek lakosait is szórakoztatják.

A település lakói elsősorban a **református gyülekezet** tagjai, de lehetőség van a hitélet gyakorlására más valláshoz tartozónak is.

A **helyi sportkör** a már említettek szerint négy szakosztállyal működik. Ennek személyi és technikai feltételei is biztosítottak. Labdarúgó csapataink, birkózó gyermekeink, sakkozó, és asztaliteniszező fiataljaink különböző szintű versenyeken eredményesen szerepelnek.

3.7.1. számú táblázat - Intézményi ellátottság (2019)			
Tomateremmel, tornaszobával ellátott köznevelési intézmények száma (intézmény székhelye szerint) (TS 102)	Sportcsarnok, sportpálya léte (TS 103)	A települési könyvtárak kikölcsönzött egységeinek száma (TS 104)	Közművelődési intézmények száma (TS 105)
db	van/nincs	db	db
1	igen	761	3

Forrás: TeIR, KSH Tstar

b) közösségi együttélés jellemzői; konfliktuskezelési megoldások

A helyi önkormányzatok létezése, feladataik és működésük mindenekelőtt azt a célt szolgálják, hogy egy adott lakott területen élők helyi közösséggé szerveződjenek, értékteremtő, értékhordozó és értékmegújító módon.

A helyi társadalmi folyamatok leképezik nem csak az ott élő lakosság értékrendjét, de kihatással vannak a tágabb környezet életére is. Ugyanakkor a helyi társadalomban nyílik lehetőség az egyéni identitás kialakítására és fejlesztésére, a családi és rokoni kapcsolatok ápolására, amelyből felépülnek a falu, a város, a térség egymáshoz kapcsolódó viszonyai, azok a kohéziós erők, amelyek a közös gyökerek mentén alakítják életünket és a jövő társadalmi viszonyait.

Nagyrábé településen a helyben élő nemzetiségek helyzete rendezettnek mondható. A településen legnagyobb számban élő nemzetiség a Roma. A nemzetiségi önkormányzat elnöke szerint a roma lakosság száma közel 350 főre tehető, igaz ennél kevesebben vállalják hivatalosan identitásukat. A településen roma nemzetiségi önkormányzat alakult, amely jelenleg is működik, 5 fő taggal látja el a településen élő roma nemzetiség közösségi életéhez kapcsolódó feladatait.

Örömmel nyugtázhatjuk, hogy településünkön etnikai és egyéb esélyegyenlőségi célcsoportra irányuló konfliktus nincs.

c) helyi közösségi szolidaritás megnyilvánulásai

Nagyrábé lakóira jellemző az adományozás, és az elmúlt években az önkéntes munka jelenléte is. Vélhetően összefüggésben van ez azzal, hogy a közösségi, kapcsolati hálók fontos szerepet játszanak az adományozóvá és önkéntes segítővé válásban. Az önszerveződő közösségekhez, klubokhoz való tartozás erősíti az ilyen jellegű tevékenységeket. Az adományozásra hasonló hatással van az egyházi kötődés, a karitatív tevékenység. Jellemzően az önkormányzat is kezdeményez pl. ruha gyűjtést, melyen önkéntesek segítik a megvalósítást. Az adománygyűjtő programokhoz magánszemélyek és vállalkozók is csatlakoznak.

A településen az önkormányzat, a Családsegítő- és Gyermejjóléti Szolgálat, és egyházközségek ilyen irányú tevékenysége mellett, önszerveződő közösségek is hirdetnek adománygyűjtő akciót és szervezik a rászorulóknak részére azok kiosztását.

d) a helyben élő nemzetiségek kulturális sokszínűségének bemutatása és kulturális identitásuk megőrzésének lehetőségei

A helyi Roma Nemzetiségi Önkormányzat minden évben szervez hagyományőrző programokat. Céljuk, olyan folyamatosan működő roma kisebbségi programot biztosítani a gyermek közösség számára, mely lehetővé teszi a cigányság kulturális értékeinek (történelmét, irodalmát, képzőművészetét, zene- és tánckultúráját, valamint a hagyományairól szóló ismereteket) megismerését. Évről évre szervezik közösségi programjaikat hagyományteremtő céllal.

e) helyi lakossági önszerveződések

A hagyományos közművelődési formák keretei között megtalálhatók a helyben működő önszerveződő kulturális közösségek, mint a Nagyrábéi Baráti Kör és Egyesület. Az

egyesület célja összefogni a falujukért tenni akaró emberek közösségeit. Felkutatni, feleleveníteni a múltat.

3.8 A roma nemzetiségi önkormányzat célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége, partnersége a települési önkormányzattal

Nagyrábé Nagyközség Roma Nemzetiségi Önkormányzata jelenleg 5 taggal működik a településen, tevékenységüket szűkös anyagi keretek között végzik.

A települési önkormányzat elkötelezett a településfejlesztés, valamint a település lakosság-megtartó potenciálját erősítő, a lakosság jólétét fokozó beruházások megvalósítása érdekében.

Az elmúlt 2 évtizedben a helyi roma lakosság oktatási, társadalmi integrációja sikeresnek mondható. Elindult egy folyamat, melynek eredményeként a roma nemzetiség megerősödött és köreikben az országos tendenciától eltérően a korábban halmozottan hátrányos helyzetben lévők életkörülményei, még ha kis mértékben is, de javultak.

A helyi roma lakosság felzárkóztatását és a köreikben jelen lévő megélhetési gondok megoldását is segíti, hogy a települési önkormányzat 2012. évtől kezdődően közfoglalkoztatási programokat szervez, melynek köszönhetően a munkanélküliség csökkent. A közfoglalkoztatási programokban sikeresen integrálódtak a korábban hosszú ideig munkanélküli segítyen és egyéb járadékos ellátási formán tengődő helyi roma nemzetiségűek.

A településen a szociálisan hátrányos körülmények között élők problémái ismertek, az intézmények között megfelelő az együttműködés és az információáramlás.

A Roma Nemzetiségi Önkormányzat rendszeresen együttműködik Nagyrábé Nagyközség Önkormányzatával, különböző egyesületekkel és szervezetekkel, amelyek karitatív és kulturális tevékenységeket is folytatnak. A nemzetiségi önkormányzat célja, hogy programjain keresztül elérje, hogy a kultúrájukban, hagyományaikban rejlő értékek megőrződését. Segítik a roma és nem roma lakosság együttélését, megismertetik a cigány emberek szokásait, lelkivilágukat, bízva ezáltal abban, hogy a más nemzetiségűek megérthetik a rájuk jellemző érték- és normarendszert.

A települési önkormányzat együttműködési megállapodás keretében a Roma Nemzetiségi Önkormányzat működési feltételeit biztosítja, támogatja a pályázati tevékenységében.

Az RNÖ és a települési Önkormányzat közös célja minden egyes programmal, intézkedéssel:

- A gyermekek tanulmányi eredményeinek javítása, készség és képességfejlesztés, korrepetálás, pótvizsgára való felkészítés.
- Roma identitás elmélyítése, példaértékű roma emberek bemutatásával.
- Roma hagyományok megőrzése, továbbadása az utókornak
- Szabadidős tevékenységek szervezése

A korábban említett EFOP-1.6.2. szegregációs pályázat is konzorciumban valósult meg a Roma Nemzetiségi Önkormányzattal, ez is azt bizonyítja, hogy szoros az együttműködés.

3.9 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Kevés információval rendelkezünk a romákra vonatkozóan	Helyi esélyegyenlőségi információs, adatgyűjtő és adatelemző munkacsoport létrehozása, működtetése.
Lakhatási körülmények romlása, életveszélyessé váló épületek	Pályázati források felkutatása további szociális bérlakások kialakítására.
Jelenleg nincs kinevezett esélyegyenlőségi munkatárs a polgármesteri hivatalban.	Esélyegyenlőségi munkatárs kinevezése a hivatalban
A szegregátumok utcáinak romló állapota.	Pályázati források felkutatása az útfelújításokhoz.
Foglalkoztatásbéli problémák.	A közfoglalkoztatási program további működtetése, kiszélesítése. Foglalkoztathatóságot elősegítő szakmai képzések. Fejlesztő pedagógusok bevonásával fejlesztő foglalkozások szervezése.
Alacsony iskolai végzettségből adódó hátrányok.	Készségfejlesztő tréningek, támogatott tanfolyamok indítása végzettségek megszerzésére.
Egészségtelen életmód, elhanyagoltság tapasztalható.	Egészségvédelemmel kapcsolatos ismeretek terjesztése, megelőzés.
Szegregátumok megléte.	A szegregátum lakónépességének élet-, és lakáskörülményeit, társadalmi helyzetét javítani képes infrastrukturális fejlesztések. A társadalmi hátrányok kompenzálását célzó szociális, oktatási, foglalkoztatási, egészségügyi, közösségfejlesztési programok.

4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység

4.1 A gyermekek helyzetének általános jellemzői, gyermekek száma, aránya, életkori megoszlása, demográfiai trendek

Sajnos a gyermekek száma nem éri el az állandó lakosság számának 18 %-át. Kevés a születések száma, mely hosszú távon a település előregedéséhez vezethet. Szükséges a falusi élet előnyeinek kiemelése, így elérni a fiatalok helyben maradását és új családok beköltözését.

4.1. számú táblázat - Gyermekkorú népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (2.számú táblázatból)					
Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen (TS 003)	Férfiak (TS 005)	Nők (TS 007)
	Fő	Fő	Fő	%	%
Állandó népesség száma (férfiak TS 004, nők TS 006)	1 035	1 063	2098	49,33%	50,67%
0-2 évesek (összes száma TS 008, aránya TS 009)			38	1,81%	
0-14 éves (férfiak TS 010, aránya TS 011; nők TS 012, aránya TS 013)	130	131	261	6,20%	6,24%
15-17 éves (férfiak TS 014, aránya TS 015; nők TS 016, aránya TS 017)	33	29	62	1,57%	1,38%

Forrás: TeIR, KSH Tstar

a) veszélyeztetett és védelembe vett, hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, valamint fogyatékkal élő gyermekek jellemzői, egészségügyi, szociális, lakhatási helyzete;

A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység.

A gyermekek védelmét pénzübeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint törvényben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják.

Pénzübeli és természetbeni ellátások:

- a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény,
- a gyermekétkeztetés,
- a gyermektartásdíj megelőlegezése,
- az otthonteremtési támogatás,

A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások:

- a gyermekjóléti szolgáltatás,
- a gyermekek napközbeni ellátása,
- a gyermekek átmeneti gondozása,
- Biztos Kezdet Gyerekház.

A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások:

- az otthont nyújtó ellátás,
- az utógondozói ellátás,
- a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás.

A gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések:

- a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet fennállásának megállapítása,

- b) a védelembe vétel,
- c) a családba fogadás,
- d) az ideiglenes hatályú elhelyezés,
- e) a nevelésbe vétel,
- f) a nevelési felügyelet elrendelése,
- g) az utógondozás elrendelése,
- h) az utógondozói ellátás elrendelése,
- i) a megelőző pártfogás elrendelése.

A gyermekvédelmi rendszer része a bíróság által javítóintézeti nevelésre utalt, illetve előzetes letartóztatásba helyezett fiatalok javítóintézeti ellátása is.

A gyermekjóléti szolgáltatás olyan, a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését.

A gyermekjóléti szolgáltatás feladata a gyermek testi, lelki egészségének, családban történő nevelésének elősegítése érdekében

a) a gyermeki jogokról és a gyermek fejlődését biztosító támogatásokról való tájékoztatás, a támogatásokhoz való hozzájutás segítése,

b) a családtervezési, a pszichológiai, a nevelési, az egészségügyi, a mentálhigiénés és a káros szenvedélyek megelőzését célzó tanácsadás vagy az ezekhez való hozzájutás megszervezése,

c) a válsághelyzetben lévő várandós anya támogatása, segítése, tanácsokkal való ellátása, valamint szociális szolgáltatásokhoz és gyermekjóléti alapellátásokhoz, különösen a családok átmeneti otthonában igénybe vehető ellátáshoz történő hozzájutásának szervezése,

d) a szabadidős programok szervezése,

e) a hivatalos ügyek intézésének segítése.

A gyermekjóléti szolgáltatás feladata a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében

a) a veszélyeztetettséget észlelő és jelző rendszer működtetése, a nem állami szervek, valamint magánszemélyek részvételének elősegítése a megelőző rendszerben,

b) a veszélyeztetettséget előidéző okok feltárása és ezek megoldására javaslat készítése,

c) az a) pontban, valamint a 17. § (1) bekezdésében meghatározott személyekkel és intézményekkel való együttműködés megszervezése, tevékenységük összehangolása,

d) tájékoztatás az egészségügyi intézményeknél működő inkubátorokból, illetve abba a gyermek örökbefogadáshoz való hozzájárulás szándékával történő elhelyezésének lehetőségéről.

e) gyermekjóléti szolgáltatás a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében iskolai szociális munkát biztosíthat.

A gyermekjóléti szolgáltatás feladata a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése érdekében

a) a gyermekkel és családjával végzett szociális munkával (a továbbiakban: szociális segítőmunka) elősegíteni a gyermek problémáinak rendezését, a családban jelentkező működési zavarok ellensúlyozását,

b) a családi konfliktusok megoldásának elősegítése, különösen a válás, a gyermekelhelyezés és a kapcsolattartás esetében,

c) kezdeményezni

ca) egyéb gyermekjóléti alapellátások önkéntes igénybevételét és azt szükség esetén személyes közreműködéssel is segíteni,

cb) szociális alapszolgáltatások igénybevételét,

cc) egészségügyi ellátások igénybevételét,

cd) pedagógiai szakszolgálatok igénybevételét,

d) folyamatosan figyelemmel kíséri a településen élő gyermekek szociális helyzetét, veszélyeztetettségét,

e) meghallgatja a gyermek panaszát, és annak orvoslása érdekében megteszi a szükséges intézkedést,

f) az ellátási területén közreműködik a kormányrendeletben meghatározott európai uniós forrásból megvalósuló program keretében természetben biztosítható eseti vagy rendszeres juttatás célzott és ellenőrzött elosztásában,

g) szervezi a - legalább három helyettes szülőt foglalkoztató - helyettes szülői hálózatot, illetve működtetheti azt, vagy önálló helyettes szülőket foglalkoztathat,

h) segíti a nevelési-oktatási intézmény gyermekvédelmi feladatának ellátását,

i) felkérésre környezettanulmányt készít,

j) kezdeményezi a települési önkormányzatnál új ellátások bevezetését,

k) biztosítja a gyermekjogi képviselő munkavégzéséhez szükséges helyiségeket,

l) részt vesz a külön jogszabályban meghatározott Kábítószerügyi Egyeztető Fórum munkájában,

m) nyilvántartást vezet a helyettes szülői férőhelyekről.

A családsegítés keretében biztosítani kell:

a) a szociális, életvezetési és mentálhigiénés tanácsadást,

b) az anyagi nehézségekkel küzdők számára a pénzügyi, természetbeni ellátásokhoz, továbbá a szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutás megszervezését,

c) a szociális segítőmunkát, így a családban jelentkező működési zavarok, illetve konfliktusok megoldásának elősegítését,

d) a közösségfejlesztő programok szervezését, valamint egyéni és csoportos készségfejlesztést,

e) a tartós munkanélküliek, a fiatal munkanélküliek, az adósság terhekkel és lakhatási problémákkal küzdők, a fogyatékosokkal élők, a krónikus betegek, a szenvedélybetegek,

a pszichiátriai betegek, a kábítószer-problémával küzdők, illetve egyéb szociálisan rászorult személyek és családtagjaik részére tanácsadás nyújtását,

f) a kríziskezelést, valamint a nehéz élethelyzetben élő családokat segítő szolgáltatásokat,

g) a nagy létszámú intézmények átalakítását követően támogatott lakhatást igénybe vevők utánkövetését biztosító esetmenedzseri feladatokat.

Herczog Mária szociológus a magyar társadalom gyermekeket érintő problémáit az alábbiakban látja:

- Mintegy 1,8 millió gyerek él Magyarországon, amely az egyik legrosszabb helyzetű ország az EU-ban a gyerekszegénység tekintetében, hiszen – az Eurostat adatai szerint – minden harmadik gyerek szegénységben él. Bulgáriával és Romániával vagyunk egy szinten, és romlik a helyzet.

- A gyerekek rossz helyzete nem egyszerűen csak a családok felelőssége. Közösségi kiadásokra, erőforrásokra, illetve állami újraelosztásra van szükség a rossz anyagi helyzetben élő családok esetében.

- Ha rossz körülmények között nőnek fel gyerekek, az a közösség egészének is rossz. Ugyanis nem fognak tanulni tudni, érdemi foglalatosságot találni maguknak, nő a deviancia stb. Közgazdászok már régen kimutatták, hogy a gyerekekbe történő befektetés megtérül a közösségnek, a be nem fektetés viszont visszaüt.

- A közösségi segítség ne felülről lefelé történjen, ne hatósági jellegű, szabályokat betartató legyen a támogatás. A szakember szakmai tudásának partneri viszonyban kell lennie a megsegített család saját helyzetismeretével.

- A gyerekek szegénysége és nem megfelelő táplálása nem csak azért tragikus, mert drámai egy ilyen gyermek sorsa, hanem mert az agyi és testi fejlődésben is lemarad, motiválatlan lesz. A gyermekszegénység tehát például az oktatási rendszer rossz teljesítményében is visszaüt. A szegénységben élő, veszélyeztetett gyerekek közösségi megtámogatása ezért tehát nagyon hamar megtérül!

- A leépülő jóléti állam helyébe fokozatosan a jótékonykodás és a harag lép. Harag, mert aligha képzelhető el, hogy valaki ne tegyen meg mindent a gyerekei megsegítéséért? A jótékonykodás nem képes az univerzális, mindenkinek alanyi jogon járó újraelosztó ellátás helyébe lépni. Messze nem akkora összegű, esetleges, szimpátiadöntésekre alapoz, és felülről lefelé ható viszonyokat állít a horizontális kapcsolatok helyébe.

- A bölcsődei, óvodai nyitva tartás nem igazodik az emberek valós munkaidejéhez. A hétköznapi ember nem tud időben elérni a munkahelyére, elmenni a gyerekeiért, emellett otthon még főzni is, azaz rendes szülő lenni. A finneknél például 24 órás ügyelet van. Halmozott probléma, hogy nyáron öt hétre bezár az óvoda, tíz hétre az iskola. Ezzel a közösség rátolja a felelősséget a szülőre, aki képtelen ezt a helyzetet minden esetben kezelni.

- Két gyerekkel már a szegénységi küszöb alá kerül egy átlagos, a társadalom közepén élő család is, több gyerekkel pedig még inkább. Ennek egyértelmű kapcsolata van azzal, hogy egyre kevesebb gyerek születik. A születésszám növekedéséhez szükség lenne a megbízható, hosszú távon is kiszámítható, valóban család- és gyermekbarát ellátás megszületésére.

- Magyarországon ma körülbelül 180 ezer veszélyeztetettként regisztrált gyermek él. A veszélyeztetettek köre a valóságban azonban még ennél is nagyobb lehet. Ez jelenthet elhanyagolást, bántalmazást, fogyatékkal élő szülőt, saját magatartási zavart, és még sok minden mást, gyakran halmozódóan.

- Miközben a család elhanyagoló magatartása – helyesen – büntetőjogi kategória, addig a családvédelmi rendszer elhanyagolása, alulkapacitása, nem megfelelő működése nem jár következményekkel. Néha ezért is a szülő kap súlyos büntetést, pedig a szülő az esetek nagy részében nem lehet elég képzett vagy vagyonos a gyermek megfelelő ellátásához.

- A gyermekvédelmi rendszer még a nagyvárosokban is katasztrofálisan alulfinanszírozott (felismerés, kezelés), míg a kisebb településeken gyakorlatilag semmilyen ellátás sincs.

- Pedig a progresszív nyolcvanas évek végén a régióban egyedülként megvalósult a szociálismunkás-képzés, a családsegítés, a gyermekvédelem, a gyerekközpontok helyett a nevelőszülői rendszer. Az első időszakban csökkent is a rászoruló gyerekek aránya!

- Az 1997-es magyar gyermekvédelmi törvényre nagyon büszkék lehetünk, abszolút európai színvonalú volt. Igyekezett megvalósítani, hogy helyben legyenek megfelelő ellátó intézmények. Visszamenőleg azonban azt állapította meg az Állami Számvevőszék, hogy a bevezetést követően soha nem adott a mindenkori kormányzat megfelelő erőforrást a rendszer működtetésére. Ez az oka annak, hogy Románia és Bulgária szintjére zuhantunk.

- A rendszer működtetése csupán pár tízmilliárdos kérdés lett volna, ennek akár dupláját és tripláját is megengedhette volna Magyarország egy olyan ügy megfinanszírozására, ami ráadásul megtérül!

- Magyarországon egy védőnőnek jelenleg 250 (!) gyermeket kellene ellátnia, ami abszurdum. Ehhez sem a fizetésük, sem a szakmai felkészültségük nem elég. Óvodások esetében egy óvónőre 5 gyereknek kellene jutnia, ezt a számot Magyarországon az elmúlt években megemelték!

- A családjukból 23 400 gyereket kiemelték. Ebből még nem következik, hogy akiket nem emeltek ki, azok mind biztonságban vannak. Sajnos nincs folyamatos dokumentációja annak, hogy mi ezeknek a gyerekeknek az előtörténete. Számítógépes rendszer hiányában nem átlátható a rendszer, nem állapítható meg a felelősség a rendszeren belül.

- Az ezeket a gyerekeket befogadó intézmények anyagi helyzete drámai. Az amúgy is magas törvényben előírt 45-ös egy felnőttre jutó gyereksszámmal szemben a nemrégiben elhíresült szigetszentmiklósi bántalmazási eset kapcsán például az ombudsmani jelentésből kiderült, hogy 150 gyerek jutott egy nevelőre, mert spórolt az egyébként jó anyagi helyzetben lévő önkormányzat.

- Az átmeneti otthonban élő gyerek elkerül otthonról, elveszti a biztonságot jelentő kapcsolatait, a régi iskoláját is ott kell hagynia, és az előírt egy hónapos döntési időszak helyett az esetek nagy részében hat-hét hónapot is eltölt ebben a kiszolgáltatott helyzetben.

- Rettentően kevés pénz jut ezeknek a gyerekeknek az ellátására. Gyakori eset az is, hogy nincs pénz a gyerekek hallókészülékének, lúdtalpbetétének megvásárlására. De az intézményekben dolgozók maguk sincsenek jobb anyagi helyzetben, ők is a társadalom periferiáján élnek, sokszor egy szemüveget sem engedhetnek meg maguknak. Ezek elfogadhatatlan és méltánytalan élethelyzetek.

- Annak ellenére, hogy elvileg minden 12 év alatti gyerekeknek nevelőszülőhöz kellene kerülnie, nem intézménybe, ez nem valósul meg.
- A nevelőszülői díjazás elfogadhatatlanul alacsony.
- Miközben a magyar társadalom gyerekszeretőnek gondolja magát, soha nem beszélte végig, hogy mi a közösség felelőssége a gyerekek lelki és testi egészségben történő felnevelésében. Az európai szintű törvény ellenére az egymást követő kormányok nem adtak pénzt erre. Magyarország bőven megengedhetné magának, hogy rendszeresen megfinanszírozza a szociális és családvédelmi rendszert, a gyerekes családok támogatását. Ráadásul ez már középtávon megtérülne.

4.1.1. számú táblázat - Védelemben vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek		
Év	Védelemben vett kiskorú gyermekek száma (TS 116)	Veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma (TS 115)
	Fő	Fő
2016	6	n.a.
2017	13	n.a.
2018	13	n.a.
2019	21	12
2020	1	12
2021	7	11

A gyermekeket érintő felvetett problémák kicsiben, helyben is helytállóak, azonban a problémák ilyen szintű megoldása központi akaratot igényel. Helyben az önkormányzat a szociális és gyermekvédelmi rendszer tagjaival közösen mindent megtesz annak érdekében, hogy a gyermekek testi, szellemi és erkölcsi nevelése minél jobb, magasabb színvonalú legyen.

A felvázolt problémák kiinduló pontja leginkább a család, a szülő, a társadalmi morál súlyyodása.

Nem lehet mindent azonnal és egyértelműen a pénzre, a szegénységre fogni. A szeretet és törődés nem a család anyagi helyzetétől függ.

Természetesen Nagyrábén is vannak védelemben vett gyermekek és veszélyeztetett gyermekek, kiugró esetek azonban ritkán fordulnak elő. A veszélyeztetett gyermekek számának emelkedése abból adódik, hogy egy ilyen helyzetű családban több gyermek nevelődik, akiket együtt érnek a veszélyeztető helyzetek.

Itt a védelemben vétel oka legtöbb esetben a rossz szociokulturális helyzet, illetőleg a tankötelezettség elmulasztása volt. A veszélyeztetett gyermekek száma egyre növekszik a 0-3 éves gyerekek vonatkozásában, ezért kiemelten fontos a korosztály esetében a prevenció és a megfelelő alap- illetve szakellátás.

A gyermekek életminőségét, mentális, lelki egészségét leginkább a mai társadalomra jellemző állandó „megélhetésért folytatott küzdelem” okozta családi feszültség, a válások nagy száma, a káros szenvedélyek okozta otthoni viták, veszekedések, esetleg tettlegesség alapozza meg. Ha végig nézünk az általunk veszélyeztetettnek minősített gyermekeken, elsősorban a lelki egészségük károsodik, nem a fizikai. Egyre égetőbb szükség lenne mentálhigiénés szakemberre, gyermekpszichológusra.

Nagyrábén **társulás keretein belül működik a Család- és Gyermejjóléti Szolgálat**, melynek jelentős szerepe van a gyermekek veszélyeztetettségének felismerésében, és a veszélyeztető helyzet kezelésében és megszüntetésében. A gyermejjóléti szolgálat családsegítői helyi lakosok, akik jól ismerik a település lakóit, azok problémáit, és a lakosok elfogadják őket. Jó és hatékony az együttműködés a jegyzővel, nevelési-oktatási intézményekkel, orvosokkal, védőnővel, illetve a családokkal is.

Településünkön jól működik a gyermekvédelmi jelzőrendszer, melynek tagja a rendőrség, ügyészség, a köznevelési intézmények, a védőnői szolgálat, a pártfogó felügyelői szolgálat, a bíróság, háziorvosok, gyermekorvosok, családsegítő szolgálat. A jelzőrendszer tagjai kötelesek a gyermejjóléti szolgálatnak jelezni, ha feladatellátásuk során veszélyeztetett gyermekről szereznek tudomást. Jó szakember állományunk van, akik nem munkának, hanem hivatásnak tekintik ezt a feladatot.

A szolgálat figyelmet fordít a preventív jellegű gyermejjóléti munkára is. Ennek keretében számos szabadidős programot szerveznek, illetve részt vesznek az önkormányzat által szervezett programok előkészítésében és lebonyolításában. Folyamatosan kutatják a lehetőséget az adományok településre hozatalára, megszervezik és koordinálják a tevékenységet.

A fentebb már leírtak alapján már tudjuk kik minősülnek hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetűnek.

Fogyatékoság: A fogyatékoság a gyógypedagógia alapfogalma. A fogyatékoság jelöli meg azt a tulajdonságot vagy tulajdonságcsoportot, ami alapján a gyermek gyógypedagógiai ellátást igényel. A fogalom jelentése és terjedelme nagyon változó tartalommal bír. A fogalom értelmezése függ például az egyén fizikai és társadalmi környezetétől, attól, hogy az adott társadalomban, hogyan gondolkoznak a fogyatékoságról, kit tekintenek fogyatékos személynek. A fogyatékoság vonatkozhat egy tulajdonságterületre, egy területen belül egy vagy több tulajdonságra, de vonatkozhat több területre és több területen több különböző tulajdonságra is.

Azokat az embereket tekintjük fogyatékos személyeknek, akiknek támogatásra van szükségük szükségleteik kielégítéséhez, képességeik fejlesztéséhez és gondolataik kifejezéséhez annak érdekében, hogy a társadalmi életben részt tudjanak venni.

Az intézményekben biztosított a gyógypedagógiai, logopédiai ellátás, sajnos a gyógytestnevelés kérdése évek óta nem megoldott. Erre az ellátásra egyre több gyermeknek szüksége lenne, hiszen egyre többet ülnek, kevesebbet mozognak.

Külön iskolapszichológus nincs. Ez a szakterület is azok közé tartozik, melynek jelentősége egyre nagyobb, hiánya egyre égetőbb. Folyamatosan nő azon gyermekek száma, akiknek szükséges lenne ilyen jellegű segítségre.

Mivel a jelen generáció gyermekei már teljesen más szemléletűek, teljesen mások a lelki-szellemi adottságaik, szükséges lenne a pedagógusok olyan jellegű át- vagy továbbképzése, amely megváltoztatja a szemléletüket.

b) rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők helyzete

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma évről évre igen magas, a táblázat alapján látható csökkenést elsősorban a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak meghatározásának jogszabályi változása idézte elő.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult:

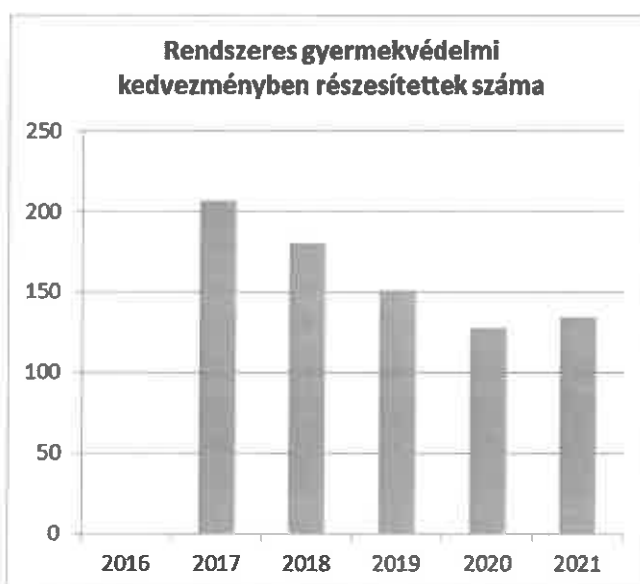
a) a Gyvt. 21/B. §-ban meghatározott ingyenes vagy kedvezményes intézményi gyermekétkeztetésnek és - ha megfelel a 21/C. §-ban foglalt feltételeknek - a szünidei gyermekétkeztetésnek,

b) a Gyvt. 20/A. §-ban meghatározott természetbeni támogatásnak,

c) a Gyvt.-ben és más jogszabályban meghatározott egyéb kedvezményeknek az igénybevételére.

4.1.2. számú táblázat - Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek	
Év	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (TS 111)
	Fő
2016	n.a.
2017	207
2018	180
2019	151
2020	127
2021	134

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

c) a gyermekek jogán járó helyi juttatásokban részesülők helyzete

A települési támogatás keretszabályait az Szt. határozza meg, az Önkormányzat Képviselő-testülete helyi rendeletben állapítja meg a támogatásra való jogosultság részletszabályait.

Születési támogatás:

A képviselő-testület a szociális ellátások helyi szabályairól szóló 3/2022. (III. 24.) rendelete szerint a polgármester születési támogatásban részesíti annak az újszülöttnak a családját:

- akinek a gyermek születését megelőzően legalább egy éve Nagyrábén van az állandó lakóhelye, vagy tartózkodási helye, vagy aki Nagyrábén egy évnél rövidebb ideje rendelkezik állandó lakóhellyel, vagy tartózkodási hellyel, azonban saját lakástulajdona van a településen,
- ahol az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg a szociális vetítési alap négyszeresét, és
- a gyermeket saját háztartásában neveli.

Tanévkezdési támogatás:

A Képviselő-testület a szociális ellátások helyi szabályairól szóló 3/2022. (III. 24.) rendeletében szabályozza a tanévkezdési támogatásra jogosultak körét. A Képviselő-testület egy-szeri tanévkezdési támogatást nyújt a településen lakóhellyel rendelkező bölcsődés, óvodás, általános iskolás, középiskolás, és felsőfokú intézmény nappali tagozatán tanuló diák részére. A tanévkezdési támogatás akkor folyósítható, ha a kérelmező nyilatkozik, hogy olyan családban él, ahol az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg a szociális vetítési alap négy és félszeresét. A 2021-es évben tanévkezdési támogatásban 303 fő részesült 6.430.000 Ft összegben.

Bursa Hungarica Önkormányzati Ösztöndíjpályázat:

Az önkormányzat több éve részt vesz a hátrányos helyzetű, szociálisan rászoruló fiatalok felsőoktatási tanulmányainak támogatására szolgáló Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázaton. A településen élő rászoruló fiatalokat támogatja anyagi-lag ezzel a lehetőséggel. Bursa Hungarica Önkormányzati ösztöndíjat 10 fő kapott 150.000 Ft összegben.

Gyermekétkeztetés:

A gyermekétkeztetést az önkormányzat saját fenntartású főzőkonyha üzemeltetésével oldja meg, minden igényt kielégítő színvonalon. A gyermekek napközbeni ellátását biztosítja az önkormányzati fenntartású Nagyrábéi Óvoda-Bölcsőde és a Móricz Zsigmond Általános Iskola.

A településen még mindig legnagyobb probléma a munkanélküliség. Az önkormányzat a közfoglalkoztatási pályázatokkal tud enyhíteni a családok nehéz anyagi helyzetén. A gazdasági válság a munkanélküliség magával hozta azt az évek óta fennálló problémát, hogy egyre több család hullik szét. Az egyszülős családok helyzete évről évre kilátástalanabb, általában gyerektartásdíjat nem kapnak a másik szülőtől. Elmaradnak a számlák kifizetésével. Anyagi segítségért az önkormányzathoz fordulnak, amin az önkormányzat lehetőségeihez mérten enyhíteni tud, de véglegesen megoldani nem. Egyre többen fordulnak gyors hitelért (pl. Provident). Az adósságcsapda veszélye ezeknél a családoknál fokozottabban van jelen.

4.1.3. számú táblázat - Árvellátás			
Év	Árvellátásban részesülő férfiak száma (fő) (TS 065)	Árvellátásban részesülő nők száma (fő) (TS 066)	Árvellátásban részesülők összesen
	Fő	Fő	Fő
2016	9	9	18
2017	9	8	17
2018	9	7	16
2019	6	6	12
2020	5	5	10
2021	7	5	12

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

d) ingyenes vagy kedvezményes iskolai étkeztetésben részesülők jellemzői

Az intézményi gyermekétkeztetést az alábbi esetekben ingyenesen kell biztosítani:

- a bölcsődei ellátásban vagy óvodai nevelésben részesülő gyermek számára, ha:
 - rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül,
 - tartósan beteg vagy fogyatékos, vagy olyan családban él, amelyben tartósan beteg vagy fogyatékos gyermeket nevelnek,
 - olyan családban él, amelyben három vagy több gyermeket nevelnek,
 - olyan családban él, amelyben a szülő nyilatkozata alapján az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg a kötelező legkisebb munkabér személyi jövedelemadóval, munkavállalói, egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékkel csökkentett összegének 135%-át vagy
 - nevelésbe vették;
- az 1-8. évfolyamon nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló számára, ha:
 - rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, vagy
 - nevelésbe vették;
 - rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermek számára, akit fogyatékos gyermekek számára nappali ellátást nyújtó, az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok nappali intézményében helyeztek el;
- az 1-8. évfolyamon felül nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló számára, ha
 - nevelésbe vették, vagy
 - utógondozói ellátásban részesül.

Szünidei gyermekétkeztetés:

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 2016. január 1. nappal hatályba lépett 21/C. §-a értelmében a települési önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetés keretében a szülő, törvényes képviselő kérelmére a déli meleg főétkezést a hátrányos helyzetű gyermek és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek részére ingyenesen biztosítja.

A települési önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetést a jogszabályban előírtak alapján köteles megszervezni, és ennek keretén belül a szülő, törvényes képviselő kérelmének megfelelő időtartamban az adott gyermek részére biztosítani. Az étkeztetésben részt vevő gyermekek életkora 5 hónapos kortól 18 éves korig terjed.

2022-ben a tavaszi szünetben: 46 fő; nyári szünetben: 59 fő; őszi szünetben: 41 fő; téli szünetben 47 fő vette igénybe a melegétkeztetést. Az ebédet ételhordóban hazavihették a jogosultak.

A jogosultak egy része kéri csak a szünidei gyermekétkeztetést, de közülük is vannak, akik nem viszik el rendszeresen az ebédet.

e) magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekek helyzete

Nagyrábén nincs tudomásunk magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekről.

f) állampolgársággal rendelkező, illetve magyar állampolgársággal nem rendelkező külföldről visszatért, hátrányos helyzetű családban élő gyerekek jellemzői

Településünkön nincs tudomásunk ilyen gyermekről.

4.2 Szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlősége

A Gyvt. gyermeki jogokat szabályozó 6. §-a szerint minden gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a társadalomba való beilleszkedéséhez, önálló életvitelének megteremtéséhez. Joga van arra, hogy a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, az egészségére káros szerek elleni védelemben részesüljön.

A gyermekvédelemben dolgozó szakemberek megállapításai alapján a veszélyeztetettség okai között elsődleges a szociális helyzet elégtelensége és ennek elsődleges közege a szegregált, telepszerű lakókörnyezet. Az ilyen területen élők esetében érezhető a jövőkép hiánya, a szülők általi negatív minta átöröklése, a szocializációs hiányok. Mindebből következtethető az egészségtudatos életvitel hiánya is, a megelőzésre vonatkozó ismeretek hiánya.

A közintézményekben teljes mértékig érvényesül az esélyegyenlőség, nem jellemző az elkülönítés és a megkülönböztetés a csoportokban, osztályokban.

A szociális bérlakások kialakításával több gyermekes családnak tudunk lehetőséget biztosítani a szegregátumokból való kitörésre.

4.3 A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékkal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése

a) védőnői ellátás jellemzői (pl.: a védőnő által ellátott települések száma, egy védőnőre jutott ellátott, betöltetlen státuszok)

A Védőnői Szolgálat feladatait a hatályos jogszabályok alapján - 49/2004 (V.21) ESZCSM Rendelet a területi védőnői ellátásról - végzi, mely tartalmazza a védőnő szakmai feladatait, kompetenciáit, a fenntartó számára biztosítandó személyi és tárgyi feltételeket.

A településen egy védőnői körzet működik, ellátási kötelezettséggel Bihardancsháza közigazgatási területére is. A védőnői ellátás szakszerűen és jó színvonalon ellátott. Valamennyi szükséges technikai felszerelés rendelkezésre áll.

A védőnő a várandósokat, a csecsemőket és kis gyermekeket otthonukban is látogatja, így a családon belül felmerülő problémákat közvetlenül és a leghamarabb észleli. Óvodai, bölcsődei és iskolai szűrővizsgálatokat, tisztasági vizsgálatokat végez, ezen találkozások alkalmával is figyelemmel kíséri a gyermekek életét.

Az édesanyák rendszeresen viszik gyermekeiket a tanácsadásokra, és megfogadják a védőnő által javasoltakat.

Sajnos a gyermekek létszáma nem emelkedik, egy védőnő teljeskörűen el tudja látni a feladatokat.

A védőnő együttműködése a Családsegítő és Gyermejköléti Szolgálat munkatársaival változatlanul naprakész és jó, folyamatos kapcsolatban vannak a hátrányos helyzetű és védelembe vett gyermekek gondozása kapcsán. Rendszeresen végeznek közös családlátogatásokat a hátrányos helyzetű családoknál, védelembe vett gyermekek családjainál, vagy olyanoknál, ahol a gyermek veszélyeztetése kialakulóban van a szülők életvitele miatt. A jelzőrendszeri tagokkal esettmegbeszélésen találkoznak, ahol a tapasztalatokat és a látottakat megosztva próbálják megtalálni a megoldást a problémákra.

4.3.1. számú táblázat – Védőnői álláshelyek száma			
Év	Betöltött védőnői álláshelyek száma (TS 109)	0-3 év közötti gyermekek száma	Átlagos gyermekszám védőnőnként
	db	Fő	Fő
2016	1	74	74,00
2017	1	62	62,00
2018	1	66	66,00
2019	1	56	56,00
2020	1	57	57,00
2021	1	66	66,00

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

b) gyermekorvosi ellátás jellemzői (pl. házi gyermekorvoshoz, gyermek szakorvosi ellátáshoz való hozzáférés, betöltetlen házi gyermekorvosi praxisok száma)

Az egészségügyi alapellátás, a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások és ellátások a helyi önkormányzat feladata.

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13.§ (1) bekezdés 4. pontja előírja, hogy az egészségügyi alapellátás és az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások biztosítása a helyi önkormányzatok kötelező feladatát képezik.

Az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény 5-6.§-a értelmében a települési önkormányzat feladatai az egészségügyi alapellátás körében:

„5. § (1) A települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik:

- a) a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról,
- b) a fogorvosi alapellátásról,
- c) az alapellátáshoz kapcsolódó háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi ügyeleti ellátásról,
- d) a védőnői ellátásról, és
- e) az iskola-egészségügyi ellátásról.

(2) Az alapellátás nyújtását érintő jogviszony megváltoztatásáról szóló döntésének meghozatala során a települési önkormányzat kikéri az alapellátást végző orvos, illetve védőnő véleményét.

6. § (1) A települési önkormányzat képviselő-testülete – a Kormány által kijelölt praxiskezelő által megadott szempontokat figyelembe véve – rendeletben megállapítja és kialakítja az egészségügyi alapellátások körzeteit. Több településre is kiterjedő ellátás esetén a körzet székhelyét az érintett települési önkormányzatok erre irányuló megállapodásban határozzák meg.”

Nagyrábén 2 vegyes (gyermek és felnőtt) háziorvosi körzet működik. Kórházi háttérrel Berettyóújfalu és Debrecen biztosít. A szükséges szakellátások Püspökladányban, Berettyóújfaluban, és Debrecenben érhetők el.

4.3.2. számú táblázat – Gyermekorvosi ellátás

Év	Felnőttek és gyermekek részére szervezett háziorvosi szolgálatok száma (TS 107)	Csak felnőttek részére szervezett háziorvosi szolgáltatások száma (TS 106)	A házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok száma (TS 108)	Gyermekorvos által ellátott gyerekek száma	Felnőtt házi orvos által ellátott ellátott gyerekek száma
	db	db	db	Fő	Fő
2016	2	0	0	0	n.a.
2017	2	0	0	0	n.a.
2018	2	0	0	0	n.a.
2019	2	0	0	0	n.a.
2020	2	0	0	0	n.a.
2021	2	0	0	0	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

c) 0-7 éves korúak speciális (egészségügyi-szociális-oktatási) ellátási igényeire (pl.: korai fejlesztésre, rehabilitációra) vonatkozó adatok

A hátrányos és hámozottan hátrányos helyzetű gyermekek nyilvántartása, egyéni figyelemmel kísérése folyamatos a települési óvodában (óvodapedagógusok – gyermekvédelmi felelős – óvodavezető végzi). Beszélgető percek, anyanyelvi játékok kerülnek megszervezésre az anyanyelvi – kommunikációs nevelés keretében. A mese, vers, dramatikus játékok új feldolgozásával fejlesztik a gyermekek szociális érzékenységét, szóbeli kifejezőkészségét, szókincsét, gondolkodását, kreativitását. Az óvoda sok programot, kirándulást szervez.

A szociális hátrányok enyhítése érdekében ruha gyűjtéseket szerveznek csoporton belül, illetve az intézmény partneri kapcsolatban áll helyi civil szervezetekkel, akik karácsonykor csomagokkal segítik a rászorulókat. A családokkal széles körben alkalmazzák a kapcsolattartási lehetőségeket (szülői értekezletek, fogadó órák, egyéni megbeszélések, családlátogatások, óvodai programokba történő bevonás).

Az intézmény társintézményekkel (egészségügyi-, szociális intézmények, iskola, pedagógiai szakszolgálat, civil szervezetek) való együttműködése kiemelkedő.

Jellemzi ezt a közös programok, a rendszeres kapcsolattartás, a pályázathoz való kapcsolódás stb.

A HHH gyermekek körében a DIFER mérést végzik. Negyedévente tájékoztatást adnak a szülőknek a gyermekeik fejlődéséről, fejlesztési feladataikról. Nyílt napokat szervez az óvoda – iskola átmenet munkacsoport működése keretében. A gyermekek egyéni előrehaladását folyamatosan figyelemmel kísérik, elősegítik a leendő iskolások zökkenőmentesebb beilleszkedését. Pontos nyilvántartást vezetnek az ingyenes étkezőkről. Biztosított a diétás étkeztetés is az arra rászoruló gyermekeknek. Biztosított a nyári óvodába járás lehetősége, illetve az egészséges étkezés a nyári hónapokban is. Minden kisgyermek részt vesz a fogorvosi szűrővizsgálaton is.

A Pedagógiai Szakszolgálat Püspökladányi Tagintézményével együttműködve az óvoda a gyermekek szűrését és fejlesztését látja el. Minden évben megtörténik a gyermekek logopédiai szűrése, melyben leginkább a tanköteles korú gyermekek vesznek részt (a szakszolgálat túlterheltsége miatt). A tanköteles korú gyermekek szeptemberben iskolaérettségi vizsgálaton vesznek részt, mely a tanulási nehézségeket hivatott kiszűrni. Azokkal a gyermekekkel, akik átlagon alul teljesítettek egy részletesebb vizsgálatot végzik. Az eredményeket megküldik az óvoda részére, és a gyengébben teljesítő gyermekeket fejlesztő foglalkozásra javasolják.

d) gyermekjóléti alapellátások, Biztos Kezdet Gyerekház, Tanoda, gyermekszegénységet csökkentő speciális szolgáltatások;

Nagyrábén társulás keretein belül működik a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat, melynek jelentős szerepe van a gyermekek veszélyeztetettségének felismerésében, és a veszélyeztető helyzet kezelésében és megszüntetésében. A gyermekjóléti szolgálat családsegítői helyi lakosok, akik jól ismerik a település lakóit, azok problémáit, és a lakosok elfogadják őket. Jó és hatékony az együttműködés a jegyzővel, nevelési-oktatási intézményekkel, orvosokkal, védőnővel, illetve a családokkal is.

Településünkön jól működik a gyermekvédelmi jelzőrendszer, melynek tagja a rendőrség, ügyészség, a köznevelési intézmények, a védőnői szolgálat, a pártfogó felügyelői szolgálat, a bíróság, házi orvosok, gyermekorvosok, családsegítő szolgálat. A jelzőrendszer tagjai kötelesek a gyermekjóléti szolgálatnak jelezni, ha feladate ellátásuk során veszélyeztetett gyermekről szereznek tudomást. Jó szakember állományunk van, akik nem munkának, hanem hivatásnak tekintik ezt a feladatot.

A szolgálat figyelmet fordít a preventív jellegű gyermekjóléti munkára is. Ennek keretében számos szabadidős programot szerveznek, illetve részt vesznek az önkormányzat által szervezett programok előkészítésében és lebonyolításában. Folyamatosan kutatják a lehetőséget az adományok településre hozatalára, megszervezik és koordinálják a tevékenységet.

Továbbra is magas azon gondozott családok száma, akik súlyos anyagi- és lakhatási problémákkal küzdenek, illetve akik lakhatásukat egyre nehezebben tudja megőrizni. A szülők legfőbb jövedelme többnyire a gyermekek után járó különböző családtámogatási ellátások, illetve legfőképpen a közmunka. Ezeket a jövedelmeket nehezen tudják beosztani. A családsegítő próbálja ezeket a családokat hozzájuttatni különböző támogatásokhoz, segélyekhez, illetve adománnyal támogatja őket.

A gondozott családok által lakott lakások, a berendezések állapota folyamatosan romlik, amin ezen családok anyagi tartalékok híján nem tudnak javítani. A nyáron megvett bútorokat, ajtókat télen eltűzelik. Sajnos egyre nagyobb probléma a Szolgálat tapasztalata szerint a munkába álláshoz szükséges mobilitás hiánya. Több esetben lett volna lehetőség a környező településeken munkalehetségre, de inkább kevesebb pénzért maradtak a szülők a közmunkaprogramban. A családsegítők munkájának fontos része a családlátogatás, erre azért is van szükség, mert a valós problémákat a család lakókörnyezetében, életterében látják meg.

Csaknem kétszáz gyerekház működik Magyarországon. Az intézményekben a három év alatti gyermekek édesanyjukkal együtt játszhatnak, a programok és az étkezés díjmentes számukra. A kicsik beszéd-, mozgás- és közösségi fejlesztését szakemberek végzik. A településen megtalálható a Tündér Lala Biztos Kezdet Gyerekház, melynek célja a kora-gyermekkorú fejlesztés és az életbeli sikeresség megalapozása, elsősorban 3 éven aluli hátrányos helyzetű gyermekeket megcélózva.

e) gyermekek napközbeni ellátásai, bölcsődei ellátás

A településen 2016. szeptember 1-től óvoda-bölcsőde működik egy bölcsődei és három óvodai csoporttal. Az önálló bölcsődei csoport elindításával az egységes óvoda-bölcsőde által 5 fő bölcsődés korú gyermek intézményi felvételét lehetővé tevő ellátási forma helyett a 12 férőhelyet biztosító bölcsőde bevezetésével lehetőséget teremtett az önkormányzat arra, hogy a munkahelyére visszatérő anyák a gyermek napközbeni ellátását meg tudják oldani. Ezzel a fenntartó lehetőséget teremtett arra, hogy már 20 hetes kortól bekerülhessenek a gyermekek intézményi keretek között szervezett ellátásba. Az óvoda 82, míg a bölcsőde 14 férőhelyes. Valamennyi településen élő, hátrányos helyzetű gyermek felvételt nyer az óvodába, és a bölcsődébe.

Ellátottak köre

Az alapellátás a Gyvt. 4. §-ban megjelöltek szerint a társulás közigazgatási területén élő, és ott tartózkodó 20 hetesnél idősebb, de 3 éven aluli gyermekek ellátását biztosítja. Ezen

kívül a szolgáltatói nyilvántartásban szereplő férőhelyszám legfeljebb 25%-áig az ellátási területen kívül lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező gyermek ellátását is biztosíthatja, feltéve, hogy az ellátási területén lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező valamennyi bölcsődei ellátást igénylő és jogosult gyermek ellátását tudja biztosítani.

Célcsoport

Azon gyermekek számára kell az ellátást biztosítani, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük – ideértve a gyermekgondozási díj folyósítása melletti munkavégzést is – munkaerő piaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt, napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni.

Különösen az olyan gyermeket kell ellátni:

- a) akinek fejlődése érdekében állandó napközbeni ellátásra van szüksége,
- b) akit egyedülálló vagy időskorú személy nevel,
- c) akinek a szülője, gondozója szociális helyzete miatt az ellátásról nem tud gondoskodni.

A felvétel során előnyben kell részesíteni azt a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermeket, akinek szülője vagy más törvényes képviselője igazolja, hogy munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban áll.

A bölcsődei nevelés célja

A bölcsődei nevelés célja, hogy a kisgyermek el sajátítsa azokat a készségeket, képességeket, amelyek segítik őket abban, hogy hatékonyan és kiegyensúlyozottan viselkedjenek saját kulturális környezetükben, sikeresen alkalmazkodjanak annak változásaihoz. A bölcsődei nevelés mindezt olyan szemlélettel és módszerekkel teszi, amelyek nem sértik a családi nevelés elsődlegességének tiszteletét. A bölcsődei nevelés további célja, hogy a gyermekkor intervenció szemléletének széles körű értelmezésével összhangban minden kisgyermekre és családjára kiterjedő prevenciós tevékenységet folytasson. A bölcsőde családbarát intézményként hozzájárul a családok életminőségének javításához, a szülők munkavállalási esélyeinek növeléséhez.

4.3.3. a.) számú táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma		
Év	Működő, önkormányzati bölcsődei férőhelyek száma	Önkormányzati bölcsődébe beírt gyerekek száma
	db	Fő
2016	0	0
2017	14	12
2018	14	12
2019	14	16
2020	14	9
2021	14	11

A mi bölcsődei csoportunkban a veszélyeztetett gyermekek száma jelentős. Ezeknek a gyermekeknek a fejlődése szempontjából előrelépést jelent a bölcsőde.

A mindennapi tapasztalat azt mutatja nem csak a bölcsődében, hanem az óvodában és iskolában is, hogy sok szülő az intézményre szeretné bízni a gyermeke nevelését, és tőle várja a problémák megoldását is.

Ezeknél a családoknál a szülők szülői szerepvállalásán és a gyermeknevelésről alkotott nézetein kellene változtatni.

4.3.3. b.) számú táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma								
Év	Működő munkahelyi bölcsődei férőhelyek száma (TS 126)	Munkahelyi bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 122)	Működő családi bölcsődei férőhelyek száma (TS 125)	Családi bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 121)	Működő mini bölcsődei férőhelyek száma (TS 127)	Mini bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 123)	Működő (összes) bölcsődei férőhelyek száma (TS 124)	Bölcsődébe (összes) beírt gyermekek száma (TS 120)
	db	Fő	db	Fő	db	Fő	db	Fő
2016	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2017	0	0	0	0	0	0	14	12
2018	0	0	0	0	0	0	14	12
2019	0	0	0	0	0	0	14	16
2020	0	0	0	0	0	0	14	9
2021	0	0	0	0	0	0	14	11

Forrás: TeIR, KSH Tstar

f) gyermekvédelem;

A Család- és Gyermekjóléti Szolgálat feladatai között szerepelnek:

- Tájékoztatás, információnyújtás

- Szociális segítőmunka keretében részt vesz a családban jelentkező működési zavarok ellensúlyozásában.
- Családban jelentkező nevelési problémák, hiányosságok káros hatásainak enyhítése céljából szabadidős és közösségi programokat szervez, illetve kezdeményezi azok szervezését.
- Ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz való hozzájutás segítése.
- Hivatalos ügyek intézésében való közreműködés.
- Segíti a nevelési-oktatási intézmény gyermekvédelmi feladatának ellátását.
- Közösségfejlesztő programok szervezésében való közreműködés, valamint egyéni és csoportos készségfejlesztés.
- Munkanélküliek, adósságtterhekkel és lakhatási problémákkal küzdők, fogyatékos-sággal élők, krónikus-, pszichiátriai- és szenvedélybetegek, kábítószer-problémával küzdők, egyéb szociálisan rászorult személyek és családtagjaik részére tanácsadás biztosítása.
- Kríziskezelés, valamint nehéz élethelyzetben élő családokat segítő szolgáltatások biztosítása.
- Veszélyeztetettséget észlelő- és jelzőrendszer működtetése, a veszélyeztetettséget előidéző okok feltárása és ezek megoldására javaslatok készítése, a szakemberek közötti együttműködés megszervezése, tevékenységük összehangolása.

A jelzőrendszeri tagok nem azonos súllyal, gyakorisággal és mélységben vesznek részt a családok életében, így míg a személyes szolgáltatást nyújtó intézmények, hivatalok, védőnők, gyermekorvosok és pedagógusok a gyermek mindennapjainak részét képezik, a pártfogó felügyelő már csak bűnelkövetői múlttal rendelkező gyermek életébe lép be, az ügyészség, bíróság pedig még ritkábban, inkább csak áttételesen értesülhetnek gyermek veszélyeztetettségéről. A Szolgálat elsődleges szakmai célja, hogy a szociális és gyermekvédelmi segítséget, vagy támogatást igénylő személyek, családok és gyermekek helyzetének pozitív irányú megváltoztatása érdekében létrejövő észlelő- és jelzőrendszer szereplőivel érdemi és hatékony együttműködést tudjon kialakítani és működtetni. A jelzési vagy együttműködési kötelezettség elmulasztása esetén fegyelmi felelősségre vonásra is sor kerülhet.

g) krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások;

A krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások településünkön korlátozottak. Az önkormányzat lehetőségeihez mérten támogató segítséget nyújt, ám a településen pl. nincs esetkezelés biztosítása céljából igénybe vehető szociális szükségllakás. Az észlelő- és jelzőrendszer tagjaival való szakmai együttműködés a krízishelyzetek megoldásának egyik elengedhetetlen feltétele. A gyermekvédelemmel foglalkozó szakemberek folyamatos és rendszeres továbbképzése elengedhetetlen a családoknál megjelenő újszerű problémák miatt. Egyre több a magatartás problémákkal vagy lelki problémákkal küzdő gyermek, akik az óvodai - iskolai élet gyújtópontjai. Pszichológus alkalmazására nagy szükség lenne.

h) egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés

A településen számos lehetőség van a mozgásra, sportolásra. Az önkormányzat jelentős segítséget nyújt azzal, hogy biztosítja a gyermekek versenyekre való eljutását.

Az önkormányzat a közművelődéshez való jogot közcélnak tartja, a közművelődést olyan érték-hordozó közösségi tevékenységnek tekinti, amely a lakosság életminőségét javíthatja,

ezért fontosnak tartja a kulturális esélyegyenlőség megteremtését, az önkormányzati feladatvállalást és az azok megvalósításában részt vevők támogatását.

A településen a kultúra és közművelődés központja a Kossuth Lajos Művelődési Ház és Könyvtár mely folyamatosan biztosítja a helyiek számára – óvodástól a nyugdíjasig –

- a kulturált szórakozási lehetőséget,
- számos időszakos kiscsoportos foglalkozást, ahol a szórakozáson túl az életvitelüket is könnyítő ismereteket gyűjthetnek, ill. tanulhatnak,
- tanfolyamokat,
- települési és nemzeti ünnepeket.

Kulturális szolgáltatásaikat valamennyi korosztály igénybe veszi és speciális rétegfeladatokat is ellátnak:

- játszóház, tábor,
- igény szerinti ifjúsági összejövetelek,
- ismeretterjesztő előadások,
- tanfolyamok,
- klubok, körök, klubjellegű programok,
- kirándulások,
- táncos rendezvények,
- szabadtéri rendezvények,
- nyugdíjas klubok.

A közösségek fontos szerepet töltenek be a település életében, iskolával, óvodával, civil szervezetekkel való kapcsolatuk kiemelkedőnek mondható. Szívesen vesznek részt a gyermekek a rendezvényeken, ennek oka, hogy megpróbálják a lehető legnagyobb mértékben a szülői igényeket, elvárásokat és saját értékrendjüket, elkötelezettségüket összehangolni.

i) gyermekétkeztetés

2022-ben a tavaszi szünetben: 46 fő; nyári szünetben: 59 fő; őszi szünetben: 41 fő; téli szünetben 47 fő vette igénybe a melegétkeztetést. Az ebédet ételhordóban hazavihették a jogosultak.

j) eltérő kultúrájú, vagy a hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyermekcsoportok közötti programok

Nagyrábén gyakorlatilag minden gyermekeknek szóló program lehetővé teszi az eltérő kultúrájú vagy családi háttérű gyermekek közti kapcsolat kialakulását, a rendezvények abban a szemléletben kerülnek megszervezésre, hogy minden gyermek számára igényes szabadidős programot biztosítson származástól, anyagi helyzettől, családi körülményektől függetlenül.

k) hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor

Az önkormányzati intézmények az ügyintézés és a foglalkoztatás során is megelőzik és megakadályozzák a hátrányos megkülönböztetést, mindent megtesznek az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség biztosítása érdekében.

1) előnyben részesítés, hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások az ellátórendszerek keretein belül

Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata intézkedései mellett a Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ és a Család- és Gyermejköltségi Szolgálat munkáját szükséges kiemelni. A köznevelési intézmények pályázatok és saját lehetőségeiken belül nyújtanak támogatást a célcsoportok tagja számára.

Az Arany János Tehetséggondozó Program keretében lehetőség nyílik arra, hogy a hátrányos helyzetű tehetséges gyerekek olyan középiskolákban, kollégiumokban tanuljanak, nevelődjenek, amelyek célul tűzték ki a tehetséggondozást és a felsőfokú tanulmányokra való eredményes felkészítést. A Képviselő-testület pénzbeli támogatással támogatja ezeket a fiatalokat.

Az önkormányzat több éve részt vesz a hátrányos helyzetű, szociálisan rászoruló fiatalok felsőoktatási tanulmányainak támogatására szolgáló Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázaton, a településen élő rászoruló fiatalokat támogatja anyagiilag ezzel a lehetőséggel.

4.4 A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók, valamint fogyatékkal élő gyerekek közoktatási lehetőségei és esélyegyenlősége

a) a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek/tanulók óvodai, iskolai ellátása, a köznevelési intézménybe és más településen található fejlesztő programokra való eljutás módja, lehetőségei;

A gyermekek védelméről szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családba-fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családba-fogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családba-fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családba-fogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

Halmazottan hátrányos helyzetű:

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a) -c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

Az önkormányzat alapellátási kötelezettségei és önként vállalt feladatai ellátása értelmében társulás formájában gondoskodik a Nagyrábéi Óvoda-Bölcsőde működtetéséről. Az óvodai gyermekvédelmi munka fő feladatát a megelőzés, a segítségnyújtás képezi. A gyermekvédelmi munka valamennyi óvónő feladatkörébe beletartozik. Ezen belül fő feladatuk a hátrányos helyzetű, a sajátos nevelési igényű gyermekekkel való speciális foglalkozás. Az óvoda pedagógiai programjában kiemelten foglalkozik a család funkcióinak megerősítésével, a veszélyeztetettség okainak feltárásával és azok megelőzésével.

Az óvoda nyitvatartási ideje jól illeszkedik a munkában álló szülők munkaidejéhez, a szülők reggel 6:30-tól vihetik a gyermekeket, ahol délután 16:30 óráig tartózkodhatnak. Az óvoda a nyári szünetben sincs zárva, az éves tisztító festések miatt szükséges időre csökkentett létszámmal működnek a csoportok. Minden gyermeknek biztosítani tudják az óvodai férőhelyet.

Az óvodapedagógusok a hátrányos helyzetű, halmazottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekek sorsának alakulását folyamatosan figyelemmel kísérik és napi szinten jelzéssel élnek a szülő(k) felé. Fontosnak tartják az egyéni bánásmód elvének érvényesítését, a szülőkkel való személyes kapcsolattartást, a rászoruló gyermekek hatékony megsegítését, minden esetben a gyermekek mindenekfelett álló érdekeit szem előtt tartva. Mindenkor biztosítják az esélyegyenlőséget, a gyermekek jogainak biztosítását minden megkülönböztetés nélkül.

Folyamatosan kapcsolatot tartanak a megfelelő szakemberekkel, intézményekkel (Családsegítő Szolgálat, Pedagógiai Szakszolgálat, Szakértői Bizottság, védőnők, fejlesztő pedagógus, logopédus). Az óvoda a hátrányos, illetve halmazottan hátrányos helyzetű, valamint sajátos nevelési igényű és beilleszkedési-, tanulási-, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek foglalkoztatására, nevelésére és a tehetséggondozásra nagy hangsúlyt fektet.

A korábban bemutatott adatok is mutatják, hogy csökken némileg a hátrányos gyermekek létszáma, de ez csak a jogszabályok változásának a következménye, nem csökkennek feladataik a gyermekvédelmi munka területein. A gyermekek közel fele hátrányos helyzetű. Óvodások között egyre több a különböző típusú problémákkal küzdő gyermek, illetve egészségügyileg veszélyeztetett és a sajátos nevelést igénylő gyermek. Gyakran hiányzik a gyermek neveléséből a megfelelő értékrend, a következetesség és a rendszeresség. Ezek a gyermekek sok lemaradással küszködnek: pl. anyanyelv és kommunikáció terén, ezért a hátrányok csökkentése és az esélyegyenlőség biztosítása sok feladatot ad az óvoda számára.

Fontos feladat a gyermekek fejlődésének nyomon követése. A gyermek értelmi, beszéd, hallás, mozgásfejlődése; eredményeinek rögzítése, fejlesztési tervek elkészítése, szülői

tájékoztatás. Ennek érdekében az óvodába érkező gyermekek képességeinek felmérése (bemenet) történik meg, folyamatos a fejlesztő tevékenységek tervezése, biztosítása és dokumentálása, a fejlődés általános jellemzőinek elérése a cél óvodáskor végére (kimenet) további fejlesztendő területek meghatározása, átmenet segítése az iskolába.

Értékelő rendszert működtet az intézmény, melyet mindenki elfogadott (Fejlődési napló + HHH gyermekeknél DIFER). A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének folyamatos szakszerű ellátásának érdekében a gyógypedagógussal, gyógytornász segítségével, együttműködve az óvodapedagógusok végzik. Egyéni fejlesztési tervek elkészítésével segítik a rászoruló gyermekek nevelését.

A hátránykompenzáló megvalósuló tevékenységek az óvodában: Inkluzív, befogadó attitűd óvoda minden dolgozójára jellemző. Maximálisan megjelent a csoporton belüli egyéni bánásmód. Az egyéni fejlesztési terveket az óvodapedagógusok elkészítették az SNI-s gyermekeknél, így fejlesztésük a tervek szerint valósul meg az óvodai csoporton belül. Minden sajátos nevelési igényű gyermek szakértői véleményben javasolt szakembertől kapott fejlesztést kiscsoportos, vagy egyéni fejlesztés keretében a megfelelő óraszámokban. Az óvodapedagógusok folyamatosan kapcsolatot tartanak a szülőkkel, a gyógypedagógussal, szomatopedagógussal. A szükséges kontrollvizsgálatok megindításáról, illetve a problémával küzdő gyermekek szakemberhez irányításáról is gondoskodik az intézmény.

4.4. a) 1.számú táblázat - Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű óvodás gyermekek

Év	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 087)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű óvodás gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 092)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű óvodás gyermekek aránya az óvodás gyermekekben belül (TS 093)
	Fő	Fő	%
2016	73	45	61,64
2017	63	13	20,63
2018	68	14	20,59
2019	65	9	13,85
2020	55	6	10,91
2021	58	10	17,20

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A Nagyrábéi Móricz Zsigmond Általános Iskola a település gyermekeinek az 1-8. osztályos alapfokú nevelési, oktatási intézménye. Körzethatára kiterjed Bihardancsháza és Bihartorda településekre is. Az iskolaépület a település központjában helyezkedik el tágas udvarral, elegendő zöldterülettel. Az iskola udvarán lévő 2018-ban átadott tornacsarnok lehetőséget ad a gyermekek és a község lakóinak is a sportolásra, ahogy az amellettt lévő, nem sokkal később átadott műfüves sportpálya is. Az önkormányzati konyha, mely a gyermekek étkeztetéséről gondoskodik szintén az iskolaudvaron helyezkedik el.

Az iskola alsó tagozatán iskolaotthonos formában első-harmadik évfolyamon folyik az oktatás. Az egész napos ellátás érdekében 1-3. évfolyamon napközi, 4-8. évfolyamon tanulószobai ellátást biztosít az intézmény. Iskolánkba Bihardancsháza és Bihartorda településekről is érkeznek tanulók. Az iskolában művészeti nevelés folyik kiheiyezett képzés keretében- tánc és hangszeres zene tanszakokon. A tanulók tehetség gondozása a művészeti oktatás mellett, az iskolai szakkörökben, és a sportkör foglalkozásain történik.

Az iskolai tanulói létszám 2022. évben 160 fő. Tanulói létszám az előző évekhez képest csökkenést mutat, ugyanis több család költözött el még tanév közben is a településről. Az iskolában alsó tagozaton első és második évfolyamon iskola-otthonos oktatás folyik, 3-4. évfolyamon napközi, felső tagozaton tanulószobai ellátást biztosítanak a másnapra történő felkészüléséhez.

A tanulók szociális helyzetének figyelemmel kísérése:

Az iskola kiemelt feladatot fordít az ifjúságvédelmi feladatok ellátására. Minden tanévkezdéskor felméri a HH-s, HHH-s, valamint a gyermekvédelmi támogatásban részesülő tanulókat. Számuk évközben változó, mivel a szülők anyagi és szociális helyzetétől függően a jegyzői határozatnak megfelelően kerülnek ebbe a kategóriába.

A tanulók tanulmányi helyzete:

Rendszeres esetmegbeszélések, évfolyamonként, havi szinten. Felmerült magatartási problémák kezelésében a szülők bevonása. Súlyos kötelességszegés esetén az iskolai jutalmazás és büntetés fokozatainak alkalmazása. Iskolai hiányzások pontos nyilvántartása, a szülők rendszeres írásbeli tájékoztatása a hiányzások mértékéről. Tanulási nehézséggel küzdő tanulók szakvizsgálatokra irányítása, a határozatokban meghatározott értékelési kedvezmények biztosítása. Az iskolai lemorzsolódással érintett tanulók számára a délutáni tanulószoba, a tantárgyi felzárkóztató foglalkozások igénybevétele kötelező. A sajátos nevelési igényű tanulók (SNI) és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók (BTMN) fejlesztő foglalkozásai a jogszabályban meghatározottaknak megfelelően lettek kialakítva. A különleges bánásmódot igénylő tanulók megsegítése, fejlesztése a tanórákon is kiemelt feladat. Az SNI tanulók közül a logopédiai ellátásra szorulókat a Hajdú - Bihar Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat látja el.

Az iskolában a hátrányos helyzetű tanulók aránya az országos átlaghoz viszonyítva mind a HH és HHH esetében is magasabb az országos átlagénál. A helyi értékek kismértékben, de csökkenni látszanak, ennek fő oka, hogy a közfoglalkoztatásba bevont munkavállalók esetében a kormányhivatal által megállapított FHT ellátás megszüntetésre került, így a HHH kritériumok közül az alacsony foglalkoztathatóság ténye már nem megállapítható, ezért a korábban HHH való jogosultság megszűnt.

Az iskolában fontos feladat, hogy a szociális hátránnyal küzdő gyermekek nevelése-oktatása a tanuló javát szolgálja. Feladataik: tudatos értékválasztásra ösztönzés, a fegyelem javítását célzó intézkedési terv feladatának megvalósítása, a veszélyeztetettség jelzése. Különböző ösztöndíjprogramokon belüli mentorálás, az AJTP-ba jelentkeztetés, egészségnevelési programok, bűnelkövetés, vagy a bűnisméltés céljából indított programok, a szülőkkel, gyermekjóléti szolgálattal, pedagógiai szakszolgálatval való szoros kapcsolattartás, konzultáció, a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók fejlesztése érdekében együttműködés a kollégákkal, a fejlesztő- és a

gyógypedagógusokkal. Minden esetben ingyenes a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű tanuló részére az első alapfokú művészetoktatásban való részvétel.

Gyermekvédelmi feladatok ellátásában az együttműködés partnerei: tanulók, osztályfőnökök, iskolalelkész, iskolavezetés, szülők, család- és gyermekjóléti szolgálatok és járási gyámhivatalok, gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai. A család, mint az elsődleges szociális háttér mellett igen jelentős szerepük van az iskolának a gyermekek testi, lelki és társas fejlődésében, a tanulókat esetlegesen ért veszélyeztetettség prevenciójában, az okok feltárásában. A helyi Család- és Gyermekjóléti Szolgálattal kitűnő kapcsolatot ápolnak. Jelenléti kötelezettségük van a területileg illetékes Gyermekjóléti Szolgálat és a Járási Gyámhivatal felé, a tanköteles korú tanulók igazolatlan hiányzásának okainak felfedése miatt.

4.4. a) 2. számú táblázat - Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók			
Év	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 094)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolai tanulókon belül (TS 095)
	Fő	Fő	%
2016	160	52	32,50
2017	158	49	31,01
2018	143	50	34,97
2019	140	44	31,43
2020	147	41	27,89
2021	147	37	25,17

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati és intézményi adatgyűjtés

4.4. a) 3. számú táblázat - Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet a középszintű oktatásban						
Év	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók száma (TS 096)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a gimnáziumi tanulókon belül (TS 097)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű szakközépiskolai tanulók és hátrányos helyzetű szakiskolai és készségfejlesztő iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (TS 098)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű szakközépiskolai tanulók és hátrányos helyzetű szakiskolai és készségfejlesztő iskolai tanulók aránya a tanuló számához viszonyítva (TS 099)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű szakgimnáziumi tanulók száma (TS 100)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a szakgimnáziumi tanulókon belül (TS 101)
	Fő	%	Fő	%	Fő	%
2016	0	0	0	0	0	0
2017	0	0	0	0	0	0
2018	0	0	0	0	0	0
2019	0	0	0	0	0	0
2020	0	0	0	0	0	0
2021	0	0	0	0	0	0

Forrás: TeIR, KSH Tstar

4.4. a) 4. számú táblázat - Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet		
Év	Megállapított hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma (TS 114)	Megállapított halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma (TS 113)
	fő	fő
2016	96	0
2017	88	0
2018	76	6
2019	74	0
2020	75	0
2021	81	0

Forrás: TelR, KSH Tstar

b) a közneveléshez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások (pl. iskolára/óvodára jutó gyógypedagógusok, iskolapszichológusok száma stb.)

A gyermekek fejlesztésére irányuló munkát az intézmények pedagógusai mellett fejlesztő pedagógusok, gyógypedagógusok, pszichológusok segítik a Hajdú-Bihar Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat intézményrendszerén keresztül, különböző telephelyeken. Az óvodás SNI gyermekek szakértői vizsgálatát a vármegyei szakszolgálat végzi és a vélemény alapján az óvoda külső szakembert szerződéses jogviszonyban alkalmaz ezen gyermekek gyógypedagógiai ellátása érdekében. A gyógytestnevelést az intézményben saját pedagógus látja el szakorvosi javaslat alapján prevencióss jelleggel. A tanköteles gyermekeknek a logopédia, fejlesztőpedagógiai fejlesztés a szakszolgálat munkatársai látják el. Az óvoda a kiemelkedően tehetséges gyermekek részére tehetséggondozást végez szintén saját szakemberekkel. A fejlesztőpedagógusok, a pszichológusok kellő érzékenysége, szakmai tudása, a fogadó pedagógus szemlélete, nyitottsága, segítőkészsége, kreativitása, megfelelően alkalmazott pedagógiai módszerei, elengedhetetlen feltételei az eredményes munkának.

4.4.4. számú táblázat - Általános iskolák adatai: osztályok, gyógypedagógiai osztályok, feladatellátási helyek					
Tanév	Az általános iskolai osztályok száma a gyógypedagógiai oktatásban (a nappali oktatásban) (TS 080)	Az általános iskolai osztályok száma (a gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 081)	Általános iskolai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 079)	Egy általános iskolai osztályra jutó tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 082)	Más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban (TS 084)
	db	db	db	fő	%
2016	0	8	2	20,00	8,75
2017	0	8	2	19,75	10,13
2018	0	8	2	17,88	9,79
2019	0	8	2	17,50	10,71
2020	0	8	2	18,38	10,88
2021	0	8	2	18,40	11,60

Forrás: TelR, KSH Tstar

4.4.1. számú táblázat - Óvodai nevelés adatai (A táblázat kitöltése és elemzése opcionális.)		
ÓVODAI ELLÁTOTSÁG		
Az óvoda telephelyeinek száma (db)	1	
Hány településről járnak be a gyermekek (db)	4	
Óvodai férőhelyek száma (fő)	75	
Óvodai gyermekcsoportok száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (db)	3	
Az óvoda nyitvatartási ideje (...h-tól ...h-ig):	6	7
A nyári óvoda-bezárás időtartama (nap)	10	
Személyi feltételek	Fő	Hiányzó létszám
Óvodapedagógusok száma	4	1
Ebből diplomás óvodapedagógusok száma	4	1
Gyógypedagógusok létszáma	0	0
Dajka/gondozónő	3	0
Kisegítő személyzet	1	0

Forrás: Önkormányzati, intézményi adatgyűjtés

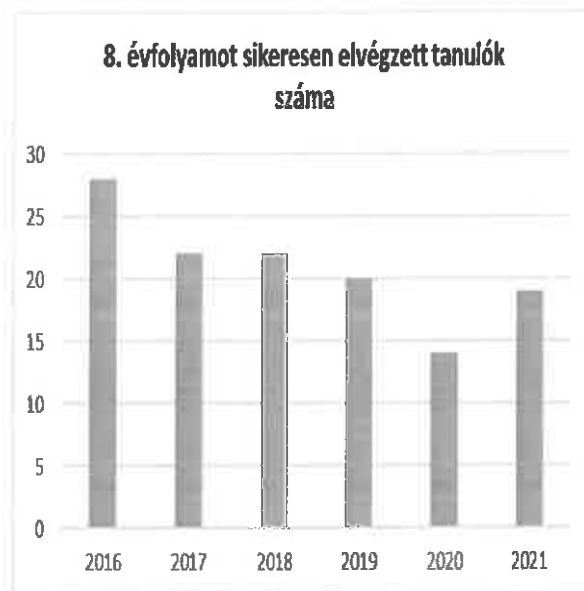
4.4.2. számú táblázat - Óvodai nevelés adatai

Év	3-6 éves korú gyermekek száma	Óvodai gyermekcsoportok száma - gyógypedagógiai neveléssel együtt (TS 085)	Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 090)	Óvodai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 088)	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 087)	Óvodai gyógypedagógiai gyermekcsoportok száma (TS 086)	Gyógypedagógiai oktatásban résztvevő óvodás gyermekek száma az integráltan oktatott SNI gyermekek nélkül (TS 091)	Egy óvodai gyermekcsoportra jutó gyermekek száma (TS 089)
	fő	db	db	db	fő	db	fő	fő
2016	80	3	75	1	73	0	0	24
2017	73	3	75	1	63	0	0	21
2018	82	3	82	1	68	0	0	23
2019	70	3	82	1	65	0	0	22
2020	64	3	82	1	55	0	0	18
2021	68	3	75	1	58	0	0	19

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatgyűjtés

4.4.5. számú táblázat - A 8. évfolyamot eredményesen befejezők a nappali oktatásban	
Tanév	A 8. évfolyamot eredményesen befejezte a nappali oktatásban (TS 083)
	Fő
2016	28
2017	22
2018	22
2019	20
2020	14
2021	19

Forrás: TeIR, KSH Tstar

c) hátrányos megkülönböztetés és jogellenes elkülönítés az oktatás, képzés területén, az intézmények között és az egyes intézményeken belüli szegregációs jelenségek;

A jogellenes elkülönítés (szegregáció) leggyakrabban az oktatásban tapasztalható. Éppen ezért a törvény szerint hátrányos megkülönböztetésnek minősül a bármely csoporthoz tartozó személyek elkülönítése egy oktatási, nevelési intézményben, illetve az azon belül létrehozott tagozatban, osztályban, csoportban, beleértve azt is, ha az elkülönítés számárányukhoz viszonyítva lényegesen nagyobb arányban érinti a csoport tagjait, mint a többi tanulót.

Az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti valamely személy vagy csoport olyan nevelésre, oktatásra való korlátozása, olyan nevelési, oktatási rendszer vagy intézmény létesítése, fenntartása, amelynek színvonala nem éri el a kiadott szakmai követelményekben meghatározottakat. Nagyrábén az oktatás, képzés területén hátrányos megkülönböztetés nem történt, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt eljárásra nem került sor.

d) az intézmények között a tanulók iskolai eredményességében, az oktatás hatékonyságában mutatkozó eltérések;

Nagyrábén működő óvoda: Nagyrábéi Óvoda-Bölcsőde (önkormányzati fenntartású), férőhely: 75 fő, óvodai csoportok száma 3 db.

Nagyrábén működő iskolák: Móricz Zsigmond Általános Iskola (KLIK fenntartású)

e) előnyben részesítés, hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások.

A Nagyrábéi Móricz Zsigmond Általános Iskola

Az intézmény pedagógusai az osztályközösségek alakítása, az egyes diákok személyiségfejlesztése során személyes példamutatással, tudatos neveléssel arra törekszenek, hogy a tanulókat ne érje közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetés, zaklatás, jogellenes elkülönítés, megtorlás. Az egyenlő bánásmód alapvető, a pedagógus egyformán viszonyul valamennyi tanítványához.

Az esélyegyenlőség biztosítása azt kívánja meg, hogy a pedagógusok felismerjék ki az, aki valamilyen oknál fogva hátrányosabb helyzetű, és ezt a hátrányt, pedagógusként hogyan lehet kiküszöbölni.

Pedagógiai munkájukon belül elsősorban az alábbi tevékenységek szolgálják az esélyteremtés és gyermekvédelem céljainak megvalósítását:

- Felzárkóztató foglalkozások,
- Tehetséggondozó foglalkozások,
- Indulási hátrányok csökkentése,
- Differenciált oktatás és képességfejlesztés,
- Szegregációmentes, együttnevelési környezet kialakítása tanórán és azon kívül,
- Különböző tanulásszervezési eljárások alkalmazása (projekt, témahét, moduláris oktatás),
- A tanulók személyiségének megismerése, az ahhoz illeszkedő pedagógiai módszerek alkalmazása,
- Kulcskompetenciák megalapozása,
- Digitális technikák széles körű alkalmazása,
- Fejlesztő és rehabilitációs foglalkozások (SNI, BTMN tanulók esetében),
- Képesség kibontakoztató, iskolai integrációs program (IPR) működtetése a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számára,
- Pályaválasztás segítése,
- Személyes, egyéni tanácsadás (tanulóknak, szülőknek),
- Egészségvédő és mentálhigiénés programok szervezése,
- Családi életre történő nevelés,
- Napközis foglalkozások,
- Egésznapos iskola,
- Szakköri, sportközi lehetőségek közül történő szabad választás lehetőségének biztosítása,
- Versenyekre felkészítés,
- Művészeti oktatás,
- Egészségügyi szűrővizsgálatok,
- A tanulók szabadidejének szervezése (tanórán kívüli foglalkozások, szabadidős tevékenységek),
- Szülőkkel való együttműködés,
- Fogadóórák biztosítása,
- Szülői értekezletek,
- Az iskolai lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer működtetése,
- Tájékoztató a pedagógiai szakszolgálat, a családsegítő- és a gyermekjóléti szolgálatokról, szolgáltatásokról,
- Veszélyeztetettség észlelése, jelzése,

Nyolcadikos tanulók középfokú beiskolázásának támogatása:

- pályaválasztási fórum szervezése
- pályaválasztási kiállítás megtekintése Debrecenben az osztályfőnökök, szülők részvételével,

- pályorientációs tanácsadás a hetedik és a nyolcadik osztályos tanulóink számára a Hajdú-Bihar Vármegyei Pedagógiai Oktatási Központ munkatársainak igénybevételével,
- írásbeli felvételt előkészítő foglalkozások tartása magyar nyelv és irodalom, valamint matematika tantárgyakból,

A hátrányos helyzetű tanulók továbbtanulását pályázatok segítségével is támogatja az intézmény:

- Út a középiskolába
- Útravaló Ösztöndíj Program
- Hátrányos helyzetű tanulók Arany János tehetséggondozó programja

Együttműködés külső intézményekkel, gyermekvédelmi szervekkel:

- Bűnmegelőzési és drogprevenciós előadások a Püspökladányi Rendőrszervezésében
- Iskolai egészségügyi ellátás: külön egészségügyi program szerint a védőnők, a háziorvos és a fogorvos bevonásával folyamatos volt.

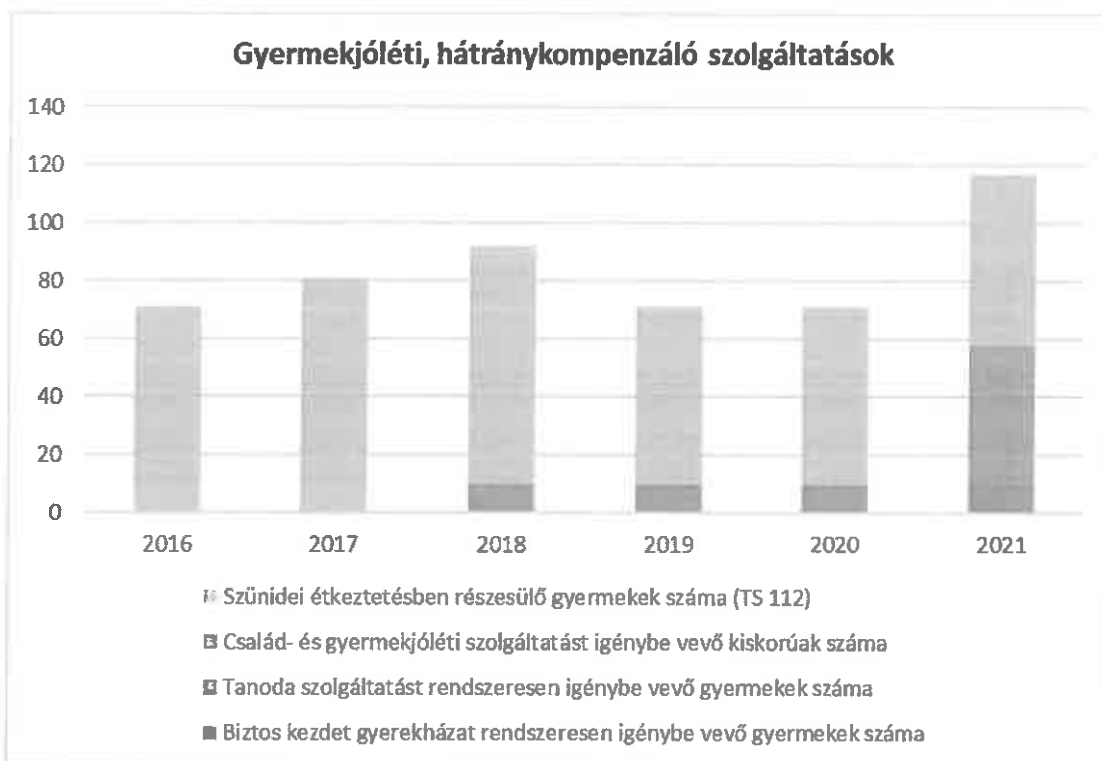
Krízis helyzetbe kerülő gyermekek esetében együttműködés a Gyermekjóléti Szolgálat munkatársaival:

- gyermekvédelmi tanácskozáson való részvétel,
- problémajelző küldése, személyes konzultáció több alkalommal

A Család-és Gyermekjóléti Szolgálattal az iskola kapcsolata napi szintű.

4.4.6. számú táblázat - Gyermekjóléti, hátránykompenzáló szolgáltatások				
Év	Biztos kezdet gyerekházat rendszeresen igénybe vevő gyermekek száma	Tanoda szolgáltatást rendszeresen igénybe vevő gyermekek száma	Család- és gyermekjóléti szolgáltatást igénybe vevő kiskorúak száma	Szünidei étkeztetésben részeseülő gyermekek száma (TS 112)
	Fő	Fő	Fő	Fő
2016	0	0	n.a.	71
2017	0	0	n.a.	81
2018	10	0	n.a.	82
2019	10	0	n.a.	61
2020	10	0	n.a.	61
2021	10	0	48	59

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati és intézményfenntartói adatok

4.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A helyben szervezett fórumokon és megbeszéléseken az érintett intézmények részéről érkezett jelzések alapján a gyermekek helyzetével kapcsolatban megfogalmazott problémák:

- fizikai-érzelmi elhanyagoltság
- tanulási, magatartási problémák, zavarok
- mozgásszegény életmód
- helytelen táplálkozás, egyre több a tejre-tojásra-gluténra érzékeny gyermek
- kisgyermekkorban az okos eszközök, internet túlzott használata
- egy-egy fennálló probléma felismerése, diagnosztizálása, megfelelő szakemberhez való irányítás és a fejlesztés sok időt vesz igénybe

A megállapított és szükséges tevékenységek a következők voltak:

- A szülők általi negatív minta átörökítése, szocializációs hiányok miatt szükséges kiscsoportos komplex, és egyéni foglalkozások a szülők és gyermekek bevonásával
- A szülőknek csoportos foglalkozás, ahol tanácsokat kaphatnak a különböző családon belüli problémák megoldására, egymással megoszthatnák a tapasztalataikat.
- A szülőkkel való kapcsolattartás erősítése, közös rendezvények szervezése, a szülők bevonása az iskolai rendezvényekbe, nyílt napok, szülői értekezlet, osztályprogramok.
- Az önálló életre való felkészülést segítő programok szervezése, a hátrányos helyzetből való kikerülést megalapozó tudás átadásával. Szülők iskolájának megszervezése.
- Esetmegbeszélések rendszeres szervezése (nevelőtestületi értekezlet).
- A különböző problémákkal küzdő kisgyermekek kiszűrése, szakemberhez irányítása.

- Az egészségügyi, szociális intézményekkel, iskolával, pedagógiai szakszolgálattal, civil szervezetekkel való további együttműködés erősítése.
- A szociálisan nehéz helyzetű családokból érkező tanulók további folyamatos nyilvántartása, szükség esetén egyénre szabott segítése.

További megfogalmazott probléma, hogy csak részben biztosítottak a közoktatási szakszolgálati és szakmai szolgáltatási feladatok (pl.: logopédus, fejlesztő pedagógus, gyógytornász, pszichológus stb.). Az iskolai szűrések során nem elég a probléma feltárása, szükség lenne helyben gyógytornászra, pszichológusra, több gyógypedagógusra. A tanulói agresszió csökkentése – szakemberek bevonása, biztosítása: Pszichológus rendszeres alkalmazása.

A gyerekek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A szülők részéről az érzelmi és erkölcsi nevelés hiánya, „jóléti árvák”, lelki sérült gyermekek számának emelkedése	Szülők szemléletformálása, gyermekpszichológusi terápia, mentálhigiénés foglalkozások szervezése.
A családsegítő és gyermekjóléti szolgálat munkatársainál fenn áll a kiégés veszélye. Nagy a lelki megterhelés munkájuk során	A családsegítő és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak folyamatos szupervíziója
A közoktatási szakszolgálati és szakmai szolgáltatási feladatok (pl: logopédus, fejlesztő pedagógus, gyógytornász, pszichológus stb.) csak részben biztosított a településen.	Célzott források felkutatása, bevonása, pályázati lehetőségek figyelése a gyermekek részére biztosítható szolgáltatások érdekében.
Sajnos anyagi problémák miatt nem minden gyerek tud részt venni a táborokban.	Adománygyűjtés vagy helyi pályázati eljárás keretében biztosítani a hátrányos helyzetű gyermekek részére a táborozás lehetőségét.
Gyermekek egészségtudatosságának hiánya	Több szakember biztosítása a gyermekek szűrővizsgálatára és fejlesztésére.
Egyre több a különleges betegséggel küzdő gyermek (ételallergia, cukorbetegség).	Biztosítani szükséges diétás nővér jelenlétét az intézményben, diétás szakács képzését, diétás konyha kialakítását.

5. A nők helyzete, esélyegyenlősége

Sajnos a rendszerváltás óta eltelt évtizedben a nők hátránya nemhogy csökkent volna Magyarországon, hanem számos területen nőtt a férfakkal szemben. A nőket érő hátrányokról több kötetnyi szakirodalom jelent meg az utóbbi években. Ezek általános megállapítása, hogy a nők hátrányos helyzetének legfőbb oka elsősorban a mélyen rögződött előítéletekben, a nők és az esélyegyenlőség előítéletes társadalmi megítélésében keresendő. Európai

integrációnk érdekében ezért mindenekelőtt a közvéleményt kell érzékenyíteni az előítéletek visszaszorítása, az esélyegyenlőség társadalmi megítélésének javítása érdekében.

A nők elleni hátrányos megkülönböztetést nem mindig könnyű észrevenni: sokszor maguk a nők – különösen, ha vezető pozíciót töltenek be – tiltakoznak a leghevesebben, amikor arról esik szó, hogy az otthoni, a munkahelyi vagy a közéleti szférában személyesen ők maguk, vagy a nők általában hátrányt szenvednének el a férfiakhoz képest. Bármily nehéz is a nemek helyzetére érzékeny elemzést lehetővé tevő adatokat gyűjteni (hiszen ezeket még a nagy adatgyűjtő szervek – járási hivatal foglalkoztatási osztálya, KSH, NAV vagy OEP – sem kérik kellő részletességgel), mégis meg kell próbálni a lehető legpontosabb információkat beszerezni.

A nemek közötti hátrányos megkülönböztetést néhány jogszabály tiltja ugyan (pl. Alaptörvény XV. cikke, Munka Törvénykönyve 12 §, és az EbkTv), de a nők és férfiak között a társadalmi élet minden területére kiterjedő egyenlőtlenség természetének okainak feltárását és persze felszámolását nem írja elő jogszabály.

Külön a nők esélyegyenlőségére és diszkriminációjuknak tilalmára nincs jogszabály. Az elsődleges törvény, amelyben kiemelve szerepel a nemek közötti egyenlőség szem előtt tartása az élet minden területén, Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (2003. CXXV. tv.) szóló törvény. Ez a törvény mondja ki, hogy a közfeladatot ellátó szervezeteknek minden jogviszonyukban, eljárásukban és intézkedésük során meg kell tartaniuk az egyenlő bánásmód követelményét (4. §). A törvény tételesen felsorolja, mely területeken tiltja a diszkrimináció minden formáját: tiltja a nemen, a családi állapoton, az anyaságon (terhességen) vagy apaságon, valamint a foglalkoztatási jogviszonynak vagy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonynak részmunkaidős jellegén, illetve időtartamának határozott vagy határozatlan jellegén alapuló megkülönböztetést.

5.1 A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége

Nagyrábén a 2023. január 1-jei adatok szerint 997 fő a férfi és 1027 fő a női lakosság száma. A nők összlakossághoz viszonyított aránya 50,7 %. Megállapítható, hogy a településen a nők és férfiak aránya kiegyenlített, a kor előrehaladtával emelkedik a nők arányuk az összlakosságon belül.

a) foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében

A településen található, **nőket is foglalkoztató munkahelyek** jellemzően a közszféra, a könnyűipar és a szolgáltatási szektor. A foglalkoztatott, az inaktív és a munkanélküli női népesség főbb demográfiai adatai nem állnak teljeskörűen a rendelkezésre (gyermekszám, képzettség, családi állapot, demográfiai adatok).

Korábban a településen a nők munkaerő-piaci szempontból hátrányban voltak, azonban az utóbbi években már kiegyenlítődött a nők és férfiak aránya a nyilvántartott álláskereső és a tartósan munkanélküliek között is.

**5.1.1. számú táblázat - Munkanélküliségi ráta nemek szerint
(a 3.2.1. táblával azonos)**

Év	Nyilvántartott álláskeresők aránya az állandó népességben a 15-64 évesek körében		
	Férfiak aránya (TS 033)	Nők aránya (TS 034)	Összesen
	%	%	%
2016	5,12	4,42	4,77%
2017	4,21	3,19	3,70%
2018	5,24	3,79	4,52%
2019	3,25	3,38	3,32%
2020	5,06	4,08	4,57%
2021	3,71	3,77	3,74%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

**5.1.2. számú tábla - A 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott
álláskeresők (a 3.2.3. táblával azonos)**

Év	180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek aránya (TS 057)	Nők aránya a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőkön belül (TS 058)
	%	%
2016	41,1	56,67
2017	41,82	47,83
2018	45,45	40
2019	63,83	46,67
2020	55,56	48,57
2021	72	44,44

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2011-2020) keretében célul tűzték ki a munka és magánélet összehangolásának támogatását és a férfi-női részvétel aránytalanságai csökkentését a döntéshozatalban.

A településnek fontos feladata a népességmegtartó képesség erősítése, az elvándorlás csökkentése. Erre egyedül a munkahelyteremtés, a foglalkoztatás bővítése jelenthet megoldást.

Erre nagyon kevés a lehetőség a térség és a település infrastrukturális helyzetét és földrajzi elhelyezkedését megnézve. Az önkormányzat próbálja a helyi vállalkozók elképzeléseit támogatni, segíteni annak érdekében, hogy plusz munkahelyeket teremtsenek, ezzel egyben elősegíteni a nők esélyeinek növelését a foglalkoztatásban.

Az Önkormányzat, mint munkáltató eleget tesz az **egyenlő munkáért egyenlő bér** követelményének. E célok megvalósulását példamutatásával tudja segíteni, hiszen szükséges az a tudatformálás és szemléletváltás, amely ezen a területen is biztosítja az esélyegyenlőséget.

Tapasztalataink szerint a gyermekvállalás, a munkahelytől való hosszabb idejű távolmaradás nagymértékben rontja a nők munkaerőpiacra való visszalépésének esélyeit. A legtöbb esetben kiszolgáltatott, kényszerhelyzetbe kerülnek ezek a nők a szülési szabadság végével.

5.1.3. számú táblázat - Pályakezdő álláskeresők száma (a 3.2.6. táblával azonos)		
Év	Nyilvántartott álláskeresők száma (TS 052)	Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (TS 053)
	fő	Fő
2016	73	12
2017	55	8
2018	66	8
2019	47	9
2020	63	2
2021	50	2

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

b) nők részvétele foglalkoztatást segítő és képzési programokban

A foglalkoztatást segítő és képzési programok esetében figyelembe kell venni, hogy megnőtt a szakmunka iránti igény, amely elsősorban a férfi munkaerőt érinti (nehéz fizikai munka: pl. kőműves). A nők fizikai erejüknél fogva kevésbé vonhatók be ezekre a területekre. Kifejezetten csak nőknek meghirdetett foglalkoztatást segítő képzési programok kis számban indulnak, de jellegüknél fogva jellemzően pl.: szövő, kertész, szociális ápoló, takarító képzések, melyeket a Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya indít, nők jelentkeznek, őket vonják be.

Elmondható, hogy alapvető gát a térségbeli nők képzésbe vonásánál, hogy alacsony mértékű a munkaerő-piaci igény a szakképzett női munkavállalók iránt, kevés olyan munkáltató van, ahol szakképzett női munkavállalót alkalmaznának. E tekintetben a piacképes munkaerő-piaci képzések során térségenként eltérő mértékben alakul ki a szakmastruktúrában ilyenféle aránytalanság, de amíg a munkaerőpiac igényoldalán radikális változás nem következik be, jelentős változás nem várható.

c) alacsony iskolai végzettségű nők elhelyezkedési lehetőségei

A nők elhelyezkedési esélyeit csökkenti a gyermekvállalás, az alacsony iskolai végzettség, a származás, etnikai hovatartozás, vagy ha hátrányos helyzetű kistérségekben élnek. Különösen nehéz helyzetben vannak azok, akiknél ezek a tényezők együttesen jelentkeznek.

Az alacsony iskolai végzettségűek elhelyezkedési lehetősége a település és környező településeken kínálta munkahelyeken alacsony. Elsősorban az önkormányzat és intézményeinek közfoglalkoztatási programjaiban kapnak feladatot és az indított képzéseken, programokban vesznek részt. Az önkormányzat több intézményében foglalkoztat nőket ezzel is lehetőséget biztosítva későbbiekben az esetleges foglalkoztatásra. A környező települések nagyobb munkáltatói elsősorban betanított munkásokat alkalmaznak, jellemzően alacsony iskolai végzettségűeket és közülük jelentős számú nőt. Alkalmi jelleggel, nyári időszakban idegymunkán jelentős számú alacsony végzettségű nő helyezkedik el és ez jelent jövedelmet számukra.

d) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén

A nők munkaerő-piaci hátránya összetett, nehezen vizsgálható jelenség. Hivatalos észrevétellel nem éltek a foglalkoztatás területén jelentkező hátrányos megkülönböztetésről, azonban a kisgyermekes anyák munkaerőpiacra való visszatérése köztudottan nehéz.

5.2 A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások (pl.: bölcsődei, családi napközi, óvodai férőhelyek, férőhelyhiány; közintézményekben rugalmas munkaidő, családbarát munkahelyi megoldások stb.)

A családi-, magánéletbeli feladatok és felelősségek általában egyoldalúan a nőket terhelik. A kisgyermeket nevelő nők (és férfiak) esélyeit a szolgáltatási hiányosságok alapvetően rontják.

Az önkormányzat a lakossági igényekre figyelemmel a korábban csak óvodaként működő intézmény profilját átalakítva egységes-óvoda bölcsődei intézményt, majd 2016. szeptember 1-től önálló bölcsődei csoportot hozott létre, hogy a kisgyermekes anyukáknak lehetősége legyen visszatérni a munkaerőpiacra.

Emellett az óvoda-bölcsőde nyitvatartási idejét is meghosszabbította, jelenleg reggel fél héttől délután fél ötig tart nyitva.

A nevelési és oktatási intézmények a gyermekek életkorának és egészségi állapotának megfelelő foglalkoztatást és étkeztetést biztosítanak azon gyermekek számára, akiknek szülei munkavégzésük, betegségük, szociális helyzetük, vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni.

Az önkormányzati intézmények saját hatáskörön belül oldják meg a nők rugalmas foglalkoztatását, összeegyeztetve a munka, a család, a gyermeknevelés feladatát.

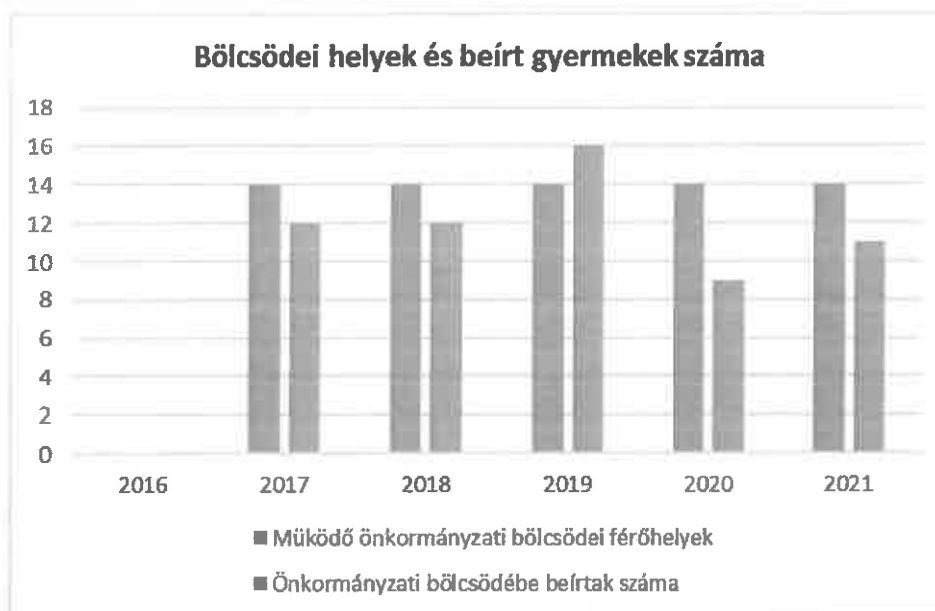
Tündér Lala elnevezéssel Biztos Kezdet Gyerekház működik a településen, melynek kereteiben lehetőséget és helyszínt biztosít a 0-3 éves gyermekeket nevelő anyukák, apukák, nagyszülők számára, hogy együtt játszva tanuljanak gyermekeikkel. Cél a gyermekek fejlesztése és felkészítése az óvodai életre úgy, hogy közben gyermek és szülője is játékosan sajátít el olyan képességeket, készségeket, melyeket a mindennapi életben is tudnak hasznosítani.

5. 2. 1. számú táblázat – Védőnői álláshelyek száma (a 4.3.1. táblával azonos)			
Év	Betöltött védőnői álláshelyek száma (TS 109)	0-3 év közötti gyermekek száma	Átlagos gyermekszám védőnőnként
	db	fő	fő
2016	1	74	74
2017	1	62	62
2018	1	66	66
2019	1	56	56
2020	1	57	57
2021	1	66	66

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

5.2.2. a) Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma (4.3.3. a.) számú táblázatból		
Év	Működő, önkormányzati bölcsődei férőhelyek száma	Önkormányzati bölcsődébe beírt gyerekek száma
	db	Fő
2016	0	0
2017	14	12
2018	14	12
2019	14	16
2020	14	9
2021	14	11

Forrás: Önkormányzati és intézményi adatgyűjtés

5.2.2. b) Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma (4.3.3. b.) számú táblázatból

Év	Működő munkahelyi bölcsödei férőhelyek száma (TS 126)	Munkahelyi bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 122)	Működő családi bölcsödei férőhelyek száma (TS 125)	Családi bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 121)	Működő mini bölcsödei férőhelyek száma (TS 127)	Mini bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 123)	Működő (összes) bölcsödei férőhelyek száma (TS 124)	Bölcsődébe (összes) beírt gyermekek száma (TS 120)
	db	Fő	db	Fő	db	Fő	db	Fő
2016	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2017	0	0	0	0	0	0	14	12
2018	0	0	0	0	0	0	14	12
2019	0	0	0	0	0	0	14	16
2020	0	0	0	0	0	0	14	9
2021	0	0	0	0	0	0	14	11

Forrás: TelR, KSH Tstar

5.3 Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

A védőnő nyilvántartja a körzetében bejelentett lakcímmel rendelkező/életvitelszerűen élő várandós anyákat. Célzott és szükséglet szerinti gondozást végez családlátogatás és védőnői tanácsadás keretén belül. Írásban értesíti a gyermekvédelmi szolgálatot, ha észleli a várandós anya válsághelyzetét. A védőnői tevékenység helyszínei többek között: a tanácsadóban önálló fogadóóra, illetve várandós- és csecsemő tanácsadás.

A helyi védőnő heti minimum 4 órában tart önálló védőnői tanácsadást a várandósoknak és a 0-6 éves kisgyermekeknek. Hetente két alkalommal van orvossal tartott tanácsadás. 2021-ben az összes családlátogatás száma: 475, szaklátogatás: 633 volt. Szaklátogatásnak minősül: várandósok, az év folyamán szült anyák, nővédelmi védőnői látogatások, csecsemők, kisdedek, gyermekek, illetve oktatási intézménybe nem járó 7-18 évesek látogatása.

5.4 A nőket érő erőszak, kapcsolati erőszak

A célcsoport vizsgálatánál említeni kell, hogy jelentős probléma a családon belüli erőszak, melyről nincsenek adatok helyi szinten. A családon belüli erőszak megelőzésénél fontos a

probléma korai feltárása. A veszélyeztetett populáció elsősorban a nők és a gyerekek, ezért fontos, hogy tisztában legyenek azzal, hogy a sérelmükre elkövetett erőszakos cselekmények esetén kihez fordulhatnak segítségért.

Az önkormányzat szociális ellátó rendszere a háziorvosi szolgálat, a védőnő, a családsegítő szolgálat, óvoda és iskola, a szomszédok sokat tehetnek az észlelés érdekében. A nőket érő erőszak, családon belüli erőszak összefüggésben van a gyermekbántalmazással, és az elhanyagolás is jelen van a gyermekek életében. Az érintett gyermekek családjaira jellemző, hogy többségük szociálisan hátrányos helyzetű és rendszeresek a szülők közötti konfliktusok. A bántalmazások hátterében főként anyagi, párkapcsolati, pszichés problémák és szenvedélybetegség áll.

Ma Magyarországon a NANE Egyesület a legismertebb szervezet, mely felvállalta e társadalmi jelenségről szóló ismeretek terjesztését.

A 2022-es évben a jegyző részére – mint családvédelmi koordinációért felelős szerv – 2 jelzés érkezett hozzátartozók közötti erőszak veszélye miatt. Egyik esetben sem volt kiskorú érintett. Sajnos elmondható, hogy az esetek többségében nem derül fény a családon belüli erőszak elkövetésére.

5.5 Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások (pl. anyaoththon, családok átmeneti otthona)

A krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások településünkön korlátozottak. Nincs anyaoththon, családok átmeneti otthona. Az ismeretek szerint krízishelyzet esetén, Debrecenben a Családok Átmeneti Otthona tud segítséget nyújtani lehetőségük szerint.

A Család- és Gyermejkölési Szolgálat tud segítséget nyújtani családsegítés keretében. A helyettes szülői hálózat a gyermekjóléti szolgálat koordinálásával működő szolgáltatás, mely a gyermekek átmeneti gondozását biztosítja. A szülő kérelmére vagy beleegyezésével, ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátást biztosít, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte, vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban megoldani nem tudja.

5.6 A nők szerepe a helyi közéletben

A nők közéletben betöltött szerepét vizsgálva nem szabad elfelejteni, hogy az azonos jogok érvényesítéséhez elengedhetetlen a képvisélet. A nők részvételére nemcsak a női nem reprezentálása miatt van szükség a politikában, azaz a közügyekről való döntési mechanizmusban, hanem mert ez szolgálja leginkább a közös érdeket.

Nagyrábén a képviselő-testület 7 tagjából 1 nő került megválasztásra, de elmondható, hogy a humán közszolgáltatások területén női vezetők vannak többségben.

5.7 A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések

Az önkormányzat intézményei nagyon kevés adattal rendelkeznek a gender szempontok és problémák tekintetében, illetve a nők elleni hátrányos megkülönböztetést nem könnyű objektíven, tényszerűen regisztrálni. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a roma nők, a sokgyermekes vagy egyedül nevelő anyák többszörösen hátrányos helyzetben vannak a munkaerőpiacon. Ennek általános oka részben a klasszikus családmódban is

keresendő, miszerint a nőnek a fő feladata a családban a ház körül van. Ezt helyi szinten megoldani nem lehet, a magányosság és az elhagyatottság érzésének megszüntetésére a társadalmi és kulturális összefogás a lehetséges megoldás. A gyermek születését követően fontos szerepe van a közművelődésnek, a sport- és szabadidő eltöltési lehetőségeknek az érintett célcsoportnál.

A nők várható élettartamának meghosszabbodását nehezíti, hogy a társadalomban betöltött szerepük, ennél fogva munkakörülményeik, életmódjuk egyre hasonlóbba válik a férfiakéhoz, aminek az a velejárója, hogy körükben az egészségkárosító kockázati tényezők közelednek a férfiakéhoz.

A nők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A családon belüli erőszakos cselekedetek nagy része felderítetlen.	A családon belüli erőszak áldozatainak hatékony segítése, áldozattá válás megelőzése.
Nők munkahelyteremtési nehézségei. Magas a gyermekét egyedül nevelő nők esetében az elszegényedés kockázata.	Célzott programok szervezése a nők részére, kiemelve a gyermeküket egyedül nevelőket. Készségfejlesztő, szocializációs tréningek tartása.
Foglalkoztatásbeli problémák, a gyermeket nevelő anyák körében.	Családbarát munkahelyek teremtése. Kisgyermekes anyák foglalkoztatásának lehetősége.
Alacsony a szűrővizsgálaton résztvevő nők száma.	Utaztatással vagy helybeli szűrővizsgálat szervezésével biztosítani az ellátás igénybevételének lehetőségét.
A gyereküket egyedül nevelő anyák lakhatási problémái válást, külön költözést követően.	Az önkormányzat által szociális alapon kiadható lakások számának bővítése.

6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége

A **népesség öregedésével** járó társadalmi, demográfiai problémák az elmúlt évtizedekben világszerte az érdeklődés középpontjába kerültek. Az öregek aránya 1950-ben az egész világon 8%, 2000-ben 10% volt, 2050-ben azonban – az ENSZ „A világnépesség öregedése – 1950–2050” című, 2000-ben közzétett kiadványa szerint az emberiségnek már több mint egyötödét, Európában 36–37%-át 60 éven felüliek teszik majd ki. Ennek a gazdaság fejlődésére, a munkaerőpiacra, a generációs transferekre gyakorolt jelentős közgazdaság hatásai várhatók.

Emellett olyan társadalmi hatásokkal is számolni kell, amelyek többek között a családotösszetételben, az együttélési formákban, az egészségügyi ellátásban mutatkoznak majd meg, sőt a változások még a közéletet, a politikai magatartást (pl.: a választások alakulását) sem hagyják érintetlenül. Elmondható tehát, hogy az idősebb korcsoportok létszámának és arányának tartós növekedése közvetlenül kihat a generációs együttműködésre, ami a társadalom működésének meghatározó módon képezi az alapját.

Az ageizmus az életkor alapú diszkriminációt jelöli. E fogalmat Európában és a világban is főként az idősekkel szembeni diszkriminációval összefüggésben használjuk. Akárcsak a más típusú megkülönböztetések, megvalósulhat direkt vagy indirekt módon, és következményei is hasonlóak az egyéb típusú diszkriminációknál tapasztaltakhoz.

Az időseket az élet számos területén éri hátrányos megkülönböztetés Magyarországon. Legjelentősebb az idősek foglalkoztatásbeli diszkriminációja. A kor alapú megkülönböztetés az új állások betöltésénél, a létszámleépítésnél és az elbocsátásoknál is gyakori.

6.1 Az időskorú népesség főbb jellemzői

2017-ben Nagyrábén a 2118 fő állandó lakosságból a 60-64 éves korosztály 167 fő, a 65 éven felüli állandó lakosság száma pedig 411 fő volt. Ez az állandó lakosság 27,3%-a.

2019-ben a 2098 fő állandó lakosságból a 60-64 éves korosztály 158 fő, a 65 éven felüli állandó lakosság száma 418 fő volt. Ez az állandó lakosság 27,5%-a.

2021-ben az állandó lakosság száma csökkent 1889 főre, ebből a 60-64 éves korosztály 131 fő volt, a 65 éven felüli állandó lakosság száma 430 főre emelkedett. Ez az állandó lakosság 29,7%-a.

Jól látható, hogy az idősek aránya az évek során egyre csak növekszik.

Ezek az adatok hűen mutatják, hogy a lakosság jelentős részét teszik ki az időskorúak, mint esélyegyenlőségi csoport igen nagy figyelmet igényel.

Egészségügyi szempontból a kor előrehaladtával mind a nők, mind a férfiak esetében csökken a rendszeres testmozgás, amely több betegség előidézője lehet.

A Kossuth Lajos Művelődési Ház és Könyvtár egyre több programot szervez, hogy a település lakosságának minél szélesebb körét elérhesse. Ilyen a ping-pong klub, mely nagyon közkedvelté vált, s valamennyi korosztály képviselteti magát.

Számos kulturális rendezvényt szerveznek, színi- és zenés előadásokat, ismeretterjesztő előadásokat, a kiállítások és könyvbemutatók is szép számban fellelhetők programjaik között. Szövőszakkör működik, melyen elsősorban idősek a résztvevők.

Igen tevékeny az idősek nappali ellátásának keretében működtetett idősek klubja, ahol családi légkörben beszélgethetnek, alkothatnak, kikapcsolódhatnak időseink. Ez testi és lelki egészségükre is pozitív hatással van.

Egészségügyi szűrővizsgálatokra a településen, helyben ritkán van lehetőség, általában be kell utaznia a lakosoknak Berettyóújfaluba, vagy Debrecenbe. Pályázatok révén ezt a hiányosságot igyekeznek az önkormányzat mérsékelni.

A lakosság jelentős része nem jár preventív vizsgálatokra. Házi orvosaink prevenciósz tevékenysége, az idősek nappali ellátásában dolgozók ilyen irányú segítsége, illetve az idősek által egymásnak átadott ismeretek jelentik a legnagyobb tudásforrást ezen a téren.

2017-ben az önkormányzat támogatást nyert „idősügyi kommunikáció” elnevezéssel, melynek keretében 100 idős kapott kormányzati támogatással laptopot, internetet, s olyan segítő személyt, akik megtanítják őket a számítógép, illetve az internet használatára. Ez által az idősek nem csak magányukat tudják enyhíteni, hanem kapcsolatteremtés mellett lehetőségük van mindennemű ismeret, tudás megszerzésére, amely csak gondolatukban felmerül.

A házi orvosaink és a védőnő által tartott előadások keretében próbáljuk felhívni a lakosok, közöttük az idősek figyelmét az egészségmegőrzésre.

Mai időseink jövedelmi helyzetére jellemző, hogy nagytöbbségük még öregségi nyugdíjjal rendelkezik. Helyi adatgyűjtés alapján a jövedelmek mértéke elég szerteágazó, de többségben vannak az alacsony jövedelemmel rendelkezők.

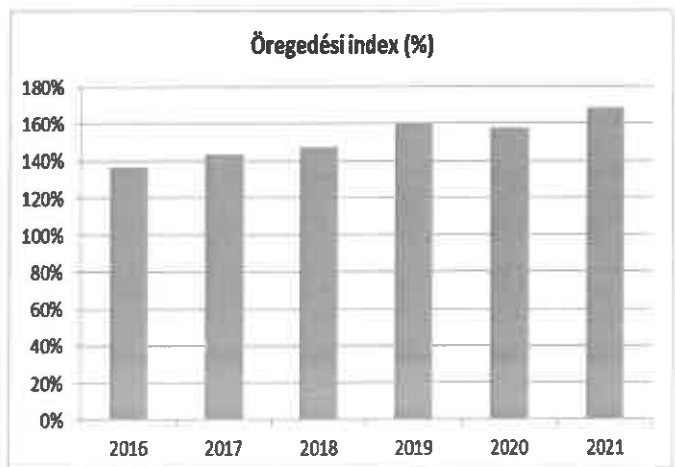
A településen az idősek aránya kb. az állandó lakosság 30 %-át teszi ki. Megfigyelhető, hogy ebben a csoportban jelentősen nagyobb a nők száma, mint a férfiaké.

6.1. számú táblázat - Öregedési index (3. táblával azonos)

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő) (TS 026 és TS 028 összesen)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő) (TS 010 és TS 012 összesen)	Öregedési index % (TS 030)
2016	407	298	136,58%
2017	411	287	143,21%
2018	409	277	147,65%
2019	418	261	160,15%
2020	420	266	157,89%
2021	430	255	168,63%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

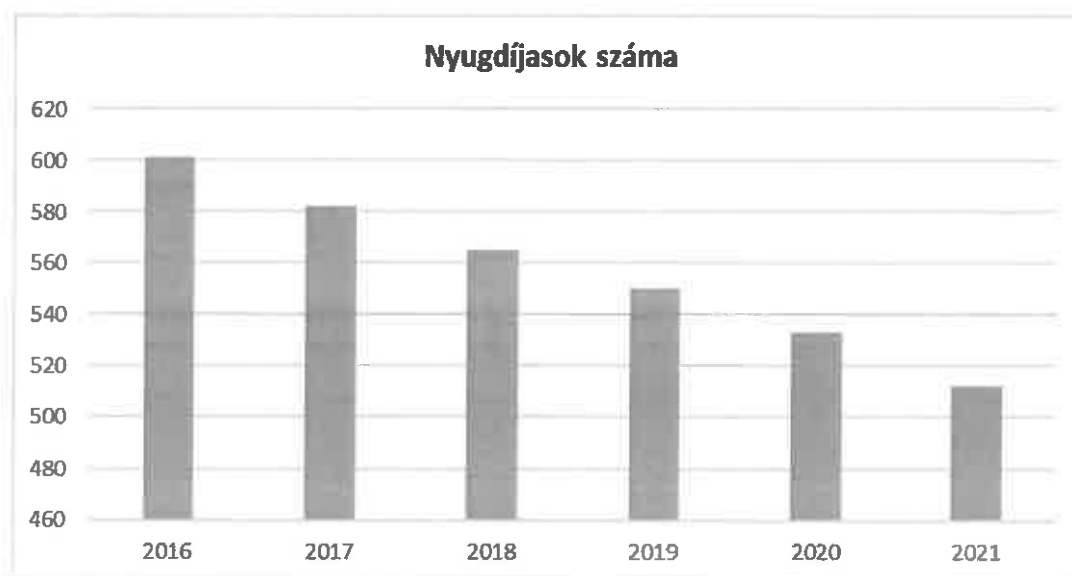
Öregedési index (%)

6.1.1. számú táblázat – Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma

Év	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak száma (TS 063)	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők száma (TS 064)	Összes nyugdíjas
2016	241	360	601
2017	238	344	582
2018	237	328	565
2019	226	324	550
2020	215	318	533
2021	211	301	512

Forrás: TeIR, KSH Tstar

6.1.2. számú táblázat - Nyugdíjszerű ellátások

Év	Életkoron alapuló ellátásban részesülő férfiak száma (TS 067)	Életkoron alapuló ellátásban részesülő nők száma (TS 068)	Öregségi nyugdíjban részesülő férfiak száma (TS 069)	Öregségi nyugdíjban részesülő nők száma (TS 070)	Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő férfiak száma (TS 071)	Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő nők száma (TS 072)	Időskori járadékban részesítettek havi átlagos száma (fő) (TS 134)
2016	3	1	170	222	2	56	n.a.
2017	3	1	172	222	3	47	1
2018	3	2	175	228	2	38	2
2019	3	2	172	228	2	38	2
2020	5	2	169	220	2	39	2
2021	7	2	164	217	2	30	2

Forrás: TeIR, KSH Tstar

6.2 Idősek munkaerő-piaci helyzete

a) idősek, nyugdíjasok foglalkoztatottsága

Az idős korosztály (jellemzően az 55 év felettek) **foglalkoztatási mutatója a településen alacsony**. Annak a személynek az elhelyezkedési esélye, aki ebben a korban munkanélkülivé vált, nagyon kicsi. Ebbe a korosztályba tartozó személyek kiszolgáltatottabbak a munkaerő-piacon. A nyugdíjkorhatár betöltése előtti munkaviszony megszűnés után leginkább a közfoglalkoztatás keretében dolgoznak.

A településen néhány esetet kivéve nem jellemző a nyugdíj melletti munkavégzés.

Az idős emberek a **vidéki életmóddal járó többletterhelés** miatt örülnek, ha a ház körüli teendőket el tudják látni. Mindenki kertés házban lakik, ahol bőven van tennivaló.

6.2. számú táblázat - Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás terén (a 3.2.2. táblázatból)

Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Év	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Fő összesen	73	54	66	47	63	50
41-45 év (TS 042)	Fő	4	2	4	3	3	2
	%	5,48%	3,70%	6,06%	6,38%	4,76%	4,00%
46-50 év (TS 043)	Fő	5	5	4	2	6	1
	%	6,85%	9,26%	6,06%	4,26%	9,52%	2,00%
51-55 év (TS 044)	Fő	4	5	6	3	4	5
	%	5,48%	9,26%	9,09%	6,38%	6,35%	10,00%
56-60 év (TS 045)	Fő	5	4	6	5	10	6
	%	6,85%	7,41%	9,09%	10,64%	15,87%	12,00%
61 éves, vagy afelett (TS 046)	Fő	16	15	11	14	17	24
	%	21,92%	27,78%	16,67%	29,79%	26,98%	48,00%

Forrás: TelR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A nyugdíjasok foglalkoztatására a nyugdíjtörvény szigorodó változásaival kedvezőtlen hatások figyelhetők meg. (Előrehozott nyugdíjba vonulás és a nyugdíj melletti munkavállalás szigorodó feltételei miatt.) A rokkantsági nyugdíj a jelenlegi törvény szerint rokkant és rehabilitációs ellátás lett. Az idősekhez az öregségi nyugellátás tartozik. A változások a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. (Tny.) törvényben megtalálhatóak. A módosítások alapvetően az eljárási szabályokat érintik, illetve technikai jellegűek, és beiktatásukat az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. (Ákr.) törvény 2018. január 1-jei hatályba lépése indokolja.

Az 50 év feletti munkavállalók alkalmazása ellen megfogalmazott két legerősebb érv az idegen nyelvtudás és a megfelelő számítástechnikai ismeret hiánya. Ugyanakkor számos érv szól az alkalmazásuk mellett is, hiszen a munkában töltött évek alatt komoly szakmai tudásbázist halmoztak fel.

b) tevékeny idős kor, élethosszig tartó tanulás, idősek, nyugdíjasok foglalkoztatásának lehetőségei a közintézményekben, foglalkoztatásukat támogató egyéb programok a településen

Az idősellátás területén egyre jelentősebb szerep jutott az önszerveződő közösségeknek és a Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ által biztosított Idősek Nappali Ellátásának. Településünkön több önszerveződő közösség is biztosítja, szervezi az idősek szabadidő eltöltésének sokszínű programját. Pályázatok útján és önkormányzati támogatással szervezik programjaikat, bekapcsolódva vármegyei, térségi rendezvényekbe.

Helyi szinten meg kell említeni a Kossuth Lajos Művelődési Ház és Könyvtár fontos és nélkülözhetetlen szerepét a település kulturális életében. Egész éven át folyamatosan biztosítja a helyiek számára – óvodástól a nyugdíjasig –

- a kulturált szórakozási lehetőséget,
- számos kiscsoportos foglalkozásra várják őket, ahol a szórakozáson túl az életvitelüket is könnyítő ismereteket gyűjthetnek, ill. tanulhatnak,
- települési és nemzeti ünnepek szervezése és lebonyolítása kerül megszervezésre.

Kulturális szolgáltatásaikat valamennyi korosztály igénybe veszi és speciális rétegfeladatokat is ellátnak: ismeretterjesztő előadások, tanfolyamok, klubok, körök, klubjellegű programok, kirándulások, táncos rendezvények, szabadtéri rendezvények, valamint helyet biztosítanak a nyugdíjas klubok számára, segítik rendezvényeiket.

A tevékenységi területei a kulturális tevékenység, a hagyományápolás, a közösségfejlesztés, az egészséges életmód szemléletének terjesztése, az élhető környezet megteremtése köré csoportosul. Feladatuk továbbá a település múltjának, értékeinek megismerése és megismertetése, a hagyományok ápolása azok újrateremtésével, és cselekvő részvétel a helyi közösség életében.

Az önkormányzat **támogatja** a településen élő idős emberek önszerveződő tevékenységét, a nyugdíjas közösségek munkáját pénzügyileg is segíti, valamint közösségi színteret biztosít az életkori sajátosságaikból adódó közösségi események megtartásához.

Az önkormányzat az idősekre, mint egy-egy közösség tagjaira és mint tapasztalatokkal rendelkező magánszemélyekre egyaránt számít az önkormányzat. A nyugdíjas közösségek tagjait bevonja azon hagyományok ápolásába, amelynek célja a település kulturális örökségének gondozása, annak a tudásnak az átadása, amellyel a település hagyományai életben tarthatók.

Az állam és a települési önkormányzat a szociális alapszolgáltatások megszervezésével segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában. Településünkön biztosított az idősek nappali ellátása, ezen belül demens nappali ellátás, a házi segítségnyújtás, a szociális étkezés, a családsegítés.

Ha életkoruk, egészségi állapotuk, valamint szociális helyzetük miatt rászoruló személyekről az alapszolgáltatások keretében nem lehet gondoskodni, a rászorultakat állapotuknak és helyzetüknek megfelelő szakosított ellátási formában kell gondozni.

Az önkormányzat saját honlapot működtet, ahol a települést érintő friss hírek hozzáférhetőek, a felület akadálymentesített.

Az idősek nappali ellátását végző intézmény rendszeresen szervez az időseknek látásvizsgálatot, illetve ortopédcipő készítésében is segítséget nyújtanak.

A településen van az időseknek egy aktív magja, akik **tevékenyen részt vesznek** a község közösségi életében. A nyugdíjas klubban rendszeresen összejönnek, fellépésekre készülnek, kirándulnak, kapcsolatot tartanak fenn a település gyermekközösségeivel, intézményeivel. Talán többen vennének részt ebben a tevékenységben, ha az intézménybe való

eljutás könnyebbé válna. Ez megoldható lenne, ha gépjármű vinné ki a távolabb lakó, illetve a fizikai állapota miatt kimenni nem tudó időseket.

Az idősek egy rétegére jellemző az **élethosszig tartó tanulás**. Ez elsősorban ugyanarra a csoportra vonatkozik, akik egyébként aktív résztvevői a társadalmi életnek. Ez abból is következik, hogy többen találkoznak a társadalom és a technika újdonságaival.

Az informatikai ismeretek egyre fontosabbá válnak a mindennapi élet során, ezért az idősek körében ismét szükséges a számítógép és internethasználat oktatására, az ehhez szükséges eszközök beszerzésére, hogy ezáltal is nagyobb esélyük legyen a közszolgáltatások, az információk elérésére. Ennek érdekében az önkormányzat támogatás iránti igényt nyújtott be és támogatást kapott az idősek infokommunikációs képességeinek fejlesztésére. Ennek keretében 100 időshöz került ki laptop és mobil internet, valamint segítők járnak hozzájuk rendszeresen és oktatják őket a számítógép, az internet használatára.

Az idősek még a vártnál is nagyobb lelkesedést mutatnak az internethasználat irányába. Facebook-ot használnak, böngésznek, kapcsolatba lépnek egymással, családtagokkal, ismerősökkel. Nagy segítséget nyújt a társadalomtól való elszigetelődés és a magány érzésének csökkentésében.

Egészségügyi alapellátás tekintetében két háziorvosi és egy fogorvosi körzet áll a rendelkezésükre. A laborvizsgálatokhoz a háziorvosok helyben leveszik a vért, melyet beszállít az önkormányzat a Gróf Tisza István kórházba, Berettyóújfaluba. A szakorvosi ellátás legközelebb Berettyóújfaluban érhető el.

Ide a tömegközlekedés – bár vasút nem áll rendelkezésre - jónak mondható.

A településnek jól felszerelt, nagy kötettségű könyvtára van, mely minden nap látogatható. Itt is rendelkezésre áll ingyenes internet elérés.

c) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén

A diszkrimináció felmérése e célcsoport tekintetében is rendkívül nehéz. A szakirodalomból is tudható, hogy az idősebb korosztály sokkal jobban kiszolgáltatott a munkaerő-piaci diszkriminációnak, tehát nehezebben helyezkednek el, és a munkahelyi leépítések is előbb érik el őket. A Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya és a közmunkaprogram lehetőséget biztosít a nyugdíj előtt álló idősebb korosztály munkavállalásában (képzések, új szakmákban való elhelyezkedés) és igyekeznek ellensúlyozni a hátrányos megkülönböztetést a foglalkoztatás területén.

6.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés

Nagyrábén a helyi közszolgáltatások terén az idősekkel való foglalkozás magas színvonalú. Az önkormányzat és intézményei önállóan és együttműködve is törekednek az érintett célcsoport közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés magas szintű biztosítására. A nappali ellátásban részesülő helybeli célcsoport aránya viszonylag magas, köszönhető ez az előregedő tendenciának és annak, hogy az idősek gyakran maradnak egyedül, elmagányosodnak, családjuk elköltözik, távol él. Az önkormányzat minden ellátásra jelentkezőt fogad, létszámkeret hiánya miatt nem történt elutasítás.

a) az idősek egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférése;

A személyes gondoskodást nyújtó, időseket érintő szociális ellátásokat az önkormányzat a kötelezően ellátandó feladatai között biztosítja. A szociális alapszolgáltatások megszervezésével az állam és a települési önkormányzat lehetőségei szerint segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában. Ha az életkoruk, egészségi állapotuk, valamint szociális helyzetük miatt rászorult személyekről az alapszolgáltatások keretében nem lehet gondoskodni, a rászorultakat állapotuknak és helyzetüknek megfelelő szakosított ellátási formák igénybevételét lehetővé tevő intézménybe irányítja.

Az idősek ellátásában fontos szerepet vállaló intézmény a Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ, Család és Gyermekegészségi Szolgálat és Központ Nagyrábéi Telephelye, mely gondoskodik a **szociális étkeztetésről, az idős, demens személyek nappali intézményi ellátásáról és a házi segítségnyújtásról.**

A **szociális étkeztetést** igénybevételére a hét öt napján van lehetőség. Az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguk, illetve eltartottjaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani, különösen koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségük, szenvedélybetegségük, vagy hajléktalanságuk miatt. Lehetőség van az étel elvitelére, házhozszállítására, illetve az idősek nappali ellátásában részt vevő ellátottak számára az étel helybeni fogyasztására is. Térítési díjat 2022. évben 120 ellátást igénybe vevő fizetett.

Az Időskorúak **nappali ellátásának** célja, hogy lehetőséget biztosítson az idős ellátottak számára otthonuk fenntartása mellett napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére és napközbeni étkezésre.

A szolgáltatások körébe tartoznak többek között a szabadidős programok szervezése, szükség szerint az egészségügyi alapellátáshoz és a szakellátásokhoz való hozzájutás segítése, segítség hivatalos ügyek intézésében, munkavégzés szervezése, életvitelre vonatkozó tanácsadás, életvezetés segítése. Nagyrábé településen az idős, demens személyek nappali ellátása működési engedély szerint 30 főt engedélyezett, ebből 14 fő demenciában szenvedő személy. Az Idősek Napközi Otthona néven ismert intézmény minden idős számára látogatható. Leginkább beszélgetni, újságot olvasni, kártyázni szeretnek, kedvelik a közös főzéseket. Mentálhigiénés tevékenységre nagy szükség van, a magányos idősek egyéni beszélgetéseket is igényelnek.

Házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személynek saját lakókörnyezetében kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást. A házi segítségnyújtás keretében szociális segítséget vagy - a szociális segítség tevékenységeit is magába foglaló - személyi gondozást kell nyújtani. A 2022-es év végén 100 fő ellátottal és 13 fő gondozónővel valósult meg a házi segítségnyújtás.

6.3.1. számú táblázat - 65 évnél idősebb népesség és nappali ellátásban részesülő időskorúak száma

Év	65 év feletti lakosság száma (férfiak TS 026, nők TS 028)	Nappali ellátásban részesülő időskorúak száma (TS 129)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (TS 130)	Szociális étkeztetésben részesülők száma (TS 131)
	Fő	Fő	fő	fő
2016	407	29	209	141
2017	411	32	184	137
2018	409	38	179	144
2019	418	35	180	173
2020	420	36	168	175
2021	430	36	181	162

Forrás: TeIR, KSH Tstar

b) kulturális, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférés;

A kulturális programokhoz való hozzáférés feltételei településünkön megfelelőek az idős korosztály igényeinek. A településen kulturális programok, események, intézmények biztosítják az idősebb korosztály szabadidő eltöltéséhez való jogának érvényesülését, továbbá segítik a szolgáltatások megközelítésének közlekedési lehetőségét, akadálymentességét, a kedvezményes igénybevétel lehetőségeit.

A szervezők munkájának köszönhetően az idősek rendszeres látogatói a színházi előadásoknak, koncerteknek, múzeumoknak, közösségi rendezvényeknek, báloknak, sporteseményeknek. A programok szervezői az önkormányzati intézmények munkatársai, a klubok vezetői, egyházak, egyéb civil szervezetek, de az időseket ellátó, Szociális Szolgáltató Központ is lehetőséget nyújt közösségi együttlétre, kulturális foglalkozásokon való részvételre, foglalkoztatásra.

A Szociális Szolgáltató Központ többek között a házi segítségnyújtásban részesülő időseket az elmagányosodás megelőzése érdekében bevonja az Idősek napközi otthonának foglalkoztatásaiba.

c) idősek informatikai jártassága;

Az idősek informatikai képességeinek fejlesztése ma már elengedhetetlen. Ezzel nemcsak a munkaerőpiacon való elhelyezkedési esélyeik nőnek, de általában véve is több információhoz juthatnak rövid időn belül és hatékony módon. Sok esetben az időseknek abban kell segítséget nyújtani, hogy leküzdjék az újdonságtól, és a modern eszközök felhasználásától való félelmüket, és hogy képet kapjanak az internet széles körű felhasználásának lehetőségeiről.

Az Idősügyi Infokommunikációs Program keretein belül előzetes állapotfelmérő kérdőív kitöltésének elemzése után a nagyrábéi lakhellyel, életvitelszerűen a településen élő 65. életévét betöltöttök között 100 db laptop került kiosztásra. A pc mellé hangszórót és egeret

és internetet is kaptak. A kiosztott eszközök használati megállapodással vannak az időseknel, amely azt jelenti, hogy az nem az Ő tulajdonukat képezi, az a KIFÜ és a Magyar Állam tulajdonában áll.

Örömrnkre szolgál, és munkavállalóink munkáját ismeri el az a tény, hogy az ingyen internet lejárta után sokan vállalták az internet bekötését, mert továbbra is szerették volna használni a laptopot és a szolgáltatást. Reményeink között továbbra is szerepel, hogy sikerül néhány álláshelyet közalkalmazotti munkahellyé alakítani.

Az igény a célcsoport részéről egyre nagyobb, mely betudható az internet elterjedésének, de megemlítendő a családtagok elköltözésének, munkavállalás miatti távolság esetén a kapcsolattartás egyik módjának is.

d) a generációk közötti programok

A kis lakónépeség számú település ellenére a generációk közötti programok sokszínűsége mutatkozik meg. Célja, hogy közelebb hozza egymáshoz a különböző korosztályokat, a gyermekeket és időseket. Településünkön lévő intézményeink nagy hangsúlyt fektetnek a kapcsolatok építésére, így az óvoda, az iskola és az idősek otthona, valamint a szociális alapellátást biztosító intézmény közötti együttműködés során a közös élmények kialakítására törekszenek. A programok során a gyerekek, fiatalok és idősek együttléte a kialakult jó csapatmunka eredményeképpen csodálatos élménnyel gazdagodhatnak a résztvevők.

Az Idősek napközi otthonának működési célja, hogy önellátási képességének csökkenése mellett is kielégítettek legyenek az idősek szükségletei, és meg tudják őrizni emberi méltóságukat. A demenciával küzdő idős ember életminőségének megőrzésébe beletartozik, hogy:

- napjait aktívan tölti segítői közreműködésével
- biztonságban érzi magát
- érzelmi támogatást kap

A gondozás célja: Az ellátottak korának és egészségügyi állapotának megfelelő fizikai és egészségügyi ellátás, pszichés gondozás és foglalkoztatás.

A gondozás elemei:

- fizikai
- egészségügyi
- mentális
- foglalkoztatás

Fizikai ellátás: Szűkebb és tágabb környezetük tisztántartása, valamint lehetőséget biztosítanak a napi egyszeri meleg ebéd igénybevételére, tisztálkodásra, ruhanemű mosására, vasalására. Napi rendszerességgel biztosított torna és mozgásos játékok. Egészségügyi ellátás keretén belül rendszeresen mérik ellátottjaik vérnyomását, vércukorszintjét. Szükség esetén elkísérik tagjaikat az orvoshoz, az általa felírt gyógyszereket kiváltják. Egészségügyi felvilágosító előadásokat szerveznek.

Mentális gondozás: Cél az izoláció elkerülése, segítségnyújtás a társas kapcsolatok kialakításában. A mentális gondozás során olyan lelki egyensúly megteremtésére törekednek, mellyel képessé válnak a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodásra.

Foglalkoztatás keretén belül lehetőséget biztosítanak a szabadidő hasznos, tevékeny eltöltésére. Fizikai szellemi aktivitás megtartására. Napi rendszerességgel: TV nézés, újságolvasás, kártyajátékok, társasjátékozás. Tv, DVD, CD lejátszó, társasjátékok, folyóiratok állnak rendelkezésre, valamint igény szerint kézműves foglalkozásokat szerveznek. A szabadidős programok az idő hasznos eltöltése általában évszakokhoz kötődik, tavasszal és nyáron szalonnát sütnek, bográcsoznak, télen kézimunkáznak. Heti rendszerességgel: képesség, készségfejlesztés: memóriafejlesztő játékok, fejtörő játékokra van lehetőség. Minden ellátottal egyéni sajátosságának megfelelően foglalkoznak. Feladataikat éves munkaterv alapján végzik. Munkájuk során azon fáradoznak, hogy klubtagjaik életviteléhez naponta segítséget tudjanak nyújtani, hogy megelégedéssel éljék napjaikat.

6.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

Az idősök helyzetével kapcsolatos helyi problémákat fogalmazott meg a program elkészítésébe bevont szakemberek közössége: „A mozgáskorlátozottakat, idősök érdekeit figyelembe véve kiemelt szempont az akadálymentesség. Az időskorban jellemző megbetegedések - a daganatok, keringési zavarok, szív- és érrend- szeri megbetegedések, izületi problémák - mellett pszichés problémák is jelen vannak. Az idős ember egyedül marad, izolálódik, szellemi és fizikai aktivitása hanyatlik, önellátási képessége beszűkül. Ez nagyon sok embernél okoz pszichés megbetegedéseket. Különösen gyakori a depresszió és a demencia kialakulása. Jellemző, hogy a betegségek általában együttesen fordulnak elő. Ezen betegségekre nem derül fény időben. Ebből kifolyólag szükséges lenne szűrővizsgálatokra, valamint ezek népszerűsítésére, valamint a prevenciós szemlélet erősítésére, az egészségtudatos magatartás fejlesztésére színes programok biztosításával.”

Az idősök helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Nem megfelelő az idősök nappali ellátásának helyt adó épület nagyon elavult, korszerűsítésre szorul	A Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ nagyrábéi telephelyének korszerűsítése.
Az idősök csoportja fokozottan kitett az áldozattá válás veszélyének.	Idősök áldozattá válását megelőző információ nyújtás, intézkedések.
A településen magas az 55-64 év közötti munkanélküliek száma.	Közfoglalkoztatás folytatása. Egyéb helyi foglalkoztatási lehetőségek felkutatása.
Az idősök csekély ismerettel rendelkeznek a számítógép- és internethasználat területén.	A számítógép-és internethasználat szükséges ismeretek bővítése, eszközpark fejlesztése.
Nappali ellátást nyújtó intézménybe történő eljutás nehézsége	Gépjármű indítása az ellátottak részére

Egészségügyi ellátás körülményeinek, esz- közellátottságának romlása.	Az egészségügyi ellátást biztosító intéz- mény eszközei minőségének javítása.
ageizmus veszélye	a problémát csökkentő programok terve- zése és lebonyolítása
Egyedül élők elmagányosodása	Az érintett réteg közösségi életbe történő bevonása, aktivitást és közösségi szerepvál- lalást megőrző, programok további szerve- zése
A idősek lakosságon belüli arányához vi- szonyítva kevés az internet eléréssel ren- delkezők száma	Informatikai sarok bővítése az időseket el- látó intézmény épületében.
Az időskorú lakosság számának növekedé- sével nő azok száma, akik sürgős egészség- ügyi ellátásra szorulhatnak	jelzőrendszeres, házi segítségnyújtás

7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 26. cikke elismeri a fogyatékkal élő személyek jogát az önállóságuk, társadalmi és foglalkozási beilleszkedésük, valamint a közösség életében való részvételük biztosítását célzó intézkedésekre. Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 2006. december 13-án egyhangúan fogadta el a Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló Egyezményt és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyvet. Az új nemzetközi egyezmény közel 650 millió fogyatékkal élő embert érint a világon.

A **hazai fogyatékosügyi politika** kiemelkedő sikere, hogy hazánk volt a világon az első állam, amely mind az Egyezményt, mind pedig a Jegyzőkönyvet ratifikálta a 2007. évi XCII. törvénnyel. Az Egyezmény szerint „fogyatékossgal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását”.

Az egyenlőség, az egyenlőtlenségek kérdése különböző mértékben ugyan, de valamennyi – a többségtől eltérő jellemzőkkel rendelkező – személyt, csoportot érint ma Magyarországon. Különösen veszélyeztetett csoport a cigányság, más szempontból a nők, ismét más szempontból, de külön figyelmet érdemel a fogyatékos emberek helyzete is.

A fogyatékos emberek és családjaik világszerte a legsérülékenyebb társadalmi csoportot alkotják, évszázadok óta a szociális élet peremére sodródva élnek, boldogulásukat ezernyi tényező hátráltatja.

A fogyatékosügy- és általában az esélyegyenlőség- talán legfontosabb feladata, hogy az államigazgatás területén meghonosodjon a mainstreaming elve, vagyis az a szemlélet, hogy a fogyatékos emberek ügye nem (csak) szociális kérdés: valamennyi ágazat, minden köz- igazgatási szereplő kötelessége és felelőssége, hogy a saját területén érvényesítse a fogyatékos emberek esélyegyenlőségének szempontjait, és megtegye az ehhez szükséges szak- mapolitikai lépéseket.

Mint általában az esélyegyenlőség területén, a fogyatékosügyben is a társadalmi szemléletformálás az egyik legnagyobb kihívás. Komoly kihívás, és súlyos feladat hárul a döntéshozókra és végrehajtókra a társadalom egésze tekintetében: mindenki számára világossá kell tenni, hogy a fogyatékos emberek integrációja mindannyiunk feladata, és – bár jelentős anyagi forrásokat emészt fel – nem csupán pénz kérdése. Az egyenlő esélyű hozzáférés egyik eszköze az akadálymentesítés, amelynek fogalma az utóbbi években teljesen új tartalmat nyert: valamennyi fogyatékosági csoporthoz tartozó ember – azaz a mozgás-sérült, látássérült, hallássérült és az értelmi fogyatékos, autista és súlyosan- halmozottan fogyatékos emberek – speciális szükségleteinek figyelembevételét kell a komplex akadálymentesítés, azaz az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése alatt érteni.

A kulcs az, hogy ma már nem pusztán épületek akadálymentesítéséről beszélünk, hanem a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáféréséről.

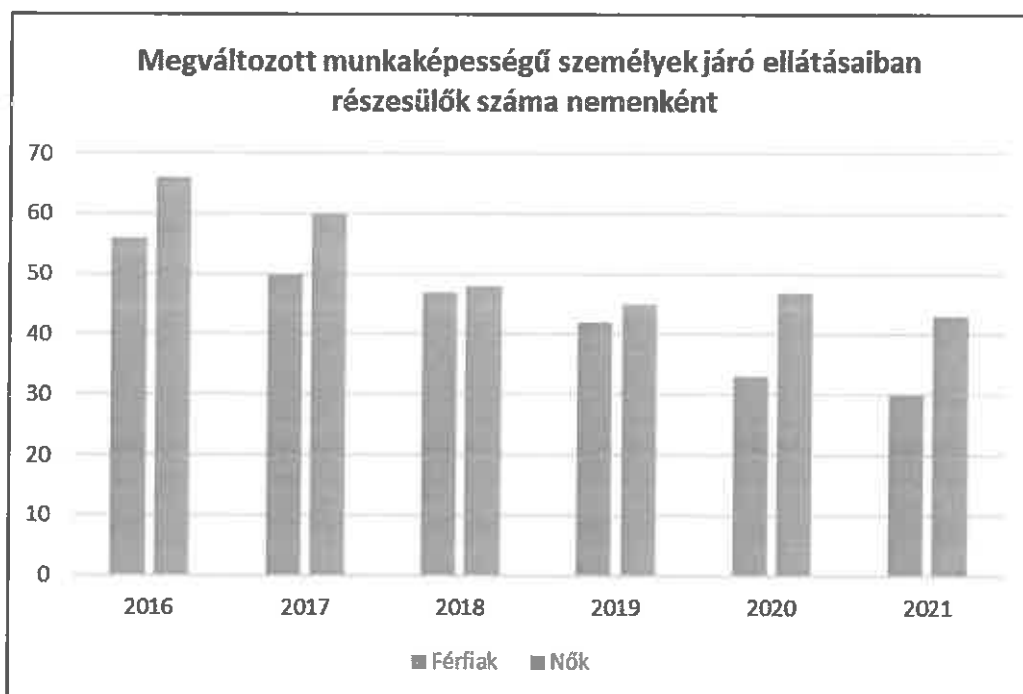
7.1 A településen fogyatékossgal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái

A fogyatékkal élők legnagyobb részének egyetlen megélhetési forrása az alacsony összegű **nyugdíj, járadék, segély**. Egyes esetekben az iskolai végzettségük elmarad az egészséges társaikétól, ami tovább rontja megélhetési esélyeiket. A tartós egészségügyi problémákkal, illetve fogyatékkal élő emberek munkaerőpiaci lehetőségei erősen behatárolódtak. Fontos továbbá a célcsoport részére szervezett ellátásokat, szolgáltatásokat, az egyes intézkedéseket az egyéni szükségletek alapján tervezni. Tapasztalataink szerint elhelyezkedésük során **számos akadállyal** kell megküzdeni.

A településen az elmúlt években a **lakosság alig 4%-át** teszik ki a megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma:

7.1.1 számú táblázat - Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma nemenként			
Év	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma - Férfiak (TS 061)	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma - Nők (TS 062)	Összesen
2016	56	66	122
2017	50	60	110
2018	47	48	95
2019	42	45	87
2020	33	47	80
2021	30	43	73

Forrás: TeIR, KSH Tstar

**7.1.2. számú táblázat - Nappali ellátásban részesülő
fogyatékkal élők száma**

Év	Nappali ellátásban részesülő fogyatékos személyek száma (TS 128)
2016	0
2017	0
2018	0
2019	0
2020	0
2021	0

Forrás: TeIR, KSH Tstar; és helyi adatszolgáltatók

a) fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatásának lehetőségei, foglalkoztatottsága, védett foglalkoztatás, közfoglalkoztatás;

A Fot. 15-16. §-a értelmében a fogyatékos személy lehetőség szerint integrált, ennek hiányában védett foglalkoztatásra jogosult. A foglalkoztatást biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Az átalakítással kapcsolatos költségek fedezésére a központi költségvetésből támogatás igényelhető. Ha a fogyatékos személy foglalkoztatása az integrált foglalkoztatás keretében nem megvalósítható, úgy számára speciális munkahelyek működtetésével a munkához való jogát lehetőség szerint biztosítani kell. A védett munkahelyet a központi költségvetés normatív támogatásban részesíti.

Településünkön sajnos nem jellemző az integrált, és a védett foglalkoztatás. Az önkormányzat intézményei leginkább a törvényi előírásnak megfelelően foglalkoztatnak megváltozott

munkaképességű személyeket (többnyire a rehabilitációs hozzájárulás fizetési kötelezettség miatt).

A fogyatékos munkavállalókkal kapcsolatos probléma oka elsősorban az, hogy a teljesítménykényszer miatt nincs lehetősége a szervezeteknek a fogyatékos személy speciális munkavégzési körülményeit, igényeit figyelembe venni, emiatt sokszor alkalmazásuk is meghiúsul.

b) munkavállalást segítő lehetőségek;

Nagyrábén a fogyatékkal élő és megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak helyzete

korlátozott. Jelenleg Püspökladányban a PIREHAB Nonprofit KFT. és a Pro- Team Nonprofit KFT biztosít a közelben lehetőséget számukra. A jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő megváltozott munkaképességű személyek a kormányhivatal rehabilitációs szakigazgatási szervénél igényelhet munkaközvetítési lehetőséget. A Rehabilitációs kártya a megváltozott munkaképességű személyt foglalkoztató munkaadó számára is kedvezményt nyújt.

A fogyatékos és megváltozott munkaképességű személyek egy komplex hátrányokkal rendelkező munkavállalói csoport. A fogyatékos és megváltozott munkaképességű személyek gazdasági pozícióját nem csupán egészségi állapotuk gyengíti, hanem az is, hogy magas körökben az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, a 60 év feletti aránya. A településen élő megváltozott munkaképességű számára akadályként jelentkezik, hogy a munkalehetőségek száma minimális, valamint a településről való ingázás felerősíti az utazással és közlekedéssel kapcsolatos egyébként is jelentkező nehézségeiket.

c) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén;

Gyakran előforduló probléma, hogy a fogyatékos személyt akadályozottsága miatt nem foglalkoztatják a végzettségének és képzettségének megfelelő álláshelyen. (pl.: felsőfokú végzettsége ellenére alacsonyabb végzettséggel is betölthető foglalkoztatást ajánlanak neki.) A fogyatékos személyek foglalkoztatása akkor is meghiúsulhat, ha a fogyatékos személy nem tudja megközelíteni a munkahelyet, a településen belüli közlekedési akadályok miatt, és különösen, ha a támogató szolgálattól sem kap segítséget. Ilyen információk beszerzése rendkívül nehéz, hiszen az érintettek nem hozzák a hátrányos megkülönböztetést nyilvánosságra, mert ezzel a jövőbeni alkalmaztatási kilátásaik is csökkennek. Nagyrábén ismereteink szerint jelzés ilyen jellegű problémáról nem érkezett.

d) önálló életvitelt támogató helyi intézmények, szolgáltatások, programok.

A fogyatékkal élő emberek és családjaik a legsérülékenyebb társadalmi csoportot alkotják. Feladatunk olyan környezet teremtése, működtetése, hogy egyenlő esélyekkel érvényesülhessenek a mindennapi életünk során a lakhatás és közlekedési eszközök használata, a szociális és egészségügyi ellátás, az iskoláztatási és munkalehetőségek, a kulturális és társadalmi élet, valamint a sport és a szórakozás területén is

A Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ támogató szolgálata a saját lakókörnyezetben, lakóotthonban élő fogyatékos személyeknek nyújt alapszolgáltatást, amely a közösségi és szabadidős szolgáltatások elérésben (szállítás, kommunikáció) ad támogatást, emellett az igénybevevő saját környezetében, lakásán nyújt fejlesztést, gondozást, segíti az önálló

életvitelt, támogatja az önérdek-érvényesítést. A saját lakókörnyezetben élő fogyatékos személyeknek a nappali ellátás is fejlesztési, étkezési lehetőséget nyújt, segíti az önálló életvitelt, a társadalmi szerepek gyakorlását.

A gondozást igénylő fogyatékos személyek átmeneti elhelyezést, tartós bentlakásos szociális intézményi ellátást a településen nem tudnak igénybe venni. A legközelebbi ilyen intézmény a Debreceni Szociális Szolgáltató Központ által fenntartott Bárándi Humán Szolgáltató Otthon, mely fogadja a fogyatékos személyeket, pszichiátriai- és szenvedélybetegeket.

7.2 Fogyatékkal élő személyek pénzbeli és természetbeni ellátása, kedvezményei

Fogyatékos személy: az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással - illetve ezek bármilyen halmozódásával - él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja;"

A fogyatékkal élőkre vonatkozóan **nem állnak rendelkezésre értékelhető statisztikai adatok**, amelyek alapján pontos képet lehetne alkotni a fogyatékkal élők lakhatási, egészségügyi, foglalkoztatási helyzetéről. A szociális ellátások igénybe vevők között nagy valószínűséggel jelen vannak fogyatékos személyek is, nyilvántartott adattal azonban csak a megváltozott munkaképességű személyek ellátásában, a rendszeres szociális segélyben, a közgyógyellátásban részesülőkre vonatkozóan rendelkezünk.

7.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés

Miként általában az esélyegyenlőség területén, a fogyatékoságügyben is a **társadalmi szemléletformálás** az egyik legnagyobb kihívás. Komoly kihívás, és súlyos feladat hárul a döntéshozókra és végrehajtókra a társadalom egésze tekintetében: mindenki számára világossá kell tenni, hogy a fogyatékos emberek integrációja mindannyiunk feladata, és – bár jelentős anyagi forrásokat emészt fel – nem csupán pénz kérdése. **Az egyenlő esélyű hozzáférés** nemcsak liftek, rámpák, speciális táblák vagy éppen hangos térkép alkalmazását jelenti, hanem azt a szemléletet is, amely a fogyatékos embert egyenjogúnak és egyenrangúnak tekinti. Ennek egyik igen fontos eszköze az esélyegyenlőségi tervek elkészítése és az abban foglaltak végrehajtása is.

a) egészségügyi és rehabilitációs ellátások elérhetősége, együttműködése

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény előírja, hogy:

153. § (1) A települési önkormányzat a környezet- és település-egészségügyi feladatok körében

d) gondoskodik a köztisztasági és településtisztasági feladatok ellátásáról,

e) biztosítja a 73.§ (1) bekezdése szerinti külön jogszabályban meghatározott rovarok és rágcsálók irtását,

f) folyamatosan figyelemmel kíséri a település környezet-egészségügyi helyzetének alakulását és ennek esetleges romlása esetén - lehetőségeihez képest - saját hatáskörben intézkedik, vagy a hatáskörrel rendelkező és illetékes hatóságnál kezdeményezi a szükséges intézkedések meghozatalát.

A szociálisan rászorultak részére személyes gondoskodást az állam, valamint az önkormányzatok biztosítják. A Szt. értelmében a személyes gondoskodás magában foglalja a szociális alapszolgáltatásokat (falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás, étkeztetés, házi segítségnyújtás, családsegítés, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, közösségi ellátások, támogató szolgáltatás, utcai szociális munka, nappali ellátás) és szakosított ellátásokat (az ápolást, gondozást nyújtó intézmény, a rehabilitációs intézmény, a lakóotthon, az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény, az egyéb speciális szociális intézmény).

Az egyenlő bánásmódhoz való jog magában foglalja különösen az azonos egészségügyi intézmények használatának, az ugyanolyan színvonalú és hatékony, illetőleg nem magasabb kockázattal járó gyógykezelésben, valamint betegségmegelőző programokban (szűrővizsgálatokban) való részvétel jogát.

A nagyrábéi lakosok a járóbeteg szakrendeléseket, valamint a fekvőbeteg ellátást is a Berettyóújfalui Gróf Tisza István Kórház intézményében vehetik igénybe.

Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testülete megállapította és kialakította az egészségügyi alapellátások körzeteit, a területi ellátási kötelezettségre a szerződést az alapellátásban résztvevő orvosokkal megkötötte, így biztosítva a lakosság részére az egészségügyi ellátáshoz a hozzáférést.

Az egészségügyi alapellátásban 2 fő háziorvos, 1 fő védőnő, illetve 1 fő fogorvos dolgozik, aki az iskolafogászatot is ellátja. A településen 1 gyógyszertár működik.

b) települési önkormányzati tulajdonban lévő középületek akadálymentesített-sége

Településünkön az intézmények többsége akadálymentesített, megközelíthető. Ez azért is fontos, mert elsődlegesen az akadálymentesítés hiánya az, ami miatt a fogyatékos emberek inkább otthon dolgoznak, vagy olyan munkahelyet próbálnak választani, melyet jól megközelíthetnek. A közszolgáltatást nyújtó intézmények akadálymentesítése folyamatos. Az egészségügyi, szociális szolgáltatások, a kulturális programokhoz történő fizikai akadálymentesített helyszínen érhetők el.

A hatályos jogszabályoknak megfelelően új beruházás, felújítás akadálymentesített környezet biztosításával történik. Ma már kötelezően, jogszabályban előírt az akadálymentesítés, amelynek betartatása az építésügyi hatóság feladata. Alapelv, hogy a településfejlesztési tervekben és más településfejlesztési dokumentációkban általános elvárásként jelenik meg az egyenlő esélyű hozzáférés szempontrendszer.

c) közszolgáltatásokhoz, köznevelési intézményekhez, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés lehetőségei, fizikai, információs és kommunikációs akadálymentesítettség, lakóépületek, szolgáltató épületek akadálymentesítettsége;

A helyi önkormányzat számos alkalommal kinyilvánítja, hogy számára fontosak a településen élő fogyatékos személyek. Szervezetek, egyesületek partnereként támogatását adja pályázatok beadásához. A szakemberek elmondása alapján az elszigetelten élő, fogyatékkal élő vagy fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők, vagy fogyatékoszt ápoló családtag nehezen nyit a kapcsolatteremtésre, a közösségi programokra. Nem szívesen vesznek részt nyitott rendezvényeken. Ezt a tendenciát igyekeznek megtörni – sikerrel – a célcsoporttal foglalkozó nem helyi civil szervezetek.

A fogyatékos ember alapvető joga, hogy hozzájusson a közérdekű, valamint a jogai gyakorlásához szükséges információhoz. Ez a hozzáférés jelenti egyrészt azt, hogy a fogyatékos személy érzékelje az információkat (a vak személy hallja, a siket személy lássa azokat), másrészt azt, hogy biztosított legyen számára a megfelelő értelmezés lehetősége. Ennek érdekében továbbfejlesztésre vár a közintézmények és az önkormányzat honlapja, hiszen hiányzik róluk a hangos és a vakok és gyengén látók számára szükséges verziók telepítése.

Az önkormányzatunk lehetővé teszi a lakosság által igénybe vehető elektronikus kapcsolatot, vagyis az ügyintézéshez szükséges adatlapok, űrlapok, nyomtatványok letölthetőségét. Az e- közigazgatás kiépítése folyamatban van. A településen a helyi kábel TV által megoldott a testületi ülések felvételről történő televíziós közvetítése is, mely nem csak a fogyatékkal élők esélyegyenlőségét segíti elő, hanem a kábelszolgáltatást igénybe vevő lakosság információhoz jutását is.

d) munkahelyek akadálymentesítettsége;

Nagyrabén a munkahelyek többségénél nem megoldott az akadálymentesítés. Akadálymentesnek csak az az épület tekinthető, amelyben minden szerkezet, berendezési tárgy minden ember számára – beleértve az átmenetileg vagy tartósan fizikai, érzékszervi, értelmi fogyatékossgal élő embereket is – önállóan használható. Az épületben lévő munkahelyek önállóan, külső segítség nélkül, korlátlanul és biztonságosan igénybe vehetők, mert az ehhez szükséges megfelelő méretű hely, információ, jelzésrendszer és műszaki háttér adott. Az elmúlt években akadálymentesítés történt az intézményekben és jelenleg folyamatban lévő beruházásai az önkormányzatnak már mind akadálymentesítést is megvalósítanak. Megoldott a gyógyszertár, és részben megoldott a vendéglátóhelyek, nagyobb kereskedelmi és gazdasági egységek elérhetősége.

e) közösségi közlekedés, járdák, parkok akadálymentesítettsége;

Nagyrabén a mozgássérültek számára parkolóhelyek, illetve akadálymentes autóbusz várakozóhelyek, egyenletes, síkfelületű járdák kialakítása a megvalósuló beruházások tekintetében megoldott, az önkormányzat szűkös anyagi lehetőségei miatt saját kivitelezést nem tud megvalósítani. A gyalogos átkelőhelyek süllyesztett járdaszegéllyel történő ellátása nagyrésztben megoldott, de fejlesztése és a meglévők karbantartása szükséges.

Nagyrabén a lakhatási körülményeket globálisan tekintve megállapíthatjuk, hogy a település egyéb környezeti jellemzőjeként említett úthálózat állapota döntő többségben elavult javításra, fejlesztésre szorul. A településen több utca nem rendelkezik útalappal, így az ott lakók kedvezőtlen időjárási viszonyok esetén korlátozva vannak közlekedésükben és a közszolgáltatásokhoz való akadálytalan hozzáférésükbe

f) fogyatékossgal élő személyek számára rendelkezésre álló helyi szolgáltatások (pl. speciális közlekedési megoldások, fogyatékossgal élő személyek nappali intézménye, stb.);

A település vonatkozásában nem releváns.

g) előnyben részesítés (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások).

Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata együttműködik a Mozgáskorlátozottak Hajdú-Bihar Vármegyei Egyesületével. Minden évben támogatásban részesülnek, közös rendezvények kerülnek megrendezésre.

Teljesen megoldott az akadálymentesítés az egészségügyi intézményekben, valamint a gyógyszerárban. Részben megoldott a közintézményekben, hiszen a Kossuth Lajos Művelődési Ház és Könyvtár esetén az épület felújítására nyert pályázat keretén valósul meg a teljeskörű akadálymentesítés. Jelenleg ez még folyamatban van.

7.4. Fogyatékossgal élők sajátos igényeinek kielégítését célzó programok a településen

Intézményeinkben teljes akadálymentesség valósult meg. Akadálymentesek az orvosi rendelők, az oktatási intézmények, a művelődési ház, valamint a sportpálya is. A közösségi programokon való részvétel minden szempontból biztosított.

7.5 A fogyatékossgal élőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és a felszámolásukra irányuló kezdeményezések

Településünkön nem jelentkezett ilyen probléma, ezért nem releváns.

7.6 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Az önkormányzat nem rendelkezik kellő adattal a fogyatékkal élők számára és igényeire vonatkozóan.	Helyi adatgyűjtő- és elemző munkacsoport felállítása.
Lakástól a közintézményekben történő eljutás nehézsége, közintézmények teljeskörű akadálymentesítésének hiánya.	Az intézményektől távol lakók úticélhoz történő eljutásának segítése, valamennyi fogyatékkal élő esélyegyenlőségének növelése. Pihenőpadok kihelyezése.
Társadalomból való kirekesztődés, nem elfogadás érzése, fogyatékkal élők számára rendelkezésre álló munkahelyek korlátozott száma.	Érzékenyítő előadások, tolerancia napok szervezése, munkahelyteremtés.

Több célcsoportot érintő, településszintű megállapítások	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A település egy részéről az idősek, fogyatékkal élők, kisgyermeket nevelő családok nehezített közlekedése	A még fel nem újított utak, járdák aszfaltozása, folyamatos karbantartása.
Jelenleg nincs üres szolgálati lakása az önkormányzatnak, valamint a meglévők közül is van, amelyik felújításra szorul	Az önkormányzati szolgálati lakások/bérlakások bővítése, megújítása.
Célzott kulturális, közösségi programok számának növelése	Pályázati források felkutatása, közösségek együttműködésének elősegítése, erősítése

8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása

a) a 3-7. pontban szereplő területeket érintő civil, egyházi, karitatív szervezeti szolgáltató és érdekvédelmi szervezetek, önszerveződések feltérképezése (közfeladatot ellátó szervezetek, közfeladatonként bemutatva, önkéntesek száma, partnerségi megállapodások száma);

A településünkön jellemző a szolgáltatásokra, hogy egymásra épülnek, egymást kiegészítik. A személyre szabott szolgáltatások biztosítását a helyi ellátórendszeren belüli koordináció, együttműködés biztosítja. Ezek pontos számáról, szervezettségéről nem állnak adatok rendelkezésünkre. A kapcsolódó feladatok ellátásába egyre gyakrabban vesznek részt önkéntesek, közösségi szolgálatos középiskolások, akik aktívan veszik ki részüket. Az önkormányzat pályázatok, program megvalósítás kapcsán partnerségi, együttműködési megállapodásokat köt intézményeivel, civilszervezeteivel. Egyéb megállapodások számáról nincs információnk.

b) helyi önkormányzati, nemzetiségi önkormányzati, egyházi, civil szektor és gazdasági szereplők közötti partnerség bemutatása;

Az önkormányzati-nemzetiségi önkormányzati együttműködést kétoldalú megállapodás szabályozza. Az együttműködés pénzügyekhez kapcsolódó adminisztrációs feladatok ellátására, rendezvények lebonyolítására is kiterjed. Biztosítja a működési feltételeit, a településen elérhető közszolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáférést és támogatja a szellemi és tárgyi örökségük védelmét. Nemzetiségi önkormányzat, egyházi és civil szektor rendezvényeit, programjaikat lehetőségeikhez mérten anyagilag is támogatják.

A civil szervezetek esetében az önkormányzat képviselő-testülete szakmai munkájuk függvényében pályázati úton támogatja rendezvényeiket és működésüket. Nagyrendezvényeiket a képviselő-testület külön kérelem alapján lehetőségéhez mérten támogatja. A roma

nemzetiségi önkormányzat munkáját a törvényi előírás függvényében segíti, bevonja a véleménynyilvánítás, a települést érintő ügyek döntés előkészítésébe. A nemzetiségi önkormányzat és a civil szervezetek elsősorban kulturális területen kapcsolódnak a település életébe és hagyományápoló tevékenységükkel gazdagítják a helyi civil életet.

A helyben megtalálható egyházi szervezetek is jelentős szerepet töltenek be a település életében, szociális ellátást nyújtanak valamint nyitott rendezvényeikkel várják az érdeklődőket. Emellett erősnek mondható az önkormányzat - civil szervezetek - önkormányzati intézmények közötti együttműködés is, mely megnyilvánul a településen megvalósuló sikeres rendezvényekben.

c) önkormányzatok közötti, illetve térségi, területi társulásokkal való partnerség, társadalmi felzárkózást segítő közös programok bemutatása;

Az önkormányzat a település érdekeit szem előtt tartva több területen is együttműködik a térség településeivel. Elsősorban szociális területen erős az együttműködés, de a kultúra területén is partneri viszony alakult ki több településsel.

d) a nemzetiségi önkormányzatok célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

A településen működő roma nemzetiségi önkormányzat és az települési önkormányzat között jónak mondható a kapcsolat. A nemzetiségi önkormányzat programjainak szervezése és hagyományápolás mellett érdekképviselőt is ellátnak, képviselik a nemzetiségük érdekeit, törekednek az esélyegyenlőség megtartására. Évente megrendezik hagyományos programjaikat, ahol környező települések nemzetiségeit is vendégül látják, megosztják eredményeiket.

e) civil szervezetek célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége;

A településen működő civil szervezetek többsége kapcsolódik, illetve valamilyen módon részt vesz a közfeladatok ellátásában. A helyi civilszervezetek és önszerveződő közösségek az érintett célcsoportokkal kapcsolatosan is az esélyegyenlőség elérésére törekszik. A szervezetek alapszabályukban meghatározott módon képviselik tagságukat, társadalmi párbeszédet kezdeményeznek szükség esetén, támogatják lehetőségükhöz mérten a látókörükben élő rászoruló célcsoport tagjait.

f) for-profit szereplők részvétele a helyi esélyegyenlőségi feladatok ellátásában.

Az önkormányzat számára fontos a helyi vállalkozások szerepvállalása, a település érdekeit figyelembe vevő intézkedéseik megtétele. Törekednek a jó partneri kapcsolat kialakítására, mely eredményeként közös akarattal tudnak lépéseket tenni az esélyegyenlőség megteremtéséért. A vállalkozások támogatóként alkalmanként jelen vannak a település rendezvényein, kezdeményezések mellé állnak és anyagilag is támogatják azokat.

A társadalmi partnerség és együttműködés egyik eszköze a HEP Fórumok szervezése. HEP Fórumok segítségével a helyi állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek között a hatékonyabb együttműködés alakulhat ki a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak a beazonosításában, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazásában,

összehangolásában, valamint a HEP intézkedéseinek megvalósításában, megkönnyítve így az önkormányzatok esélyteremtő feladatainak ellátását.

9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága

Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata rendelkezik önálló honlappal, a www.nagyrabe.hu oldallal, melyen a települést érintő információk megtalálhatók. A honlapon elérhető, olvasható a HEP (2018-2023.) és ezzel kapcsolatos valamennyi információ. A HEP 2023-2028. tervezet az oldalon közzétételre kerül, így a településen élők is véleményt mondhatnak. Nagyrábé Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testülete által elfogadott dokumentum a honlapra feltöltésre kerül és hozzáférhető lesz, amely alapján az esélyegyenlőség folyamatokat, intézkedéseket megismerhetik és így biztosított lesz a megvalósítás folyamatos ellenőrzése.

a) a helyzetelemzésben meghatározott esélyegyenlőségi problémák kapcsán érintett nemzetiségi önkormányzatok, egyéb partnerek (állami vagy önkormányzati intézmények, egyházak, civil szervezetek, stb.) bevonásának eszközei és eljárásai a HEP elkészítésének folyamatába;

A dokumentumok elkészítését megelőzte az adatgyűjtés, mely kiterjedt az önkormányzat intézményei, vezetői felé, megfogalmazódtak a településen élők problémái, esélyegyenlőség biztosítása kapcsán felszínre kerülő akadályok. Az adatgyűjtés kiterjedt a kistérségi és helyi dokumentumokra, a Nagyrábét érintő területekre. Az adatgyűjtés folyamán mód volt megismerni a megkérdezett szervezetek jellemzőit, lehetőségeit, szabályozásukat és mindazt, amit eddig tettek és tesznek a saját területükön az esélyegyenlőség biztosítása érdekében. Levélben, emailen kerültek kiküldésre a szempontok.

b) az a) pont szerinti szervezetek és a lakosság végrehajtással kapcsolatos észrevételeinek

A helyzetelemzésben meghatározott esélyegyenlőségi problémák kapcsán érintett nemzetiségi önkormányzat, egyéb partnerek bevonásának eszközei és eljárásai a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének folyamatába.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program a Nagyrábéi Közös Önkormányzati Hivatal, a köznevelési, egészségügyi és szociális intézmények, a Család- és Gyermejjóléti Szolgálat, a Kosuth Lajos Művelődési Ház és Könyvtár, valamint a Roma Nemzetiségi Önkormányzat munkatársainak bevonásával készült.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program nyilvánosságának biztosítására az önkormányzat honlapja és a helyi média is rendelkezésre áll.

A program elfogadását megelőzően, a véleménynyilvánítás lehetőségének biztosítása érdekében nyilvános fórumot hívtunk össze.

Önkormányzatunk a Helyi Esélyegyenlőségi Program megvalósítására, értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba

történő beépítésének garantálására Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot hoz létre.

A HEP Fórum a nyilvánosság folyamatos biztosítására legalább évente tájékoztatja a program megvalósításában elvárt eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozóit, tisztségviselőit, az intézményeket és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőit.

c) A képviselő-testületi döntést követően az elfogadott HEP dokumentumot, valamint a hiteles határozatot a települési önkormányzat a helyben szokásos módon közzé teszi, és megküldi a TEF esélyegyenlőségi mentora részére. A TEF az települési önkormányzatok HEP-jeit közzéteszi, honlapján megjelenti.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

1. A HEP IT részletei

A helyzetelemzés megállapításainak összegzése

Célcsoport	Következtetések	
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	Nincs kijelölt esélyegyenlőségi munkatárs.	Esélyegyenlőségi munkatárs kinevezése
	Foglalkoztatásbéli problémák	Szakmai képzések, fejlesztő foglalkozások szervezése. A közfoglalkoztatási program tovább működtetése, kiszélesítése
	A romákra vonatkozó adatok gyűjtésének nehézségei, a célcsoport meghatározásának bizonytalanságai lehetetlenné tették mérhető teljesítménykövetelmények rögzítését, és ezekre épített monitoring rendszer létrehozását.	Romákra vonatkozó adatgyűjtés.
	Lakhatási körülmények romlása, életveszélyessé váló épületek	Pályázati források felkutatása további szociális bérlakások kialakítására
	A munkanélküliek között magas az alacsony iskolai végzettségűek aránya	Képzés a településen a romák és/vagy mélyszegénységben élők számára.

	A település lakosságának szűrővizsgálatokon való részvétele elmarad az elvárt mértéktől.	Egészségvédelemmel kapcsolatos ismeretek terjesztése.
Gyermekek	A szülők részéről az érzelmi, erkölcsi nevelés hiánya, „jóléti árvák”, lelki sérült gyermekek számának emelkedése.	Szülők részére szervezett szakmai előadások gyermekpszichológus, mentálhigiénés szakember bevonása.
	A családsegítő és gyermekjóléti szolgálat munkatársai folyamatos kiégésnek vannak kitéve.	A gyermekjóléti szolgálat munkatársainak szupervíziója.
	Nem megoldott a fejlesztésre szoruló gyermekek időbeli szakértői véleményezése, valamint kevés a szakember és a fejlesztésre rendelkezésre álló órák száma.	Szakemberek körének bővítése a fejlesztésre szoruló gyermekek ellátásban.
	Egyre több a különleges betegséggel küzdő gyermek (ételallergia, cukorbetegség).	Diétás nővér és szakács alkalmazása, diétás konyha kialakítása.
	Anyagi problémák miatt nem minden gyerek tud részt venni a táborokban	Adománygyűjtés vagy helyi pályázati eljárás keretében lehetőség biztosítása a hátrányos helyzetű gyermekek a táborozásban való részvételre.
Idősek	Az idősek csoportja fokozottan kitett az áldozattá válás veszélyének.	Idősek áldozattá válásának megelőzése.
	Nem megfelelő az idősek nappali ellátásának helyt adó épület, korszerűsítésre szorul	A Segítő Kezek Szociális Szolgáltató Központ nagyrábéi telephelyének korszerűsítése.
	A településen magas az 55-64 év közötti munkanélküliek száma.	Közfoglalkoztatás.
	Az idősek csekély ismerettel rendelkeznek a számítógép- és internethasználat területén	Képzések folyamatos szervezése, eszközpark fejlesztése, eszközbeszerzés.
	Nappali ellátást nyújtó intézménybe történő eljutás nehézsége.	gépjárműbeszerzés, üzemeltetés.
	Egészségügyi ellátás eszközellátottságának romlása.	házi orvosi, fogorvosi eszközpark fejlesztése.
	Az időskorú lakosság számának növekedésével nő azok száma, akik sürgős egészségügyi ellátásra szorulhatnak	Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
	Egyedül élők elmagányosodása	Az érintett réteg közösségi életbe történő bevonása, aktivitást és közösségi

		szerepvállalást megőrző, programok további szervezése
Nők	Kevés nő vesz részt szűrővizsgálatokon.	Utaztatással vagy helybeli szűrővizsgálat szervezésével biztosítani az ellátás igénybevételének lehetőségét.
	Nők munkahelyteremtési nehézségei	Célzott programok szervezése, szocializációs tréningek tartása
	A családon belüli erőszakos cselekedetek nagy része felderítetlen.	Nők áldozattá válásának megelőzése, áldozatok segítése.
Fogyatékkal élők	Az önkormányzat nem rendelkezik kellő adattal a fogyatékkal élők számára és igényeire vonatkozóan.	Fogyatékkal élőkre vonatkozó adatgyűjtés.
	Lakástól a közintézményekbe történő eljutás nehézsége, közintézmények teljes körű akadálymentesítésének hiánya.	Pihenő padok kihelyezése, közintézmények teljes körű akadálymentesítése.
	Társadalomból való kirekesztődés, nem elfogadás érzése, fogyatékkal élők számára rendelkezésre álló munkahelyek korlátozott száma.	Érzékenyítő előadások tolerancia napok szervezése. Munkahelyteremtés.
<i>Több célcsoportot érintő, településszintű megállapítás</i>	A település egy részéről neheztelt a közlekedés	A még felújított utak, járdák aszfaltozása, folyamatos karbantartása
	Jelenleg nincs üres szolgálati lakása az önkormányzatnak, valamint a meglévők közül is van, amelyik felújításra szorul. Kiadható bérlakások hiánya.	Az önkormányzati szolgálati lakások/bérlakások bővítése, megújítása.

Jövőképünk

- Olyan településen kívánunk élni, ahol a romák társadalmi, egészségügyi, szociális téren is a helyi közösségi életbe beilleszkedve, a közösségi normákat betartva képesek élni.
- Fontos számunkra, hogy a mélyszegénységben élők lehetőséget kapjanak a helyzetük javítására.
- Kiemelt területnek tartjuk a gyerekek védelmét, oktatását, veszélyeztetettségük megelőzést.
- Elengedhetetlennek tartjuk a nők esetén a gyermeket vállaló anyák terheinek csökkentésének támogatását.
- Folyamatosan odafigyelünk az idősök életkörülményeire, egészségi állapotára, a támogatásuk megoldására, munkába állásuk segítésére, a programokon való akadálymentes elősegítésére, egészségi állapotukra.
- Különös figyelmet fordítunk a fogyatékkal élők érdekképviseletére, akadálymentes környezetük biztosítására, munkába állásuk segítésére, a programokon való akadálymentes elősegítésére, egészségi állapotukra.

2. Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Intézkedés sor-száma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetésében feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	A cél kapcsolódása országos szakmai politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felölése	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntartásának hatósága	Önkormányzatok közötti együttműködésben megvalósuló intézkedés esetében az együttműködés bemutatása
0. Település szintű probléma												
1	Közeledésfejlesztés	Utak, járdák felújítása, aszfaltozása a közlekedés megkönnyítése érdekében	A település közlekedési infrastruktúrájának javítása, a településen belüli közlekedés megkönnyítése.	nem releváns	nem releváns	Utak, járdák felújítása, aszfaltozása a közlekedés megkönnyítése érdekében.	polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök)	Az aszfaltozott utak számának növekedése.	Pénzügyi források: uniós és hazai pályázati források.	Állagmegóvás.	nem releváns
i. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége												
1	Esélyegyenlőségi munkatárs kinevezése	Esélyegyenlőségi munkatárs kinevezése Polgármesteri Hivatalban.	1 fő esélyegyenlőségi munkatárs	nem releváns	nem releváns	Esélyegyenlőségi munkatárs kinevezése Polgármesteri Hivatalban.	Polgármester	2023. 12. 31. (vasárnap)	munkaköri leírás	nem szükséges	intézményesülés révén	nem releváns
2	Közfoglalkoztatás és szociális szövetkezet	Az önkormányzat minden évben pályáz közmunkaprogram megvalósítására. Az önkormányzat a munkanélkülieket foglalkoztató szociális szövetkezet létrehozása céljából az alábbi tevékenységeket végzi: igényfelmérés, érdekeltek felkutatása, tájékoztatás, jó gyakorlatok bemutatása, piackutatás, lehetséges vevői kör meghatározása, helyi erőforrások feltérképezése.	tartós munkanélküliek számának csökkenése	nem releváns	nem releváns	Az önkormányzat minden évben pályáz közmunkaprogram megvalósítására. Az önkormányzat a munkanélkülieket foglalkoztató szociális szövetkezet létrehozása céljából az alábbi tevékenységeket végzi: igényfelmérés, érdekeltek felkutatása, tájékoztatás, jó gyakorlatok bemutatása, piackutatás, lehetséges vevői kör meghatározása, helyi erőforrások feltérképezése.	Polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök)	közfoglalkoztatásban résztvevők száma; jegyzőkönyvek, jelenléti ívek	Belső minisztérium közmunkaprogram pályázata, humán erőforrás	társadalmi együttműködések révén	nem releváns

3	Képzés a településen romák és/vagy mélyszegénységben élők számára	Készségfejlesztő, szocializációs tréningek, foglalkoztathatóságot tartó szakmai képzések megvalósítása a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatósággal	Folyamatos együttműködés	nem releváns	nem releváns	nem releváns	Polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök) Az intézkedés megvalósítása folyamatos.	képzéseket eredményesen elvégzők száma	Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság projektjei	társadalmi együttműködések révén	nem releváns
4	Romákra vonatkozó adatgyűjtés	Helyi esélyegyenlőségi információs, adatgyűjtő és adatalemző munkacsoport létrehozása, működtetése.	1 munkacsoport	nem releváns	nem releváns	nem releváns	Polgármester	2025. 12. 31. (szerda) Az adatgyűjtés folyamatban van.	munkaterv	humán erőforrás	társadalmi együttműködések révén	Nagyrabé Nagyközség Roma Nemzetiségi Önkormányzata
5	Egészségvédelemmel kapcsolatos ismeretek terjesztése	Az önkormányzat nagyobb szerepvállalása az egészségvédelemmel, szűrővizsgálati programokkal kapcsolatos ismeretek terjesztésében	Egészségvédelemmel kapcsolatos ismeretek terjesztése, megelőzés.	nem releváns	nem releváns	nem releváns	Polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök) A tevékenység folyamatos.	nem releváns	nem releváns	társadalmi együttműködések révén	nem releváns
6	Szegregált lakhatás csökkentése	A településen két szegregátum található	A lakhatási szegregáció csökkentése - megszüntetése. Lehetőségek felmérése.	nem releváns	nem releváns	nem releváns	polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök) A szegregátumok felmérése folyamatban megkezdődött	Szegregált élethehelyzetben élő száma, foglalkoztatottak száma, az elvégzett felmérések nyilvánvalósága.	humán erőforrás, társadalmi együttműködés révén	Foglalkoztatottság növekedése, képzések szervezése.	nem releváns
7	Célirányos foglalkozások, képzések szervezése fejlesztő pedagógusok, illetve pedagógusok bevonásával fejlesztő foglalkozások szervezése felnőttek részére.	Célirányos foglalkozások, képzések szervezése fejlesztő pedagógusok, illetve pedagógusok bevonásával fejlesztő foglalkozások szervezése felnőttek részére.	Ügyintézéshez, önálló életvitelhez szükséges kompetenciák, az érettségire való felkészítés, lakossági igény felmérése a lefolytatás érdekében. Képzések, tájékoztatások megszervezése. A célcsoport szellemi potenciáljának növelése.	nem releváns	nem releváns	nem releváns	polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök)	Az ügyintézésben való segítségnyújtás számának csökkentése.	humán erőforrás, helyi költségvetési forrás, pályázati forrás	folyamatos képzések	nem releváns
8	További szociális beáramlások kialakítása	Lakhatási szegregáció tovább csökkentése	Lakhatási szegregáció tovább csökkentése, felszámolása	nem releváns	nem releváns	nem releváns	polgármester	2027. 12. 31. (péntek)	Szegregátumból ki-kerülő száma szociális beáramlások száma	humán erőforrás pályázati forrás	nem releváns	Nagyrabé Nagyközség Roma Nemzetiségi Önkormányzata

II. A gyermekek esélyegyenlősége

	A gyermekjóléti szolgálat munkatársainak szupervíziója	A gyermekjóléti szolgálat munkatársainak szupervíziója	A gyermekjóléti szolgálat munkatársainak szupervíziója	nem releváns	nem releváns	A családszolgálat munkatársainak folyamatos szupervíziója	Polgármester	2025. 12. 31. (szerda) Megvalósulása folyamatos	nem releváns	uniós és hazai pályázati források	szakmai együttműködések révén	nem releváns
1	A gyermekjóléti szolgálat munkatársainak szupervíziója	A gyermekjóléti szolgálat munkatársainak szupervíziója	A gyermekjóléti szolgálat munkatársainak szupervíziója	nem releváns	nem releváns	A családszolgálat munkatársainak folyamatos szupervíziója	Polgármester	2025. 12. 31. (szerda) Megvalósulása folyamatos	nem releváns	uniós és hazai pályázati források	szakmai együttműködések révén	nem releváns
2	Szülők részére szervezett szakmai előadások	Szülők részére szervezett szakmai előadások gyermekpszichológus, mentálhigiénés szakember bevonásával.	Gyermekek egészséges érzelmi, erkölcsi fejlődése a családban, gyermekek lelki sérüléseinek feloldása. Az érintett gyermekek, családok feltekerése. Szakemberek megkeresése, terápia foglalkozások megkezdése és szakmai előadások megszervezése. Szülői szemléletfejlesztés. A lelki sérült gyermekek számára a visszafordulás.	nem releváns	nem releváns	Adatgyűjtés (igények). A szükséges órákban az előadások és terápiai alkalmak megszervezése, helyszín és időpont egyeztetés. Megvalósítás. Az intézmények közötti kapcsolat megerősítése.	polgármester és intézményvezető	2026. 12. 31. (csütörtök) Részben megvalósult.	A terápia, illetve előadások száma, illetve az azokon résztvevők száma.	társadalmi és szakmai együttműködések révén	nem releváns	
3	Szakemberek körének bővítése a fejlesztésre szoruló gyermekek ellátásában.	Kezdeményezés arra vonatkozóan, hogy a nevelési tanácsadó biztosítson több szakembert a gyermekek szűrvizsgálatára és fejlesztésére.	Kezdeményezés arra vonatkozóan, hogy a nevelési tanácsadó biztosítson több szakembert a gyermekek szűrvizsgálatára és fejlesztésére.	nem releváns	nem releváns	Kezdeményezés az illetékes minisztériumnál.	polgármester és intézményvezető	2025. 12. 31. (szerda) A probléma folyamatosan fenn áll.	Nevelési tanácsadó szakember létszámának emelkedése. Bálymódosítás.	szakmai együttműködések révén	nem releváns	
4	Diétás nővér és szakács alkalmazása, diétás konyha kialakítása	Diétás nővér- és szakács alkalmazása, diétás konyha kialakítása. Pályázati lehetőségek feltérképezése. Pályázat benyújtása. A különleges betegségekkel küszködő gyermekek szakszerű ellátásának biztosítása a köznevelési intézményekben.	Diétás nővér- és szakács alkalmazása, diétás konyha kialakítása. Pályázati lehetőségek feltérképezése, dolgozók továbbképzése, pályázat beadás, szükséges előkészületek elvégzése, eszközbeszerzés.	nem releváns	nem releváns	Pályázati lehetőségek feltérképezése, dolgozók továbbképzése, pályázat beadás, szükséges előkészületek elvégzése, eszközbeszerzés.	polgármester és intézményvezető	2025. 12. 31. (szerda)	Szükséges képzések megszerzése, diétás konyha kialakítása.	uniós és hazai pályázati források, önkormányzati költségvetési támogatás, humán erőforrás biztosítása.	szakmai együttműködések révén	nem releváns
5	Adománygyűjtés vagy helyi pályázati eljárás keretében lehetőség biztosítása hátrányos helyzetű gyermekek	Adománygyűjtés vagy helyi pályázati eljárás keretében lehetőség biztosítása hátrányos helyzetű gyermekek táborozásában való részvételre.	Támogatási rendszer kialakítása.	nem releváns	nem releváns	Pályázati lehetőségek feltérképezése, beillesztése az önkormányzati dokumentumokba. Pályázati eljárás lebonyolítása. Az elnyert támogatás biztosítása. Adománygyűjtés.	polgármester	2025. 12. 31. (szerda)	A támogatásban részesülők száma.	uniós és hazai pályázati források, önkormányzati költségvetési támogatás, humán erőforrás	szakmai együttműködések révén, rendeltési szabályozás hatályának fenntartásával	nem releváns

	táborzásában való részvételre	szakember hiány csökken, szakmai szolgáltatások óraszáma nő	Intézményi esélyegyenlőségi programok és akciótervek	nem releváns	szakemberhiány felmérése, pályázati lehetőségek felkutatása, pályázás, tudatos humán erőforrás-gazdálkodás megvalósítása	polgármester és intézményvezető	2026. 12. 31. (csütörtök)	szakemberhiány csökkenése, képzési támogatások	humán erőforrás, pályázati források	a pályázat által biztosított forrás a lehetőségektől függ	nem releváns
III. A nők esélyegyenlősége											
1	Képzések a településen élő nők számára	Képzésfejlesztő, szocializációs tréningek, foglalkoztathatóságot elősegítő szakmai képzések megtartása érdekében együttműködés a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatósággal és más intézményekkel	nem releváns	nem releváns	Képzésfejlesztő, szocializációs tréningek, foglalkoztathatóságot elősegítő szakmai képzések megtartása érdekében együttműködés a Türr István Képző és Kutató Intézzel.	Polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök)	képzéseket eredményesen elvégzők száma	hazai és uniós pályázati források	társadalmi együttműködések révén	nem releváns
2	Nők áldozattá válásának megelőzése, áldozatok segítése	Nők áldozattá válásának megelőzése, áldozatok segítése	nem releváns	nem releváns	Az áldozatok megfelelő segítése és ellátása az ismételt áldozattá válás prevenciójával. Tájékoztató arról, hogy hová fordulhatnak a családon belüli erőszak áldozatai. A rendőrség és a helyi polgárőrség együttműködésével bűnmegelőzési napok szervezése. Kapcsolatfelvétel anyaothonokkal.	Polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök)	családon belüli erőszakok számának csökkenése	humán erőforrás bűnmegelőzési nap megrendezése uniós és hazai pályázati forrás	társadalmi együttműködések révén	nem releváns
3	Utaztatással vagy helybeli szűrvizsgálat szervezésével biztosítani az ellátás igénybevételeinek lehetőségét.	Lehetőség megteremtése a preventív vizsgálatokon való részvételre.	nem releváns	nem releváns	Kapcsolatfelvétel az ellátást nyújtó intézményekkel. Időpont egyeztetés. Érintettek igényeinek felmérése és értesítése a szűrvizsgálat igénybevételeinek lehetőségéről. A szűrvizsgálaton való részvétel biztosítása.	polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök)	A szűrvizsgálaton résztvevők száma.	önkormányzati költségvetési és humán erőforrás, uniós és hazai pályázati források	megfelelő információközlés	nem releváns
IV. Az idők esélyegyenlősége											
1	Idősek áldozattá válásának megelőzése	Idősek áldozattá válásának megelőzése. Felmerült azokat az időseket, akiket érint ez a probléma. Felvilágosítás a lehetőségekről. Tájékoztató előadások szervezése,	Segítő Kezdek Szociális Szolgáltató Központ Szociális	Időügyi Nemzeti Stratégia	Az idős személyek környezetének, otthonának védelmét szolgáló intézkedések bővítése. Térfigyelő kamerák felszerelése. Az idők tájékoztatása a	Polgármester	2025. 12. 31. (szerda)	térfigyelő kamerák számának bővítése, A térfigyelő cikkek, kamera-rendszer	humán erőforrás, uniós és hazai pályázati forrás, helyi költségvetési	társadalmi együttműködések révén	nem releváns

	nem tudják magukat és otthonukat megvédeni.	figyelem felhívások eljuttatása az idősek személyekhez. A rendőrség-egyház és a helyi Polgárőr Egyesülettel együttműködve segíteni az idősek személyi és vagyoni védelmét.	Szolgáltatástervezési koncepciója	nem releváns	iláásnak megelőzése érdekében, többek között az idősek részére megrendezett „Idősek napja” rendezvényen	bíncselekmények áldozatává válásának megelőzése érdekében, többek között az idősek részére megrendezett „Idősek napja” rendezvényen	(15db) beüzemlése megtörtént	rendezvényen megjelentek száma	forrás, önkéntesek.	nem releváns	
2	Közfoglalkoztatás	Az önkormányzat minden évben pályáz közmunkaprogram megvalósítására. Az önkormányzat a munkanélkülieket foglalkoztató szociális szövetkezet létrehozása céljából az alábbi tevékenységeket végzi: igényfelmérés, érdekeltek felkutatása, tájékoztatás, jó gyakorlatok bemutatása, piackutatás, lehetséges vevői kör meghatározása, helyi erőforrások feltérképezése.	nem releváns	nem releváns	Az önkormányzat minden évben pályáz közmunkaprogram megvalósítására. Szellemi és fizikai képességeiknek megfelelő munkalehetőség megteremtése. Igényfelmérés, érdekeltek felkutatása, tájékoztatás, jó gyakorlatok bemutatása, piackutatás, lehetséges vevői kör meghatározása, helyi erőforrások feltérképezése.	Az önkormányzat minden évben pályáz közmunkaprogram megvalósítására. Szellemi és fizikai képességeiknek megfelelő munkalehetőség megteremtése. Igényfelmérés, érdekeltek felkutatása, tájékoztatás, jó gyakorlatok bemutatása, piackutatás, lehetséges vevői kör meghatározása, helyi erőforrások feltérképezése.	2025. 12. 31. (szerda)	Közfoglalkoztatásban résztvevők száma; jegyzőkönyvek, jelenléti ívek.	Belügyminisztérium közmunkaprogram pályázata, humán erőforrás	nem releváns	
3	Képzések folyamatos szervezése, eszközpark fejlesztése, eszközbeszerzés.	A számítógép- és internethasználatához szükséges ismeretek nyújtása, bővítése, eszközpark fejlesztése.	Szociális Szolgáltató Központ	Időügyi Nemzeti Stratégia	Igényfelmérés, képzésszervezés, eszközvásárlás.	Igényfelmérés, képzésszervezés, eszközvásárlás.	2025. 12. 31. (szerda)	Képzések és azon résztvevők száma, jelenléti ívek, nyilvántartások.	pályázati forrás, humán erőforrás, technikai erőforrás	társadalmi és szakmai együttműködés révén	---
4	Az egészségügyi ellátást biztosító intézmény épülete minőségének és eszközei minőségének javítása.	Az egészségügyi ellátást biztosító intézmény épülete és eszközei minőségének javítása. Idősek egészségügyi ellátása, körülményeinek javulása. Széleskörű orvosi ellátás helyben történő igénybevételének lehetősége.	nem releváns	nem releváns	Pályázati források felkutatása, eszközvásárlás.	Pályázati források felkutatása, eszközvásárlás.	2025. 12. 31. (szerda)	Helyben elvégzendő vizsgálatok körének bővítése, esz- közök számának megnövekedése, energiatékonyság növekedése, korszerűsítés, orvosok által nyújtott számadatok, nyilvántartások.	pályázati forrás, humán erőforrás, technikai erőforrás	Az épület fenntartási költségeinek csökkentése, pályázati források.	nem releváns
5	Információk bővítése az időseket ellátó intézmény épületében	Internet eléréssel rendelkező idősek alacsony létszáma.	nem releváns	Időügyi Nemzeti Stratégia	Első lépésként 1 db számítógép beállítása az időseket ellátó intézmény épületébe az intézmény költségvetéséből, a későbbiekben pályázati forrás keresése	Első lépésként 1 db számítógép beállítása az időseket ellátó intézmény épületébe az intézmény költségvetéséből, a későbbiekben pályázati forrás keresése	2025. 12. 31. (szerda)	Az informatikai eszközök igénybe vételének és időben - növekedése (látogatási	Pályázati forrás, humán erőforrás.	Pályázati forrás megatallása, és sikeres pályázat.	nem releváns

3	teljes körű akadálymentesítése	Érzékenyítő előadások, tolerancia napok szervezése, munkahelyteremtés	A társadalmi csoportok fogvatékal élőkhöz iránti érzékenységének, empátiájának növelése, fogvatékos személyek által is elvégezhető munkatevékenységek kialakításának felkutatása.	A társadalmi csoportok fogvatékal élőkhöz iránti érzékenységének, empátiájának növelése. Fogvatékos személyek által is végezhető munkatevékenységek kialakításának felkutatása. Előadások megvalósítása, lehetséges foglalkoztatói programok megpályázása. Pályázatok megvalósítása lehetőség szerint. A társadalom elfogadóképességének növelése, összhang megteremtése.	nem releváns	nem releváns	Fogyatékkal élők által is végezhető munkatevékenységek feltérképezése. Gazdasági szereplőkkel való együttműködés lehetőségeinek felkutatása. A megvalósításhoz szükséges pályázatok megkeresése. Megvalósítás.	polgármester	2026. 12. 31. (csütörtök)	Előadásokon való részvételi szám, ismeretszintmérő feladatlap kitöltése a résztvevőkkel előadás előtt és után. Fogyatékkal élő személyek számára létrejött munkahelyek száma.	közintézmények száma.	pályázati forrás, humánforrás, technikai erőforrás	társadalmi és szakmai együttműködés révén	nem releváns

3. Megvalósítás

3.1 A megvalósítás előkészítése

Önkormányzatunk az általa fenntartott intézmények vezetői számára feladatul adja és ellenőrzi, a településen működő nem önkormányzati fenntartású intézmények vezetőit pedig partneri viszony során kéri, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi Programot valósítsák meg, illetve támogassák.

Önkormányzatunk azt is kéri intézményeitől és partnereitől, hogy vizsgálják meg, és a program elfogadását követően biztosítsák, hogy az intézményük működését érintő, és az esélyegyenlőség szempontjából fontos egyéb közszolgáltatásokat meghatározó stratégiai dokumentumokba és iránymutatásokba épüljenek be és érvényesüljenek az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó azon kötelezettségek, melyek az önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Programjában részletes leírásra kerültek.

Önkormányzatunk elvárja, hogy intézményei a Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervében szereplő vállalásokról, az őket érintő konkrét feladatokról intézményi szintű akcióterveket és évente cselekvési ütemterveket készítsenek.

Önkormányzatunk a HEP kidolgozására és megvalósítására, továbbá értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására **Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot** hoz létre és működtet.

A fentiekkel kívánjuk biztosítani, hogy az HEP IT-ben vállalt feladatok településünkön maradéktalanul megvalósuljanak.

3.2 A megvalósítás folyamata

A társadalmi partnerség és együttműködés egyik eszköze a HEP Fórumok szervezése lehet.

HEP Fórumok segítségével a helyi állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek között a hatékonyabb együttműködés alakulhat ki. a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak a beazonosításában, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazásában, összehangolásában, valamint a HEP intézkedéseinek megvalósításában, megkönnyítve így az önkormányzatok esélyteremtő feladatainak ellátását.

A HEP Fórum feladatai:

- a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak a beazonosítása, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazása, összehangolása,
- a HEP intézkedéseinek megvalósításában, az HEP IT megvalósulásának figyelemmel kísérése, a HEP IT-ben lefektetett célok megvalósulásához szükséges beavatkozások évenkénti felülvizsgálata,
- annak figyelemmel kísérése, hogy a megelőző időszakban végrehajtott intézkedések elősegítették-e a kitűzött célok megvalósulását, és az ezen tapasztalatok alapján esetleges új beavatkozások meghatározása
- a HEP IT aktualizálása, az esetleges változások beépítése a HEP IT-be, a módosított HEP IT előkészítése képviselő-testületi döntésre
- az esélyegyenlőséggel összefüggő problémák megvitatása

- a HEP IT és az elért eredmények nyilvánosság elé tárása, dokumentálása, kommunikálása

Az esélyegyenlőség fókuszban lévő célcsoportjaihoz és/vagy kiemelt problématerületekre a terület aktorainak részvételével tematikus munkacsoportokat alakíthatunk 2 ezer fő feletti településeken (opcionális) az adott területen kitűzött célok megvalósítása érdekében. A munkacsoportok vezetői egyben tagjai az Esélyegyenlőségi Fórumnak is, a munkacsoportok rendszeresen (minimum évente) beszámolnak munkájukról az Esélyegyenlőségi Fórum számára.

A HEP Fórum működése:

A Fórum legalább kétévente, a felülvizsgálatok és az új HEP elfogadása előtt, de szükség esetén ennél gyakrabban ülésezik.

A Fórum működését megfelelően dokumentálja, üléseiről jegyzőkönyv készül.

A Fórum javaslatot tesz az HEP IT megvalósulásáról készített beszámoló elfogadására, vagy átdolgoztatására, valamint szükség szerinti módosítására.

A HEP Fórum egy-egy beavatkozási terület végrehajtására felelőst jelölhet ki tagjai közül.

A HEP Fórumok javasolt összetétele:

Tagok

- a település polgármestere,
- a település/közös önkormányzatok jegyzője,
- helyi nemzetiségi önkormányzatok vezetői,
- beavatkozási területekhez kapcsolódó önkormányzati bizottságok képviselői,
- helyi/térségi releváns közszolgáltató intézmények képviselői,
- meghatározó helyi/térségi gazdasági szereplők, munkáltatók képviselői,
- 2 000 fő lakosságszám feletti települések esetében a Szociálpolitikai Kerekasztal képviselői,
- helyi jelzőrendszeri felelős,
- a településen működő - a HEP célcsoportjai kapcsán érintett - civil szervezetek és egyházak képviselői,
- A HEP intézkedési tervében szereplő intézkedések végrehajtásáért felelős intézmények, szervezetek képviselői,
- a település HEP referense,
- a rendvédelmi és közbiztonsági szervezetek képviselői,
- egyéb tagok (pl. tapasztalati szakértőként valamely célcsoportban érintett személy, vagy a településen aktív szerepet vállaló személyek).

Állandó meghívottak

- a település képviselő-testületének tagjai,
- az illetékes esélyegyenlőségi mentor,
- tankerületi központ képviselője,
- környező települések önkormányzati szereplői,
- járási jelzőrendszeri tanácsadó,

- egyéb meghívottak (járási hivatalok beavatkozási területekhez és célcsoportokhoz kapcsolódó szervezeti egységeinek képviselői, térségi felzárkózási programok képviselői).

3.3 Monitoring és visszacsatolás

A Helyi Esélyegyenlőségi Program megvalósulását, végrehajtását a HEP Fórum ellenőrzi, és javaslatot készít a HEP szükség szerinti aktualizálására az egyes beavatkozási területek felelőseinek, illetve a létrehozott munkacsoportok beszámolóinak alapján.

3.4 Nyilvánosság

A program elfogadását megelőzően, a véleménynyilvánítás lehetőségének biztosítása érdekében nyilvános fórumot hívunk össze.

A véleményformálás lehetőségét biztosítja az Helyi Esélyegyenlőségi Program nyilvánosságra hozatala is, valamint a megvalósítás folyamatát koordináló HEP Fórum első ülésének mihamarabbi összehívása.

A nyilvánosság folyamatos biztosítására legalább évente tájékoztatjuk a program megvalósításában elért eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozóit, tisztviselőit, az intézményeket és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőit.

A HEP Fórum által végzett monitoring vizsgálatok eredményeit nyilvánosságra hozzuk a személyes adatok védelmének biztosítása mellett. A nyilvánosság biztosítására az önkormányzat honlapja, a helyi média áll rendelkezésre. Az eredményekre felhívjuk a figyelmet az önkormányzat és intézményeinek különböző rendezvényein, beépítjük kiadványainkba, a tolerancia, a befogadás, a hátrányos helyzetűek támogatásának fontosságát igyekszünk megértetni a lakossággal, a támogató szakmai és társadalmi környezet kialakítása érdekében.

3.5 Kötelezettségek és felelősség

Az esélyegyenlőséggel összefüggő feladatokért az alábbi személyek/csoportok felelősek:

A Helyi Esélyegyenlőségi Program végrehajtásáért az önkormányzat részéről a polgármester felel.

- Az ő feladata és felelőssége a HEP Fórum létrejöttének szervezése, működésének sokoldalú támogatása, az önkormányzat és a HEP Fórum közötti kapcsolat biztosítása.
- Folyamatosan együttműködik a HEP Fórum vezetőjével.
- Felelősségi körébe tartozó, az alábbiakban felsorolt tevékenységeit a HEP Fórum bevonásával és támogatásával végzi. Így
 - o Felel azért, hogy a település minden lakója és az érintett szakmai és társadalmi partnerek számára elérhető legyen a Helyi Esélyegyenlőségi Program.

- Figyelemmel kíséri azt, hogy az önkormányzat döntéshozói, tisztségviselői és intézményeinek dolgozói megismerik és követik a HEP-ben foglaltakat.
- Támogatnia kell, hogy az önkormányzat, illetve intézményeinek vezetői minden ponton megkapják a szükséges felkészítést és segítséget a HEP végrehajtásához.
- Kötelessége az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben meg tennie a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményezni, és a jogsértés következményeinek elhárításáról intézkedni

A település vezetése, az önkormányzat tisztségviselői és a települési intézmények vezetői

- felelősek azért, hogy ismerjék az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítsák a diszkriminációmentes intézményi szolgáltatásokat, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjanak minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteiket bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyenek.
- Felelőségük továbbá, hogy ismerjék a HEP IT-ben foglaltakat és közreműködjenek annak megvalósításában.
- Az esélyegyenlőség sérülése esetén hivatalosan jelezzék azt a HEP IT kijelölt irányítóinak.
- Az önkormányzati intézmények vezetői intézményi akciótervben gondoskodjanak az Esélyegyenlőségi Programban foglaltaknak az intézményükben történő maradéktalan érvényesüléséről.

Szükséges továbbá, hogy a jogszabály által előírt feladat-megosztás, együttműködési kötelezettség alapján a települési önkormányzattal kapcsolatban álló szereplők ismerjék a HEP-et, annak megvalósításában aktív szerepet vállaljanak.

3.6 Érvényesülés, módosítás

Amennyiben a **kétévente előírt** – de ennél gyakrabban, pl. évente is elvégezhető - **felülvizsgálat** során kiderül, hogy a HEP IT-ben vállalt célokat nem sikerül teljesíteni, a **HEP Fórum megvitatja a beavatkozási tevékenységek korrekciójára, kiegészítésére vonatkozó intézkedési tervjavaslatát** annak érdekében, hogy a célok teljesíthetők legyenek.

Az HEP IT-t mindenképp módosítani szükséges, ha megállapításaiban lényeges változás következik be, illetve amennyiben a tervezett beavatkozások nem elegendő módon járulnak hozzá a kitűzött célok megvalósításához.

Az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben az HEP IT végrehajtásáért felelős személy megteszi a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményez, és intézkedik a jogsértés következményeinek elhárításáról.

4. Elfogadás módja és dátuma

I. Nagyrábé Nagyközség Helyi Esélyegyenlőségi Programjának szakmai és társadalmi vitája megtörtént. Az itt született észrevételeket a megvitatást követően a HEP Intézkedési Tervébe beépítettük.

II. Ezt követően Nagyrábé Nagyközség képviselő-testülete a Helyi Esélyegyenlőségi Programot (melynek része az Intézkedési Terv) megvitatta és a 69/2023. (VI.19.) számú határozatával elfogadta.

Csatolt melléklet:

= képviselő testület elfogadó határozatának kivonata

Nagyrábé, 2023. június 19.

Tiszai Károly
polgármester

